

Blišč novinarskih priznanj

V ponedeljek je bila v slovenski skupščini slovesna podelitev Tomšičevih nagrad, slednjic najvišjih priznanj republike za dosežke v novinarstvu. Prvič torej s tem zvenom in letos z bliščem: dobili so jih novinarji, ne uredniki.

Zlato odličje, kot posebno priznanje novinarjem, ki so med NOB in v povojnem obdobju pripomogli k razvoju slovenskega novinarstva, sta prejela Niko Košir in Drago Vresnik. Nagrado Toneta Tomšiča za življenjsko delo je dobil Slavko Fras, nagradi za vrhunsko opravljeno delo pa Ljerka Bizilj in Branimir Nešović. Nagrade iz Sklada Toneta Tomšiča za kakovostno novinarsko poročanje in komentiranje so prejeli trije: Mirko Bogataj, Bojan Veselinović in Darka Zvonar.

Nekaj ur pred tem pa so delegati novinarskih aktivov na izrednem občnem zboru sprejeli nov statut društva ter pravilnik o sprejemanju in prenehanju članstva. V slednjem je to novost, da si bomo slovenski novinarji z znanjem in delom pridobili licenco za delo. Oba dokumenta, statut in pravilnik, vsak po svoje pripomoreta k rasti avtonomnosti in neodvisnosti stroke, k dvigu profesionalnih in etičnih norm. Izredni zbor je svoje vodstvo pooblastil, da se društvo novinarjev Slovenije v prihodnje povezuje v Zvezo novinarjev Jugoslavije le, da se zveza preoblikuje v zvezo zvez in društev novinarjev Jugoslavije. Tega pa v Beogradu nikakor ne morejo doumeti. — J. S. — Slika: Sašo Bernardi

Delavci Novega Tednika Radia Celje so skupaj z delovnimi organizacijami in občani pripravili dobrodelno akcijo za pomoč mladi delavki Ani Ogrinc iz Čače vasi pri Rogiški Slatini, da bi tako zbrali denar za potovanje in operacijo na Kubi. Mlada Anica je žrtev bolezni, ki ji preti, da bo povsem oslepele. Akcija je imela izreden odmev med umetniki in delavci širšega celjskega območja, ki so prispevali svoja dela in darove za prodajo, na Tomšičevem trgu v Celju pa so organizirali koncert, pri katerem so sodelovali Šank rock, Celjski instrumentalni kvintet, New swing quartet in pevka Tatjana Dremelj. (Slika: Lucas)

Vse manj denarja za otroke

Socialni položaj se v naši republiki zaostruje. Samo v prvih treh mesecih letos je zaradi stečajev podjetij izgubilo delo 2.500 ljudi, predvidevajo pa, da bo ob koncu leta v Sloveniji že 60.000 brezposelnih, med njimi približno 20.000 zaradi stečajev. Nič čudnega torej, da narašča število delavcev, ki prejema zgolj minimalne plače,

širi se krog ljudi, ki so upravičeni do socialnih pomoči, prav tako otrok.

Zaradi stečajev in minimalnih plač se zvišuje število otrok, ki dobivajo družbeno pomoč. Žal so družbene pomoči v primerjavi z življenjskimi stroški za otroka dokaj nizke, sorazmeroma nizki pa so tudi prispevki staršev za

oskrbo otrok v otroških vrtcih, saj predstavljajo le še kakšnih 15 odstotkov ekonomske cene oskrbe. Tu pa se pojavlja novo socialno navzkrižje: kljub sorazmerno nizkim prispevkom staršev tega finančnega bremena ne zmore vse več družin. Prišli smo celo že do kritične točke, ko starši že pomišljajo ali bodo vpisali otroka v vr-

tec ali ne. In to ob podatku, da cene oskrbe sploh še ne temeljijo na resničnih ekonomskih izračunih, ampak so okleščene do najnižje možne točke, kar postaja že nevdržno za normalno obratovanje vrtcev.

Veliko govorimo o tem, da bi morali pravzaprav vsi otroci dobiti denarno pomoč, s čimer naj bi zaustavili padanje rodnosti, žal pa ni dovolj denarja niti za socialno ogrožene. Izračunali so, da bi za družbene pomoči otrokom v maju potrebovali 86 milijonov dinarjev. V bilanci republiškega proračuna za prvo polletje bo za otroško varstvo zmanjkalo kakšnih 7 odstotkov sredstev, v drugem polletju pa bodo potrebovali kar za 40 odstotkov več denarja kot predvideva zdajšnja bilanca.

Zato bo morala nova vlada čimprej sprejeti ustrezne socialne ukrepe.

Slovenska družba pa se mora že končno enkrat odločiti, ali bo za otroke namenila več denarja. Dejstvo je, da bomo v Sloveniji dosegli zelo visoko raven družbenega varstva otrok, za otroke pa damo premajhen delež nacionalnega dohodka. Skratka, skubimo le starše.

Doro Hvalica

M. F.

Novo mesto

Vrnitev odpisanih

Takšen naslov gotovo najbolj prepričljivo odraža poanto volilne zmage mag. Boštjana Kovačiča za predsednika občinske vlade v Novem mestu. Ne gre namreč pozabljati, da se je to zgodilo potem, ko so posamezni boljševidni novomeški retoriki mag. Kovačiča dobesedno politično omrtvili in ga že zdavnaj pokopali. Najbrž je imel te okoliščine v mislih tudi Delov poročevalec, ko je zapisal, da je s tem nekdanji in odstavljeni novomeški župan »dobil tiho zaščeno za obtožbe, izrečene na njegov rovaš v zloglasni novomeški gradbeni aferi«. Od kod takšen preobrat?

Pred časom je posebna komisija novomeške skupščine po večmesečnem zbiranju in analiziranju podatkov, ki se nanašajo na novomeško gradbeno afero, poročala delegatom, da ni našla znamenji,

ki bi govorila, da je šlo v gradbeni aferi za montiran politični proces, vendar tudi ne takšnih, ki bi kazala na to, da ni šlo prav za to. Je pa ta komisija prav pomenljivo pripomnila, da je ugotovila nenaavadno ostro ukrepanje organov pregona. Vse to se je dogajalo v stari in vsaj po načinu izvolitve realsocialistični novomeški skupščinski zasedbi.

Še pred tem se velja spomniti časov, ko je gradbena afero dobila svoj sodni epilog, ki je nedvoumno govoril o tem, da obtoženim v aferi ni moč dokazati prav ničesar, kar so jih dolžili. Javnost in novinarji so se tedaj spraševali, ali bodo Novomeščani »ponižani in razžaljeni«? rehabilitirali. Zgodilo se je prav nasprotno. Strankarska boljševidna novomeška oblast je reagirala užaljeno nad odločitvijo ljubljanskega sodišča in na vse mogoče viže poskušala opravičevati svoje postopke. Z nenavadnim smislom za moraliziranje, v katerem je prekosil prav vse tedanji predsednik skupščine občine Novo mesto Franci Šali, pa medtem senco dvoma na sodno odločitev, s tem pa tudi na poštenost, čast in dobro ime po krivdi obdolženih v gradbeni aferi. O kakšni resnični in iskreni rehabilitaciji seveda ni bilo govora. Tudi zato ne, ker bi v okoliščinah enostrankarske občinske oblasti takšna rehabilitacija kvečjemu pomenila priznanje lastne napake, ki bi poglobitve akterje gradbene afere lahko kaj hitro pometla s političnega prizorišča. Saj se še spomnimo: v časih, ko je vladala samo ena resnica, je priznanje lastne napake samo po sebi pomenilo tudi politično smrt. Ne da bi opravičeval početje novomeških avantgardistov, toda prav tu je iskati razloge za njihovo trdovratno vztrajanje pri lastnih boljševidnih zablodah.

In po vsej verjetnosti bi pri tem (kuharski mojstri zadržijo svoje položaje, pravno nedolžnost politično ekskomuniciranih pa prekriva senca dvoma) tudi ostalo, če... No, če se rdeči novomeški mafiji ne bi zgodilo nekaj najbolj neprijetnega, kar si ji je sploh lahko zgodilo — demokratične volitve! V boju legitimno različnih (strankarskih) političnih opcij je bila očitno najmočnejša tista (Demos, Liberalci, Zeleni), ki je bila v svojem programu najdlje stran od starega neproduktivnega in celo škodljivega načina vladanja. In ker je bil nasprotni pol temu načinu že precej časa pred volitvami prepoznati ravno v ekskomuniciranem delu novomeške liberalne politike (Kovačič, Zajc), je bila vrnitev odpisanih po volitvah samo še vprašanje časa. Izvolitev mag. Boštjana Kovačiča o tem govori zelo prepričljivo, čeprav se je na tem mestu treba vprašati, kdaj bodo docela popravljene tudi krivice, ki so jih prizadejali Zajcu, Preskarju, Jaluvcu in še komu.

Ali to pomeni, da v novomeški gradbeni aferi pika na i še vedno ni pritisnjena? O tem bomo sodili, ko bomo imeli pred seboj gradiva iz za zdaj in za širšo javnost še vedno nedostopnih arhivov.

Ivo Kuljaž

Če vprašate mene

Zgodovinska obdobja puščajo za sabo vsakršne sledove. Po njih jih razpoznavamo, ocenjujemo in vrednotimo. Najgloblji so sledovi v dušah, najbolj vidni v urejanju prostora in arhitekturi, najbolj očitni pa v spomenikih.

Če javni vodniki novega zgodovinskega obdobja zanikujejo in zaničujejo prejšnjega, se prav kmalu lotijo njegovih najbolj očitnih znamenj. To je mogoče čutiti tudi sedaj, ko je demokratična opozicija oziroma njeno desno krilo prevzela oblast v Sloveniji.

Izjave o postopnem nerevolucijskem načinu odstranjevanja spominskih obeležij vladavine ene resnice pomenijo bolj previdnost zaradi začetnih spodrseljavev z novinarji kot odločitev, da se tej »sladkosti zmagovalcev« odrekajo.

Nekatere spomenike bodo podrli. Je to barbarstvo, maščevalnost? Če vprašate mene, je večje barbarstvo pustiti spomenike, kjer so in tako posiljevati večino v njihovem bivanjskem okolju s preživeli ideolo-

škimi simboli, razčlovečenimi sporočili, opozorili itd.

Sem za spomenike in proti njim. Naj preživijo najbolj kritičen del zgodovine v času, ko še živimo prizadeti in očitvidni, kasnejši rodovi bodo tako prizanesljivejši (kot smo do spomenikov Napoleonu). Naj preživijo nekje, kjer jih bo mogoče videti, jih obiskati, se jim prikloniti, jih fotografirati, jih estetsko ovrednotiti. Naj bodo v nekem svojem parku. Toda naj nikar ne bodo na najboljših mestih v našem prostoru (trg pred parlamentom v Ljubljani), na urbano in socialno najobčutljivejših krajih (pred Kulturnim domom v Velenju), ipd.

Ne očitajte mi, da predlagam geto za spomenike revolucije in kulta osebnosti. Tudi če se tako zdi, v resnici predlagam le rešitev za spoštovanje, ki ga zaslužijo kot označevalci svojega obdobja, v katerem tudi ni bilo vse za zavreči.

Ce bodo tam, kjer so, bodo mnogi spomeniki zaničevani in zasmehovani, tujki v okolju, ki mu ne bodo več pripadali.

Če vprašate mene, kaj postaviti npr. pred slovenski parlament, bi izstrelil: Martina Krpana s kobilico in kijem (po tistem, ko je Brdavsus odbil glavo).

Sindikalna lista

Povprečni OD v gospodarstvu RS v obdobju: januar 90–marec 90 4371.00
Povprečni OD v gospodarstvu SFRJ v obdobju: december 89–februar 90 2819.00*

I. PRAVICE IZ DELA IN GOSPODARJENJA

1. Najnižji osebni dohodek	3 685.00 din	za februar
2. Najnižji zajamčeni osebni dohodek	1 870.00 din	6. 4. 90
3. Pogoji za delo:	10 % mesečne akontacije osebnega dohodka	
– izmensko delo	30 % mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo	
– nočno delo	50 % mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo	
– delo v nedeljo	50 % mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo	
– delo na dan zveznih in republiških praznikov	50 % mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo	
– deljen delovni čas	prekinitvev za več kot eno uro 349.70 din prekinitvev več kot za dve uri 699.40 din	
4. Nadurno delo	50 % mesečne akontacije osebnega dohodka delavca za živo delo	
5. Osebni dohodki pripravnikov	70 % OD za naloge, za katere se pripravnik usposablja in dosega predviden rezultat (OD pripravnika ne sme biti nižji od zajamčenega OD)	
6. Faktor delovne dobe	0.5 % od akontacije OD za živo delo za vsako izpolnjeno leto delovne dobe.	

II. NADOMESTILA OSEBNIH DOHODKOV

1. Nadomestilo za letni dopust in državne praznike	mesečna akontacija osebnega dohodka delavca za živo delo
2. Druga nadomestila:	
– usposabljanje in izobraževanje po programu OZD	
– delo v mladinskih brigadah	
– krvodajalske akcije	
– opravljanje samoupravnih in družbenopolitičnih nalog, zastoji v procesu (čakanje na delo zaradi izpada energije, pomanjkanja surovin),	mesečna akontacija osebnega dohodka za živo delo
– izpad delovnih ur zaradi stavke, ko se ure ne nadomestijo	
– druge oblike odsotnosti z dela v skladu s samoupravnimi splošnimi akti	

III. PREJEMKI SKUPNE PORABE

1. Regres za letni dopust (oblikovanje mase)	2 622.60 din
2. Jubilejne nagrade	
– za 10 let	2 185.50 din
– za 20 let	3 278.30 din
– za 30 let	4 371.00 din

3. Nagrade ob starostni ali delovni upokojitvi	13 113.00 din
4. Solidarnostne pomoči (vselej na predlog OOZS)	4 371.00 din
– pomoč družini umrlega delavca	
– pomoč delavcu v primeru elementarne nesreče	
5. Odpravnina delavcu, ki zaradi zmanjšane obsega dela ali prenehanja poslovanja organizacije, preneha delovno razmerje	26 226.00 din

IV. MATERIALNI STROŠKI V ZVEZI Z DELOM IN OPRAVLJANJEM DELA

1. Regres za prehrano med delom	874.20 din
2. Nagrade za uspešno opravljeno proizvodno delo oz. delovno prakso	
– učenci	1. letnik 437.10 din 2. letnik 524.50 din 3. letnik 655.70 din 4. letnik 743.10 din
– študenti	1. in 2. letnik 2 622.60 din 3. in 4. letnik 3 496.80 din
Dnevnice za službena potovanja v državi	
– cela dnevnicca, nad 12 ur	225.50 din
– polovična dnevnicca, od 8 do 12 ur	115.00 din
– mini dnevnicca nad 6 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča dve uri po koncu	83.40 din
4. Stroški za prenočnino	predložen račun, razen za luksuzni hotel
– prenočnina v luksuznem hotelu	197.30 din
– prenočnina brez računa	84.60 din
5. Terenski dodatek (nastavitev, prehrana za delo na terenu)	169.10 din
6. Kilometrina	2.00 din
7. Prevoz na delo	cena javnega prevoza
8. Ločeno življenje	3 059.70 din

V. PRAVICE ČLANA ZSS

(kategorije, ki se ne uresničujejo v samoupravnih splošnih aktih in so za informacijo članom ZSS)

- pravica do brezplačne pravne moči in varstva
- pravica do sindikalne pomoči v primeru večje nesreče člana ZSS ali njegove družine, v primeru bolezni oziroma ko za pomoč zaprosi
- da zahteva pomoč organizaciji in organov sindikata, kadar so kršene njegove samoupravne, človečanske in državljske pravice
- da dobi varstvo sindikata pri uveljavljanju pravice do dela in pravice iz dela

* Podatki za SFRJ še niso znani in bodo objavljeni prihodnji teden.

Opozarjamo na omejitve, ki jih določa Zakon o izplačilu sredstev, ki se uporabljajo za neposredno skupno porabo, in sredstev za prehrano do 30. junija 1990 (U. l. SFRJ, št. 20/90). Ta zakon dovoljuje, da se za obdobje od 1. 1. 1990 do 30. 6. 1990 iz sredstev neposredne skupne porabe izplača na delavca povračila osebni dohodek v gospodarstvu R Slovenije iz novembra preteklega leta (2 996.00 din). V ta sredstva se ne štejejo nagrade ob starostni ali delovni upokojitvi, odpravnine delavcem, ki jim zaradi zmanjšane obsega dela ali prenehanja poslovanja organizacije preneha delovno razmerje ter solidarnostne pomoči.

Soodločanje delavcev – sestavina sindikalnega boja

Pise:

C.ega Miklič,
član
predsedstva
sveta ZSSS
1985-1988

Položaj delavcev v proizvodnem in upravljalnem procesu in njihove ekonomske pravice so eno od osrednjih področij delovanja Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v naslednjem obdobju. V temeljih se namreč spreminja dosežanja družbenogospodarska ureditev, ki je temeljila na družbeni lastnini in samoupravljanju delavcev, v kateri naj bi delavci odločali o pogojih, sredstvih in rezultatih svojega dela z osebnim izjavljanjem ali po delegatih, v kateri naj bi bil položaj delavca in občana odvisen le od dela in njegovih rezultatov. Vse to počasi, a nezadržno postaja preteklost.

Prvi preobrat je pomenil sprejem zakona o podjetjih in ustavnih dopolnil. Uveljavitev enakopravnosti vseh oblik lastnine, upravljanje gospodarskih subjektov na podlagi kapitala in na podlagi dela ter podjetniška organiziranost gospodarstva so bile nujni pogoji za začetek uvajanja tržnega gospodarstva. Večja pooblastila in odgovornost poslovnega organa za vodenje poslovanja in doseganje poslovnega rezultata so nadaljnji pogoj za tržno vodenje gospodarskih subjektov. Vse to pa je bistveno spremenilo položaj delavcev v proizvodnem procesu. Ne samo da so se upravljalne pravice delavcev realno zmanjšale, ampak so delavci glede na svoj položaj v upravljanju podjetij v kakovostno različnem položaju, odvisno od tega, ali delajo v družbenem, mešanem ali zasebnem podjetju ali pri zasebnem delodajalcu. Naša temeljna zahteva je, da morajo biti vsi delavci načelno v enakem upravljalnem položaju, ne glede na lastninsko se-

stavo podjetij. Enaka zahteva velja tudi za položaj delavcev v družbenih dejavnostih, pri čemer je seveda potrebno upoštevati naravo in cilje delovanja teh dejavnosti. Nalog na tem področju je več.

Prva naloga je vsekakor preobrazba družbene lastnine v lastnino. Še vedno iščemo poti in načine za njeno preobrazbo. Sindikat mora pri tem odigrati pomembno vlogo. Na kongresu smo prav zato sprejeli deklaracijo o družbeni lastnini, v kateri smo zahtevali varovanje in ohranjanje vrednosti družbenega premoženja, ki so ga ustvarjali delavci s svojim delom; poskusili pa smo tudi nakazati nekatere možne načine za to preobrazbo.

Odpreti je treba več poti, zlasti pa naslednji: prva – da se del družbene lastnine neodplačano ali odplačano razdeli med delavce po merilu njihovega prispevka, upoštevajoč tudi minulo delo delavcev, upokojencev ter prispevek delavcev zunaj gospodarstva, del pa proda po tržnih cenah. Druga je prek reinvestiranja prihrankov delavcev in na osnovi njihove udeležbe v dobičku podjetja prek trajne vloge ali delavskih delnic. V javnih podjetjih oziroma tistih, ki so objektivno v monopolnem položaju, ali tam, kjer je država vložila sredstva za razvojno sanacijo, naj država nastopa kot polnopravni delničar pri upravljanju podjetja, vendar naj se tudi v teh podjetjih uveljavijo trajne vloge delavcev in delavsko delničarstvo.

Ni pa mogoče pristati na preobrazbo družbene lastnine, ki bi pomenila zmanjševanje vrednosti celotnega premoženja bodisi z upravljalnih ali kapitalističnih interesov.

Druga naloga je uveljaviti tako vlogo in položaj delavcev v upravljanju gospodarskih in negospodarskih subjektov, ki bo neodvisno od lastninske sestave sredstev za delo in proizvodnjo delavcem zagotavljal soodločanje glede

vseh tistih vprašanj dela in razvoja, ki pomembno vplivajo na gmotni in socialni položaj zaposlenih delavcev. Poslovnih in razvojnih odločitev, ki pomenijo bistvene spremembe v tehnologiji, organizaciji dela, staturne spremembe podjetij oz. organizacij, povečanje ali zmanjšanje zaposlenih, bistveno spremembo razmer za delo in življenje, ni mogoče sprejeti brez soglasja delavskih organov upravljanja ali delavcev, če se ti organi ne oblikujejo ali sindikata, če mu delavci dajo taka pooblastila. Če soglasje ni doseženo, bi se nastali spor reševal v arbitražnem postopku. Na enak način ali po enakem postopku je treba zagotoviti tudi soodločanje delavcev na področju delovnih razmerij, delovnega reda in discipline, varstva pri delu in na drugih področjih, kadar gre za uresničevanje pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev. Sistem soodločanja bo moral biti nadgrajen tudi z deležem delavcev v doseženih poslovnih rezultatih in dobičku na podlagi vloženega dela. Gre za projekt izgradnje celovitega sistema participacije, ki ga bo potrebno pravno urediti v zakonodaji (zlasti novem posebnem zakonu o soupravljanju delavcev) in kolektivnih pogodbah.

Tretja naloga je dograjevanje in izpolnjevanje delovno pravne zakonodaje. V ustreznih zakonskih predpisih morajo biti podobno opredeljene vse pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev, ne pa da zakoni določajo ali prepustijo urejanje vrste pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev kolektivnim pogodbam. Zakonska ureditev mora določati spodnjo raven varstva delavcev in to glede vseh njihovih pravic, vključno z osebnimi dohodki in drugimi prejemki. S kolektivnimi pogodbami pa bi potem v skladu z interesi in možnostmi ugodneje uredili pravice delavcev v primerjavi z za-

konskim minimumom. Šele tako zasnovana in sprejeta delovnopravna zakonodaja bo zagotovila možnosti za celovito varstvo delavca – pravno, gmotno in socialno.

Četrte naloge ni mogoče časovno omejit, ker gre za stalno nalogo. Kolektivne pogodbe sklepamo v naglici, še vedno preslabo strokovno usposobljeni in opremljeni z izkušnjami, zato bo potrebno kolektivne pogodbe stalno dograjevati, spreminjati in dopolnjevati. Prevzeti morajo vlogo dosedanjih splošnih aktov in prispevati svoj delež po eni strani k poenostavitvi normativnega urejanja pravic, obveznosti in odgovornosti delavcev, po drugi pa k večji pravni varnosti zaposlenih. To velja predvsem za kolektivne pogodbe za posamezne dejavnosti.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije se nikakor ne sme in ne more odreči svojim nalogam in vlogi v parlamentu v zvezi s sprejemanjem zakonskih in drugih aktov, s katerimi se kakorkoli posega v pravice delavcev ali ureja njihov ekonomski in socialni položaj. ZSSS mora prav v sedanjih, za delavce izjemno težkih razmerah, aktivneje sodelovati v teh postopkih, še zlasti kot predlagatelj zakonskih in drugih ukrepov za varstvo položaja in pravic delavcev.

Za kar najbolj učinkovito delovanje v parlamentu se je treba primerno organizirati in delovno in organizacijsko povezati vse tiste delegate ali poslance, ki so jih predlagali v izvolitev organizacije in organi ZSSS.

Tako bo ustvarjena tudi učinkovita povezava s parlamentom, ki bo omogočila Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije ali sindikatom, ki jo sestavljajo, da se s svojimi stališči, predlogi, pobudami in pripombami pojavlja v skupščinskih razpravah.

Ali bodo posledice uporabe monetarnih orožij katastrofalne

Ozadje je bolj črno, kot kažejo bilance

Menda do nobene zadeve pri nas, po uveljavitvi Markovičevega programa gospodarske reforme, ni bilo toliko različnih stališč kot do tega, ali vlada ali v njenem okrilju kar Narodna banka Jugoslavije s pravnimi potezami posega na to izredno občutljivo področje. Na eni strani so namreč jasno vidni rezultati protinflacijske politike, saj je treba priznati, da so se cene začele spuščati v napovedani smeri, toda po vladnih zatrdilih naj bi tudi deflacija obstala le mesec ali dva, nato pa bi se začele cene dvigati. Toda, kot meni podpredsednik zvezne vlade Živko Pregl, naj bi se julija cene začele sicer znova povečevati (že mesec prej bodo marsikaj na tem področju dodatno sprostil), kljub vsemu pa naj bi se njihova mesečna rast vrtela okoli enega odstotka – torej naj bi bila v obvladljivih in predvsem znosnih mejah. Toda na drugi strani kaže upoštevati prav tako nazorna opozorila, da ima palica dva konca – če lahko govorimo že o deflaciji (ki nikakor ni nujno tudi sama po sebi koristna zadeva) – je treba dodati strah pred potopom lepega dela gospodarstva zaradi posledic ostre denarne politike. Tudi v naši republiki tonejo zaradi pomanjkanja denarja in naraščajoče nelikvidnosti tudi doslej učinkovita podjetja. Ali jih bo nemara boj proti inflaciji z znanimi monetarnimi orožji – predvsem ostra omejitev na posojilnem področju – postregel s posledicami, ki jim ne bomo kos?

Če vprašamo po bankah, kako gledajo na odločitve Narodne banke Jugoslavije, bodo verjetno povsod odvrnili, da gre za premalo izdelane ukrepe, ki že nekaj časa motijo poslovanje bank in delovanje gospodarstva. V bankah najbrž tudi menijo, da bi bilo treba na denarnem področju ukrepati drugače, saj je slišati, da ne more biti uspešna takšna denarna politika, ki pelje v pogubo celo banko z zdravim denarjem, še prej pa tiste dele gospodarstva, ki je povezano z njimi. Seveda pa tudi v Narodni banki niso tiho in radi postrežejo s svojimi odgovori: tako med drugim tudi namestnik guvernerja NBJ Mitja Gaspari že dolgo govori, da ne verjame niti bančnim bilancam niti samim bančnikom pri njihovih trditvah, da se sami najbolj zavzemajo za boljše poslovanje poslovnega bančništva. Tega ne potrjuje prav prevelik obseg danih posojil zgodaj letos, zato so, po njegovem mnenju, morali v NBJ nujno poseči po tako ostrih denarnih omejitvah. Tudi podpredsednik zvezne vlade Živko Pregl meni, da so bančne bilance potrjene in da mora vlada že zato najeti neodvisno, tujo ocenjevalno firmo, ki nam bo vsem nalila čistega vina. Ne vemo sicer, kaj o takih obdobjih, izrečenih tudi v javnih občilih, poročajo v bankah, videti pa je, da se niso pripravljene pripraviti po čepih. Tudi v Gospodarski zbornici Slovenije gledajo na likvidnostni položaj slovenskega gospodarstva z mešanimi ob-

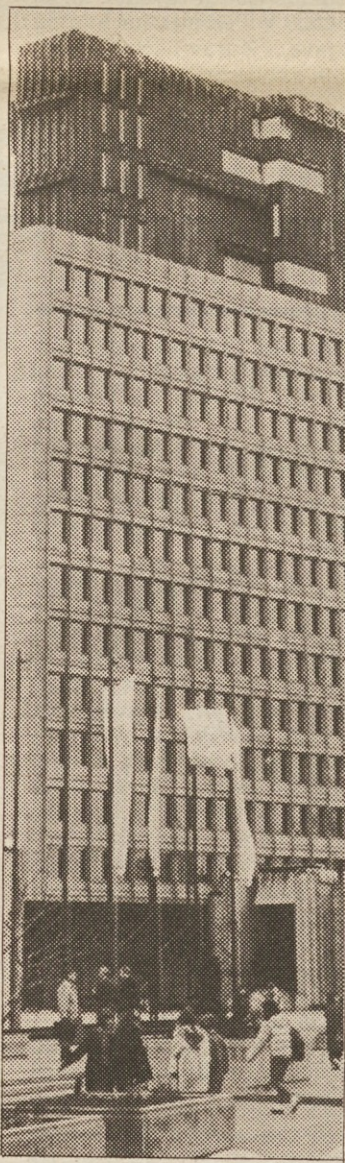
čutki. Če izhajamo iz objavljenih pogledov podpredsednika slovenske gospodarske zbornice dr. Danijela Pučka, lahko razberemo, da v zbornici priznavajo, da je mogoče zlom hiperinflacije pripisati prav ostri denarni politiki – če namreč v resnici ni dinarjev, jih že po denarni teoriji ni mogoče »producirati« niti skozi cene – vidimo pa, da v sili podjetja naglo zmanjšujejo svoje cene, vrstijo se tako imenovane akcijske prodaje, na katerih je mogoče dobiti izdelke tudi za tretjino cene, ki je še pred kakim mesecem bodla v oči. Tako ravnanje je seveda značilno predvsem za podjetja, ki imajo tako hude likvidnostne težave, da se komajda izkoplavajo iz blokade žiro računa, nato pa životarijo naprej. Komajda si je namreč mogoče misliti, da bo tudi to ostalo brez trajnejših posledic – čeprav je treba upoštevati tudi opozorila, da imajo naši proizvajalci do 50 odstotkov prenapihnjene cene. Kdo bo na koncu ostal praznih rok, je nemara vprašanje, ki ga premalo jasno postavljajo tudi pristojni, saj je očitno vse skupaj nekoliko zaostalo v prvem povoličnem obdobju, ko še ni prav jasno, kako kdo razmišlja in predvsem, kakšne načrte ima.

Dokler bo zvezna vlada jahalna na upravičenem zadovoljstvu nad znižanjem cen (treba je priznati, da nam je to kot občanom prav všeč), bo tudi težje pristajala na pomisleke, da s tem poganja v težave lep del gospodarstva. Malo je verjetno, da jo preti-

rano ganejo napovedi, denimo iz Ljubljanske banke, da se utedne neprimerno vodena omejevalna denarna politika maščevati tako, da bo samo v Sloveniji propadlo okoli 200 000 delovnih mest. Čudno je, da se na to trditve Rudija Gabrovca, pomočnika glavnega direktorja Ljubljanske banke d. d., še nihče ni odzval ali kako drugače pomiril javnost. Če bodo o teh stvareh mleli samo za zaprtimi vrati, ne bo koristilo nikomur, še najmanj seveda tistim, ki bodo morali poskrbeti, da do česa tako dramatičnega vendarle ne bi prišlo.

Seveda pa je mogoče razmišljati tudi nekoliko drugače. Recimo o tem, kaj smo naredili za to, da bi postavili na noge predvsem tiste dele industrije in drugih dejavnosti, za katere lahko trdimo, da bodo spodbujevalci našega razvoja. Toda zdi se, da v tem nelagodju, ko niso več trdna merila niti o tem, kaj je pri nas sploh še dobro (izkušnja z Elanom to najbolj potrjuje), je seveda težko tudi tistim, ki naj bi povedali naravnost, komu dati prednost. Najbrž se bodo v prihodnje nekoliko spremenile tudi nekatere razvojne usmeritve, kar je lahko tudi posledica drugačnih pogledov novih nosilcev ekonomske politike. Dokler bo tako in dokler nova vlada ne bo natančno povedala, kako se bo lotila tudi glavnih nelikvidnostnih in proizvodno pomanjkljivih žarišč v republiki, bo seveda nekoliko težje razmišljati tudi o tem, kakšna naj bo denarna politika.

Če si pomagamo s spoznanji gospodarske zbornice, lahko kmalu pritrdimo najbolj izraženemu strahu, da razsežnosti zdajšnje nelikvidnosti niso najbolj vidne, če gledamo samo na položaj na žiro računih. Kot meni dr. Pučko, nas taki podatki napeljujejo celo na misel o obvladljivosti problema. Vendar gre v ozadju za hujše stanje od tistega, o katerem govorijo številke. Podjetja delajo vsemogoče in nemogoče, da bi deblokirale ra-

čune vsaj za nekaj dni. Osebnih dohodke je treba izplačati, pa tudi država hoče o pravem času dobiti vse svoje. Zato je dinar skoraj izgubil kot menjalno sredstvo, podjetja pa so se že kar navadila, da se zapadlih obveznosti ne plačuje. Tako se seveda krog nelikvidnih še širi, in če se bo še naprej, nam grozi splošna nelikvidnost, ki bo naposled zlomila tudi samo stabilizacijsko politiko. Boj proti inflaciji bi se nam s tem ponesrečil. Zato dr. Pučko meni, da bi morali v denarni politiki vendarle nekoliko popustiti uzde, denar, ki je zamrznjen v poslov-

nih bankah, pa v enem delu sprostiti za potrebe financiranja proizvodnje, ki tržno ni vprašljiva. Podobno bi si morali pomagati tudi pri obvezni rezervi, ki zdaj pretirano bremeni bančno likvidnost.

Najbrž bodo morali v Narodni banki Jugoslavije tem pogledom bolj prisluhniti, če pa je verjeti prvim premikom v to smer, lahko celo upamo, da se bomo vendarle nekako izvlekli. Jasno je, da lahko zadnji ukrep NBJ, in sicer ta, da dovoli bankam zmanjšati obseg obveznih depozitov (na račun rasti domačih deviznih hranilnih vlog), bistveno pripomore k nekoliko boljšemu likvidnostnemu položaju naših bank. Če bodo te imele bolj proste roke pri posojanju denarja, se namreč lahko izognemo tudi hiranju bank in z njimi tudi gospodarstva, čeprav bodo v bankah imeli denar – nemogoče pa je seveda, da bi bilo prav, da kdo propade samo zato, ker NBJ ni dovolila bankam seči niti v svojo obvezno rezervno, da bi tako pomagala podjetjem.

Stvari so resda bolj zapletene, kot so videti na prvi pogled in z govorniških odrov. Vendar to ne pomeni, da je mogoče odlašati pri poglavitnih stvareh. Verjamemo namreč, da ni mogoče ohraniti takšne restriktivnosti denarne politike, in da ne bo hkrati prihajalo do takšnih težav, kot smo jim priče te dni. Toda vedeti je treba, kaj hočemo: če vemo, da ni mogoče pustiti na cedilu prav vseh delov gospodarstva, bo treba seči po dovolj natančnih odmerkih zdravila. Na denarnem področju pa je seveda toliko različnih možnosti med posameznimi odmerki, da je težko napovedati, kdo bo naslednji, če sploh bo še kdo, ki ga bo mogoče zdraviti. Vsi pa kljub temu ne bodo prišli skozi ostru monetarno sito nepoškodovani – to tudi ni bil namen denarne politike, ki ima vendarle za cilj nagel zlom hiperinflacije. Da ji je to vsaj na tej ravni uspelo, je vendarle treba priznati.

Stojan Žitko

na kratko

Oboji bodo zadovoljni

Počitnice se približujejo z bliskovito naglico, zato so tudi razmišljanja, kje bi se dalo kar najceneje pretegniti svoje utrujene kosti, iz dneva v dan vse pogostejša. Tudi pri Metodu Zalarju iz republiških svobodnih sindikatov, ki se je na zahtevo odbora lastnikov (140 podjetij oziroma organizacij) lotil zbijanja »enormno visokih« stroškov za počitniške zmogljivosti v **Terme Čatež**. Kot kaže, kar uspešno. »Dogovorili smo se, da Terme Čatež preučijo in ponudijo možnost izločitve kopalniških vstopnic iz pavšalnega zneska. Dogovore z Elektrom Krško o možnosti za obračunavanje električne energije po gospodinjstvi tarifi je sprejelo tudi vodstvo Term. Zemljiško-knjižna dokumentacija je v celoti urejena, zato so se z geodetsko upravo v Brezicah dogovorili za možnost izdelave delilnega načrta in zemljiško-knjižnih vpisov,« je (dobesedno) raportiral Metod Zalar.

Tako bodo – kot kaže – oboji zadovoljni, Terme Čatež in »delavski« dopustniki, čeprav sprva ni kazalo tako...

Zdravniki bi kar po svoje

Član predsedstva ZSSS Gregor Miklič je z letne skupščine Zveze zdravniških društev Slovenije sporočil, da so tam »močno izrazili zahtevo po ustanovitvi zdravniške zbornice (pri čemer številni niso imeli predstave o njej) in po samostojnem zdravniškem sindikatu, ki naj ne bi bil nikjer povezan.« Kot je zapisal v svoje poročilo, je prevladalo mnenje, da jih le tak sindikat lahko uspešno zastopa oziroma rešuje zdravniške probleme in zahteve, in da to ni mogoče v sindikatu dejavnosti. Slišal je tudi nekaj splošnih in konkretnih kritik na račun sedanjega sindikata. Sindikat dejavnosti bi moral predstaviti svoj program, pa tudi nekatere uspešne akcije, »vendar predsednik republiškega odbora tega ni dovolil, sam pa tega ni naredil.«

Ura zamujena ne povrne se nobena...

Ti, ti, predsednik...

Sekretar republiškega odbora sindikata delavcev turizma in gostinstva Mihajlo Zver se je prejšnji teden mudil v Posavju, kjer se je med drugim pogovarjal tudi o tem, kako poteka včlanjevanje v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije. Na sestanku regijskega odbora te dejavnosti je izvedel, da so ponekod z včlanjevanjem že končali. V Petrolovem motelu Čatež so vsi podpisali pristopne izjave, v Zdravilišču Čateške toplice pa so se tik pred zaključkom akcije približali številki 97 odstotkov.

Slišal pa je tudi slabo novico. Namreč, da občinski svet v Senvnici sploh še ni posredoval pristopnih izjav tistim, ki naj bi jih podpisali. Ti, ti, predsednik...

Znak za alarm

Iz Železarne Jesenice so nam poslali zapisnik konstituantne seje Konference sindikatov železarn Jugoslavije, ki je bila 18. in 19. t. m. v Skopju. V njem beremo, da težavne gospodarske razmere, ki so v zadnjem času prizadele črno metalurgijo in praktično vse jugoslovanske železarnice, po svoje vplivajo tudi na delovanje sindikalnih organizacij. Da pa se težave ne bi lomile samo na njihovih hrbtih, so se odločili za ustanovitev Konference, ki mora postati ena od oblik delovanja sindikata v prihodnje.

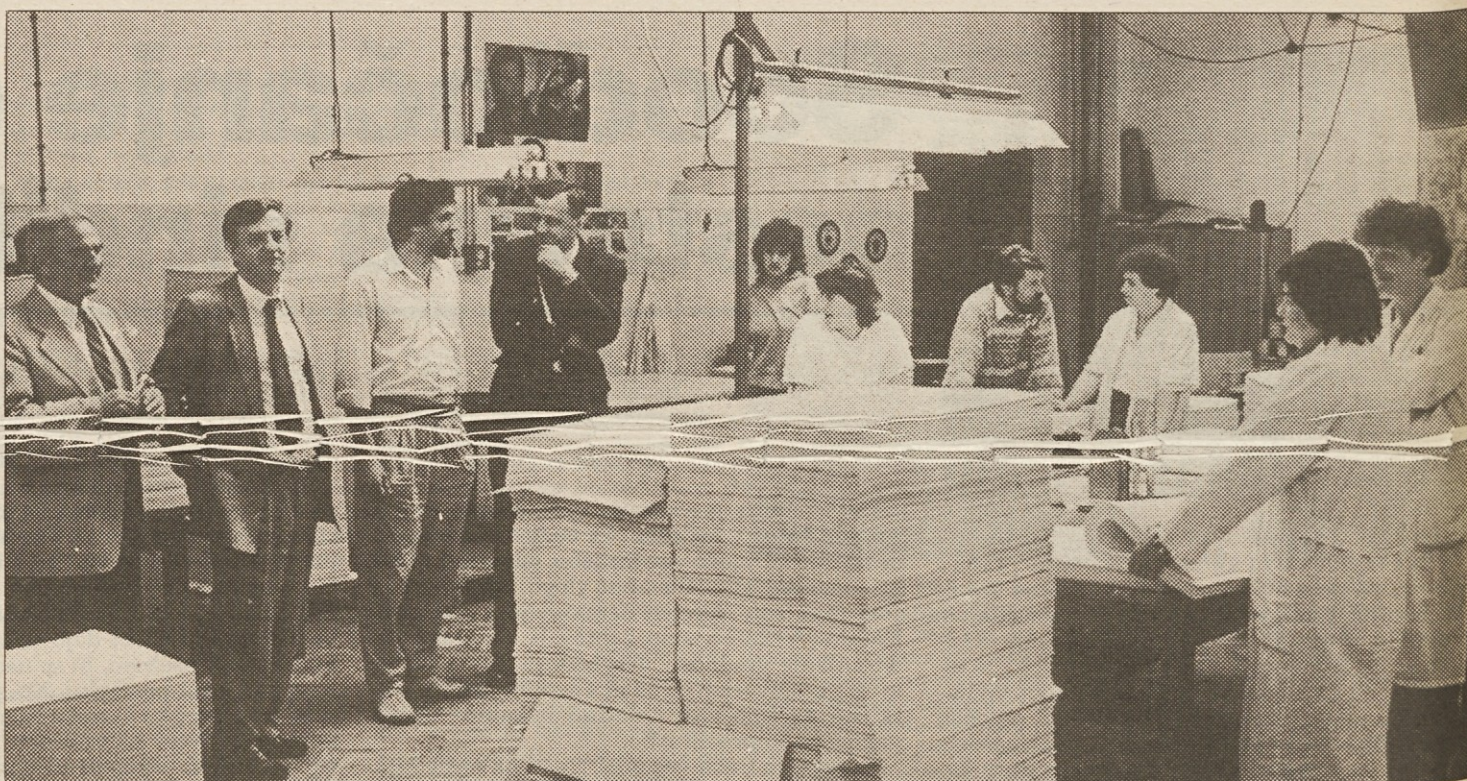
»Kljub vse večjim problemom v črni metalurgiji še nikjer ni opaziti dolgoročnih rešitev, zato zaposlene v dejavnosti že zajema panika. Do problemov se do danes nihče ni konkretno opredelil, niti Zvezni izvršni svet ne,« so zapisali in nadaljevali: »Ni več vprašanje, ali se delavci zavedajo težav pri reševanju stanja in tega, da bodo nekateri doživeli najhujše posledice, celo odpuščanje z dela. Sindikat se bo zavzemal, da se ne ogrozi eksistenca delavcev in njihovih družin, četudi bi ostali brez dela. Energično se bo zavzemal za ustrezno socialno politiko in zahteval jamstvo države za vse zaposlene. Pri premagovanju težav se ne more izogniti odgovornosti poslovočnih delavcev v železarnah, ki bodo nujno morali analizirati lastno kadrovsko politiko in odkrito spregovoriti o svojih slabostih.« Te zahteve so naslovili tudi na odgovorne organe – ZIS in RIS, zraven pa zažugali: »Če se do 15. junija Zvezni izvršni svet in republiški izvršni sveti na te zahteve ne bodo odzvali, bo Konferenca organizacij sindikatov železarn Jugoslavije organizirala splošno stavko!«

Da ne mislijo dati miru, so včeraj (24. t. m.) že dokazali. Ob 12. uri so v posameznih železarnah sprožili »opozorilne« interne sirene. Torej – znak za alarm...

Kdo to pravi?

Na pobudo računalnikarjev iz Intertrada, Emone in Elektrotehne, ki so se sestali s svojimi kolegi iz Mehanografskega centra, Republiškega računskega centra, Gradisa, Kemije in Kolinske, so ustanovili iniciativni odbor za ustanovitev sindikata računalnikarjev Slovenije. Janko Miklavžin, sekretar občinskega sveta ZSSS Ljubljana Moste-Polje in strokovni svetovalec pri ustanavljanju računalniškega sindikata, je dejal, da je Zveza svobodnih sindikatov dala vso podporo pri ustanavljanju računalniškega sindikata. Ob njegovi predstavitvi je dejal, da se bo zavzemal za usklajevanje cen storitev v panogi, za zagotavljanje avtorskih pravic in honorarjev, za uveljavitev stroke v gospodarskem in političnem sistemu, za izboljšanje delovnih razmer, za uvajanje varstva pri delu in še za nekatere druge stvari, ki sodijo v domeno sindikata.

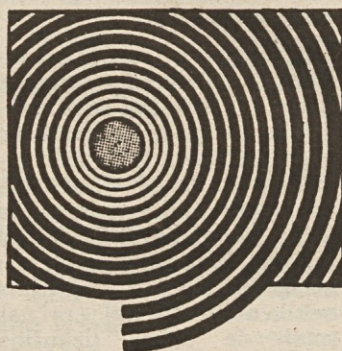
Pa naj še kdo reče, da možgani bežijo iz sindikata...

Predsednik in sekretar med radeškimi papirničarji in štorskimi železarji

Predsednik sveta ZSSS Miha Ravnik in sekretar Rajko Lesjak sta v sredo obiskala Tovarno dokumentarnega in kartnega papirja Radeče, tozdr Muflon, kjer izdelujejo članske izkaznice ZSSS, in si ogledala proizvodnjo. Med ogledom sta morala odgovarjati na različna vprašanja delavcev: kaj bo sindikat naredil za višje plače, o evropskem delovnem času, stečajih, presežkih delavcev in podobno. V sproščnem pogovoru s predstavniki sindikata tovarne pa je bilo največ besed o kolektivnih pogodbah, razbremenitvi gospodarstva, razprodaji družbene lastnine in plačah.

Popoldne pa sta se pogovarjala s sindikalnimi zaupniki Železarne Štore v Teharjih. Njih so prav tako zanimali kolektivno pogajanje, varstvo sindikalnih zaupnikov, kako se porablja sindikalna članarina, kaj bo sindikat naredil, da se bo gospodarstvo še bolj razbremenilo in kako daleč smo v sindikatu s projekti, ki naj bi zagotovili nekatere ugodnosti za člane ZSSS. Največ vprašanj pa je bilo o tem, kaj naj naredi sindikat pri stečajih, saj po nekaterih informacijah stečaj grozi tudi temu 3200-članskemu kolektivu.

ODMEVI

Savčani niso »Gorenjci«

Popravek drugega odstavka prispevka, ki je bil objavljen v Delavski enotnosti številka 20, 11. maja 1990.

Besedilo se glasi:-

V Savi so se odločili, da bodo del članarine, ki je po pravilniku o financiranju namenjena ZSSS, nakazali direktno na žiro račun ZSSS, delež, ki pripada po pravilniku OS ZSSS Kranj tudi odvajajo, zadržali so le delež, ki je namenjen za financiranje ZS Jugoslavije.

Franjo Krsnik

Pismo slovenski in občinskim vladam

Uredite razmere v veterinarstvu

Republiški odbor Sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije Slovenije je na 2. seji obravnaval kritične ekonomske razmere v veterinarskih zavodih Slovenije in podprl zahtevo veterinarskih delavcev po organiziranju opozorilne stavke, če se gmotni položaj zaposlenih ne bo izboljšal v najkrajšem času.

Razmere so predvsem posledica neurejenega financiranja veterinarskih storitev s strani občin kot ustanoviteljic zavodov, ki po določilih zakona o zdravstvenem varstvu živali morajo zagotavljati sredstva za izvajanje dejavnosti posebnega družbenega pomena, to je varstva zdravja ljudi pred zoonozami in zastrupitvami, varstva živali pred kužnimi boleznimi ter varstva zdravega človekovega okolja.

Ker večina občin ni sproti poravnava finančnih obveznosti za dejavnost posebnega družbenega pomena, ki predstavlja 80 % celotne dejavnosti zavodov, se je priliv sredstev v preteklem letu občutno zmanjšal. Zato so začeli že v lanskem letu osebni dohodki zaposlenih bistveno zaostajati za povprečjem sorodnih poklicev v gospodarstvu in družbenih dejavnostih, zamrznitev OD na ravni novembra 1989 pa pomeni, da znaša v večini zavodov neto OD diplomiranega veterinarja ob vseh poklicnih nevarnostih in težavnosti terenskega dela povprečno komaj 700 DEM v dinarski protivrednosti.

Poleg nepravčasnega poravnavanja obveznosti za opravljene veterinarske storitve pomeni izpad dohodka tudi neustrezno vrednotenje stalne pripravljenosti in dežurstva, za kar morajo občine zagotavljati finančna sredstva. Stalna pripravljenost 24 ur na dan je zakonska obveznost veterinarske službe kot dejavnosti posebnega družbenega pomena in je v interesu vseh prebivalcev.

Na podlagi teh ugotovitev republiški odbor predlaga:

– Izvršnim svetom slovenskih občin, naj takoj začnejo zdraviti ekonomski položaj veterinarskih zavodov, tako da bodo izpolnjene te zahteve:

1. neto OD diplomiranega veterinarja s strokovnim izpitom za 182 ur dela na mesec brez dodatka za težke delovne razmere najmanj 1.200 DEM v dinarski protivrednosti;

2. ura stalne pripravljenosti v znesku najmanj 20 % neto režijske ure, ura dežurstva v znesku najmanj 30 % neto režijske ure.

– Izvršnemu svetu republike Slovenije in njegovim organom, naj pripravijo rešitve za zmanjšanje prispevkov in dajatev veterinarskih zavodov, ki so obremenjeni kot gospodarske organizacije ter za spremembo statusa veterinarskih zavodov in njihovo uvrstitev med družbene dejavnosti.

Republiški odbor bo vztrajal, da se razmere pri financiranju veterinarskih storitev kot dejavnosti posebnega družbenega pomena čimhitreje uredijo, zato pričakujemo vaš odgovor do 10. 6. 1990.

Ce nas do navedenega roka ne boste obvestili o sprejetih ukrepih za izboljšanje gmotnega položaja delavcev veterinarskih zavodov Slovenije, bomo organizirali opozorilno stavko. V času stavke bo:

– ustavljeno delo veterinarskega nadzora v vseh klavnicah, kar pomeni prekinitev prometa z živalmi in živila živalskega izvora;

– ustavljeni bodo kurativni posegi in izvajanje stalne pripravljenosti, razen nujne medicinske pomoči;

– ustavljen bo odvoz poginulih živali in odpadkov živalskega izvora;

– ustavljeno bo umetno osemenjevanje na terenu.

Pričakujemo, da bodo naše zahteve ugodno in pravočasno rešene ter vas tovariško pozdravljamo.

Svobodni sindikati Slovenije

Predsednik sindikata kmetijstva in živilske industrije Srečko Čater

Cinkarna Celje: razočaranje nekdanjih sindikalnih aktivistov

Ne z obljubami, z delom je treba potrditi zaupanje

»Mislili smo, da smo ob napovedani prenovi preveč neučakani, ko pa smo z občinskega sveta dobili spisek evidentiranih kandidatov za novo vodstvo našega sindikata, smo bili dokončno razočarani. Seznan je vseboval večino kandidatov iz starega, okostnelega in z vodstvom podjetja oženega sindikalnega vodstva. Zato smo se odločili po svoje,« pravita nekdanja prizadevana aktivista in sindikalna funkcionarja Borislav Stojnić in Branislav Jukanović v nekdanjem cinkarniškem tozdu Metalurgija.

»Ko sem sprejemal funkcije v sindikatu, sem se za to odločil v prepričanju, da bom z delom in svojimi sposobnostmi sindikat vrnil delavcem. V to sem bil prepričan tudi še, ko sem sprejel funkcijo predsednika v tozdu Metalurgija. Mislil sem namreč, da bom kot predsednik v konferenci laže zastopal stališča članstva in delavcev. Ugotovil pa sem, da je bila tudi konferenca cinkarniškega sindikata tako sestavljena kot vodstvo sindikata: »uradniško«, v njej so bili v glavnem najglasnejši in odločajoči vodstveni delavci in tisti, ki so se zaradi boljšega položaja udingali vodstvu,« pripoveduje Borislav Stojnić.

To so hude obtožbe na račun vodstva sindikata, ki je imel tudi zunaj Cinkarne dober sloves. »Borislav nič ne govori na pamet. Poglejte samo sezname in imena najodgovornejših sindikalnih aktivistov v Cinkarni. Eni in isti se vrtijo na teh stolčkih že vrsto let. Zvečine so to odgovorni ali poslovodni delavci in tisti tik pred – upokojitvijo...« dodaja Branislav Jukanović. Oba, Borislav in Branislav, sta v Cinkarni že več kot deset let. Lahko bi celo rekli, da sta se oba v Cinkarni prvič zaposlila, se usposabljala in šolala. Oba pa sta v sindikatu delala vsaj zadnjih pet let. V Cinkarni sta zaposlena kot oddelkovodja v stari metalurgiji, ki zaposluje 340 delavcev.

Ne strinjamo se s prenovno na papirju

Kakšen je bil sindikat, vemo. Zato je šel v prenovno. Kakšen ne bi smel več biti, piše tudi v Proglasu svobodnih sindikatov, kjer je črno na belem natisnjeno priznanje, da ni bil »pravi«. Toliko o tem, če pa hočete več, verjetno to poznate, vprašajmo delavce.

V našem primeru, govorim o Cinkarni, verjetno nismo bili izjema. Sindikat je deloval tako kot drugod, z ničimer ni štrlel iz ute-

ženih in od oblasti pričakovanih norm. Časi so bili pač takšni.

To, kar me je razočaralo, je na kratko: časi so se spremenili, v zraku je zadišala »slovenska pomlad«, vsi so se na novo skušali ujeti v čas in prostor, naš, cinkarniški sindikat pa je ostajal okostnel in gluha za nov veter. To sem ugotovil, ko je vodstvo Cinkarne poskušalo mimo obstoječe zakonodaje izpeljati neke popravke plač strokovnim in vodstvenim delavcem. Ko je naš izvršni odbor opozoril vodstvo konference sindikata, da bo ta nezakoniti popravek hudo razburil delavce, so nas v konferenci odpravili, da smo zdraraharji. Čas je pokazal, da smo imeli prav, saj je šele napovedana stavka streljila tako z vodstvom Cinkarne povezane »dobre sindikaliste« kot vodstvo Cinkarne. To, da so nas pozneje podprli tudi drugi člani konference, je samo dokaz, kako slabo so bili povezani s svojim članstvom, ki je bilo do skrajnosti ogorčeno.

»K temu bi rad dodal še podatek: priprave na kongres so trajale mesece in mesece. Kongres je že zdavnaj mimo, stališča in naloge so bila že zdavnaj sprejeta, novo vodstvo sindikata v Cinkarni pa se je oblikovalo šele – prejšnji teden. Poglejte samo, kako poteka včlanjevanje v svobodne sindikate. Vprašajte kogar koli, če bo vedel, koliko delavcev se je včlanilo v svobodne sindikate, vam rade volje odstopim – plačo... Mi se ne strinjamo s prenovno na papirju. Vsi smo za, delamo pa po starem ali počasi...«, vpade Branislav.

Sindikatu hočemo vrniti ugled in pravo mesto

»Največje presenečenje, da ne rečem ogorčenje, je izzval spisek evidentiranih kandidatov za najodgovornejše funkcije v sindikatu, ki smo ga po naključju dobili z občinskega sveta. Seznan je bil poslan iz Cinkarne, ker je bil na njem žig, vendar ni bil podpisan, torej ni bilo mogoče izvedeti, kdo je te tovariše za te funkcije predlagal. Mi in delavci vsekakor – ne...»

Ne vem, kako je v drugem, preostalem delu Cinkarne, ki je imela do nedavnega sedem tozdov, za metalurgijo pa vem, da med delavci ni aktivistov sindikata. Niti onih z občine niti iz najožjega vodstva konference, da bi delavcem razložili, za kaj gre v prenovi slovenskih sindikatov, kajti ni dovolj spremeniti ime, naslovu odvzeti kakšno besedo in priznati, da pred tem nisi bil »ta pravi...«

– Dovolite, saj ste vi predsednik!

Borislav Stojnić

»Ne več. Izstopil sem iz tega sindikata in se včlanil v neodvisne.«

– V Tomšičeve?

»Ne, kje pa. Sindikatu hočemo vrniti ugled in mesto, zato smo se odločili za Plohla na Ptuj.«

– Kdo?

»Midva z Branislavom in še 68 drugih.«

– Torej 70 delavcev iz metalurgije ali Cinkarne?

»Iz metalurgije.«

– 70 izmed 340 v metalurgiji zaposlenih oziroma 70 do 2.400 v Cinkarni zaposlenih?

»Za začetek je to dovolj.«

– Oprostite, kaj lahko doseže, govorim o sedanjem trenutku, ki delavcu ni naklonjen, samo 70 delavcev takega, kar 2.270 ne bi laže...»

»Ne moremo govoriti o 2.270 preostalih, ker je samo v metalurgiji staremu sindikatu obrnilo hrbet 120 delavcev, 50 jih je neopredeljenih...«

– In vendar, mar se boste uprli določenim, morebitnim zahtevam svobodnih sindikatov? Denimo v zahtevi po splošni stavki? Ali kaj pričakujete, če bi denimo vi razglasili stavko v Cinkarni?

»Predvsem, neodvisni sindikati niso za to, da bi bojkotali svobodne sindikate. Vsi smo za to, da se borimo za delavske pravice. V konkretnem primeru bi stavko podprli, če bi bila organizirana za to. Naše delo je naravnano bolj k članstvu, v premagovanje njihovih težav...«

Branislav Jukanović

Danes je sindikalni aktivist v težkem položaju

»Priznam, zadnji mesec ali dva nisem več aktiven v sindikatu. Pred dobrimi desetimi dnevi smo izvolili novo vodstvo,« pravi Janko Rebov, dosedanji predsednik sindikatov v Cinkarni. »Sindikat sem vodil zadnja dva mandata, torej v času preobrazbe tako sindikata kot slovenske družbe. Sprejemam kritiko, vendar moram povedati, da sem od vsega

gati se ne moreš, najprej je delo in potem sindikat. Zamera je bila tu.

O tem, kako je deloval sindikat pred leti, nima smisla govoriti. Zdaj je novo, mlado vodstvo, v njem so tudi preizkušeni aktivisti sindikata, pustimo jim čas, da se potrdijo ali – izpadejo...»

Škoda je, da smo izgubili tako dobrega aktivista, kot sta Stojnić in Jukanović, vendar nista nikamor odšla, delata naprej za interese delavcev. In to je dobro, ker s svo-

jim delom opozarjata nas preostale. Kolikor vem, čeprav trenutnih in točnih podatkov ne poznam, poteka včlanjevanje v svobodne sindikate v redu. Delavci vedo, da bomo močni in uspešni le, če bomo združeni. Verjetno so se tega zavedli tudi v metalurgiji, saj se je za neodvisne sindikate najprej navdušilo 120 delavcev.

Janko Rebov

O tem, da bi kateri koli aktivist svobodnih sindikatov pretel ali zastraševal delavce, da bodo z izstopom izgubili delovno mesto, topli obrok ali pravico do bivanja v naših počitniških domovih, ste me vi prvi obvestili. Čeprav gre za nesmisel, ki ni vreden trezne obravnave, bomo s tovariši v metalurgiji to takoj razčistili, ker krni ugled in vlogo svobodnih sindikatov.

Danes je aktivist sindikata v težkem položaju. Na eni strani gre za delovne obveznosti, po drugi pa za del članstva, ki še vedno razmišlja in živi po – starem. Hočem reči, da pričakuje, da bo nekdo drug šel po – kostanj v žerjavico. Zase vem, da nikoli nisem bil »prodan« vodstvu niti hodil po nasvete k direktorju, ko je šlo za našo organizacijo. Delavci so v kriznem času pogosto krivični do nas, aktivistov sindikata, ker menijo, da smo premalo aktivni ali premalo učinkoviti. Časi pa so takšni, da za takšno delo potrebujemo celega človeka in to predanega, ki zna povedati in se zna postaviti za svojo stvar. In takšnih je v Cinkarni nedvomno mnogo. Jasno, čez noč se to ne da preobraziti, čas pa bo pokazal, koliko smo v svobodnih sindikatih sposobni in močni, da bi uresnili tisto, kar piše na zadnji strani novih izkaznic, in tisto, za kar sindikati obstojajo. Mojim tovarišem ostaja veliko dela, trdega, neplačanega, mnogo zamer, vendar verjamem vanje in jim zapram. Cinkarniškega delavca ni sindikat še nikdar zapustil in ne pustil na cedilu! In ga tudi ne bo, to vam zagotavljam, kakor tu sedim...»

Janez Sever
Slike: Lucas

Na srečanje novinarjev podjetij letos povabljeni tudi nekateri direktorji

Prvi poskusi zblížanja

Letošnje študijsko srečanje novinarjev v podjetjih Slovenije, napoveduje zblížanje tega poklica s poslovodno strukturo; V Radencih so 25. in 26. maja predvideni kar trije bloki pogovorov s predstavniki gospodarskih zbornic in direktorjev, med njimi tudi Renaultovega.

Zasuk v usmeritvi pozornosti prireditelja srečanja – sekcije novinarjev v podjetjih pri Društvu novinarjev Slovenije in aktivna novinarjev v podjetjih v Pomurju – je v današnjih razmerah razumljiv in smo ga pričakovali. Že predlani smo, ob pričakovani detronizaciji samoupravljanja, ki je ustoličilo tudi obveščanje v delovnih kolektivih, napovedali, da bo obveščanje prišlo v nemilost pri tistih, ki jih je prejšnji sistem držal na kratko privezane, in da bodo razmere krenile v drugo skrajnost – diktaturo vodij in nekateri se ne bodo ozirali na človeško plat delavca. Marsikje se že danes kaže ta brezdušni odnos profitarne miselnosti, ki bo na osebnost posameznega delavca (zaposlenega) prav tako malo gledala kakor prejšnji boljševidni Kralji na Betajnovi. Kakorkoli že se razraščajo možnosti za to, bo k večji človečnosti v odnosih med vodstvi podjetij in delavci pripomoglo samo organizirano notranje komuniciranje – komuniciranje z interno javnostjo, zaposlenimi v kolektivu. Samo človeško zaupljiv odnos med obema polariziranimi interesoma bo omogočil motiviranost zaposlenih, njihovo pripadnost, kooperativnost, skratka, željo po sodelovanju in željo po biti koristen.

V uveljavljanju delavčeve temeljne pravice, da je obveš-

čen o vsem, od česar je odvisen njegov obstoj in obstoj njegove družine, vidimo poleg sindikata in njegovega pogajalsko-katalizatorskega poslanstva tudi poslanstvo novinarskega poklica v podjetjih. Njegove ambicije pa morajo seči malo dlje kakor zgolj do zagotovitve enosmernega informiranja od vodstva k zaposlenim. V pluralni družbi bi moral tudi zaposleni imeti možnost izraziti se, vplivati in sodelovati. Da bi se nekdo lahko prišteval k novinarjem, k tistim, ki so zavezani načelu javnosti dela vseh institucij družbe, ki so splošnega pomena, ni dovolj, da skrbi za lepo podobo svoje firme navzven in navznoter. Marsikateri so v strahu za delovno mesto popustili pritiskom in pristali na službo najbolj grobi komercializaciji medijev, ki so imeli doslej širšo, humanejšo vsebinsko zasnovno. Tudi novinar v podjetju se ne more staviti v službo samo poslovodskim ciljem in staviti svoje znanje, stroko in večšine v službo tržišča blaga. Zanj veljajo načela trženja informacij! Informacija kot blago pa je dobra, če je predvsem sprotna (hitra, takojšnja), če je nadalje resnična (minimum: objektivna), če je dostopna in če je privlačna. To so načela pri trgovanju z informacijami. Novinar mora biti v službi teh

načel, da bi bil v službi človeka.

Če naj bi dosegli počlovečenje odnosov v podjetjih in obvarovali stroko in poklic, ki je v službi tega, bo treba spremeniti miselnost poslovodnih v Sloveniji, da bodo sprejeli potrebo po notranjem komuniciranju kot nekaj normalnega in zdravega, novinarje, ki delajo na teh nalogah, pa kot svoje zaveznike in soustvarjalce dobrega kolektiva. Velike firme si bodo strokovnjake za obveščanje lahko plačale, v majhnih pa se bodo morali sami vodje še marsičesa naučiti o zakonitostih – psihologiji, skupinski dinamiki, tehniki in tehnologiji komuniciranja.

Srečanje v Radencih, kamor so povabljeni nekateri gospodarstveniki iz Slovenije, pa tudi en tuji, razumemo kot prvi poskus medsebojnega zblížanja in razumevanja, katerega cilj je humanizacija odnosov v podjetjih. Pri tem pa se je vendarle treba zavedati, da med novinarji in direktorji ni naravnega zavezništva. To zavezništvo slej ko prej ostaja, zaradi narave interesov, le med njimi in sindikatom. V kolektivni pogodbi bi zato morali organizatorja obveščanja zavarovati z istim določilom zakona kakor sindikalnega zastopnika.

Jaro Novak

Srečanju sindikalistov Obale in Trsta ob rob

Zelo preprosto ali molto semplice

Zanimiv prispevek o »prončiljivem« političnem delu smo lahko prebrali v torkovem Delu spod peresa Jelene Gačeše o srečanju vodstva obalno-kraškega sindikalnega sveta s Cirilom Mezkom na čelu in vodstvom italijanske generalne konfederacije dela (CGIL) z generalnim sekretarjem za tržaško pokrajino Robertom Treuom. V zapisu o tem pogovoru beremo, da so se slovenski sindikalisti seznanili z delovanjem tržaške CGIL, se dali podučiti od italijanskih kolegov o ta čas tudi za nas aktualnih vprašanjih, »naši« pa so očitno imeli tudi toliko moči, da so jih seznanili z dilemami nastajajočega sindikalnega pluralizma v Sloveniji, jih »presenetili« z »resnico«, da na izkaznici Svobodnih sindikatov Slovenije ni zapisana območna sindikalna organiziranost in jim očitno postreči, kar tudi Italijani niso razumeli, zakaj izkaznica omenja vrsto ugodnosti, ki naj bi jih imel član organizacije, ko pa vseh sedaj še ni mogoče uveljaviti. Gre za delavske hranilnice, stavkovni sklad in drugo, kar naj bi zaživel

šele čez čas... kot se je med drugim zapisalo v zadnjem času zelo prončiljivi in obetajoči spremljevalki zlasti obalno-kraškega sindikalnega delovanja.

Najbrž je bil posvet sosednjih regij na sindikalni ravni prav zanimivo dejanje, saj so se italijanski gostitelji celo smejali, ko so videli slovensko sindikalno izkaznico. To pa je sprto z dobrim okusom gostitelja, in da bo ironija sindikalnega srečanja med Kopro in Trstom še večja, se koprška delegacija na to ni odzvala. »Molto semplice!« Zelo preprosto, če bi dejali po naše. Tako preprosto pa bi moralo vodstvo obalno-kraškega sveta, če da kaj nase, in na slovensko sindikalno organizacijo, svoje italijanske gostitelje opozoriti, da zadeva ni smešna. Če se seveda tudi oni niso le prizanesljivo nasmihali, saj jim tako početje gre očitno v njihov kontekst »igrice«, ki se jih v zadnjem času gredo. No, o tem Jelena Gačeša ne poroča.

Marjan Horvat

Svobodni Sindikati Slovenije

Socialni program liberalcev

Po stopinjah Švedske

»Čakamo na socialni program, ki ga bo ponudila slovenska vlada. Ko bomo to videli, bomo lahko povedali svoje mnenje in predloge.« je dejal Samo Lozej, sekretar sveta za družbenoekonomske odnose pri ZSMS – liberalni stranki, ko smo se z njim pogovarjali o zgornjih vprašanih socialne politike.

»Na področju socialne politike pripravljamo ta hip v liberalni stranki nekakšen vladni program, da bodo naši ljudje v skupščini vedeli, kakšna stališča zagovarjati, ko bo prišla vlada s svojim modelom socialne politike.«

Ministrstvo za blaginjo

– Za kakšno socialno politiko se zavzimate v programu vaše stranke?

»Zavzemamo se za celovito, aktivno, razvojno, predvsem pa učinkovito socialno politiko, ki naj bi delovala pod okriljem ministrstva za blaginjo. To pa mora povezovati področje dela in zaposlovanja, družine, socialne varnosti, zdravstva in stanovanjske politike. Zagotovljena pa mora biti tudi povezava z izobraževalnim sistemom, kulturo, davčno ter prostorsko politiko. Takšen koncept organiziranosti razvojne socialne politike poznajo na Švedskem. Žal smo mi še daleč od tega, tudi po zakonodaji. Sedanja zakon o državnih upravi deli to področje na dva dela. Če se bo socialno skrbstvo še

naprej ločevalo od razvojnih programov, je to korak nazaj in pomeni le blažitev težav, ne more pa ponuditi razvojnih smernic. Ravno tu se potem vračamo na tisti preživel koncept varovalne socialne politike, ki je veljal doslej. Če bodo posamezna področja med seboj ločena, moramo poskrbeti vsaj za učinkovit povezovalni sistem.«

– Kaj liberalci pojmujejo pod razvojno socialno politiko?

»Ne le tiste klasične zaščite, ki smo jo doslej poznali, ampak tudi razvojne programe, denimo za brezposelnost, programe dokvalifikacij, odpravnine, razne olajšave pri zaposlovanju novih delavcev itd.«

– Vse stranke v svojih programih podobno govorijo. Zakaj ostajamo le pri besedah?

»Saj to je tisto. Vse je napisano, veliko se govori, v resnici pa ne zaživi. To je vsebina, ki je pravzaprav ni. Prva na potezi, tudi na področju socialne politike, je zdaj nova vlada. To vsi pričakujemo.«

– V Sloveniji računamo na blizu 60.000 brezposelnih delavcev do konca leta. Kako hi-

treje reševati vprašanje odvečnih delavcev?

»Zagotoviti bi morali večjo strokovnost in profesionalnost za hitrejšo reševanje brezposelnosti v primeru stečajev. Po občinah bi morali imeti skupine ljudi, ki bi takoj znale ponuditi rešitve, ko gre neka firma v stečaj. Država pa bi morala nameniti denar v te namene. Popraviti je treba tudi predlagani zakon o zaposlovanju. Njegova glavna pomanjkljivost je ta, da se osredotoča le na zagotavljanje pravic v času brezposelnosti, ukrepi za zaposlovanje pa niso dodelani.«

– Kako naj se država reši ideološke navlake tudi na področju socialne politike?

Sociala kot korektiv, ne pa motiv

»Naša zahteva je že od samega začetka tale: socialna politika kot korektiv, ne pa kot motiv ekonomskega sistema. Za to mora poskrbeti država, ne pa gospodarstvo. Žal država, kljub obljubam, tega ne izpolnjuje. Zvezni izvršni svet je namenil za socialno varnost 600 milijonov dinarjev, plus milijardo dvesto za delavce, ki bodo v procesih preustroja gospodarstva ostali brez zaposlitve. Kljub vsem lepim obljubam je Slovenija od vsega tega dobila šele zdaj,

maja, komaj 7,5 milijona dinarjev, v prvem obroku pa nič. Iz zvezne blagajne je kanilo zelo malo denarja, čeprav so procesi preustroja v Sloveniji najhitrejši in se socialne razmere zelo zaostrujejo.«

– Imate kakšen program za odvečne delavce?

»Pomoč za samopomoč je glavna liberalna maksima, pri čemer gre za različne programe prekvalifikacij, dodatnega izobraževanja, davčnih olajšav oziroma spodbud. Skratka, ljudem pomagati, da začno znova čimprej delati, ne pa, da sedijo doma s socialno podporo. Zavzemamo se, da bi tudi mladi brezposelni dobili nadomestilo. Mislim pa, da je zdaj glavni problem ta, da je že samo delo postalo glavni vir socialne ogroženosti, zaradi nizke cene delovne sile.«

– Programi posameznih strank so si tudi na socialnem področju zelo podobni. Po čem se vaš socialni program razlikuje od drugih?

»Zavzemamo se za izdelavo kodeksa socialnih pravic, to je zajamčenih osnovnih človekovih pravic in potreb na področju šolstva, zdravstva, otroškega varstva, pokojninskega in inaktivnega zavarovanja, zaposlovanja, stanovanjskega vprašanja, socialnega varstva itn. Gre denimo za pravico do socialnega varstva, ki je mišljeno širše kot državljanska varnost in ne le

Samo Lozej

kot socialna pravica do zdravih delovnih razmer, pravica do pravične pokojnine itd. Učinkovita socialna politika je tista, ki omogoča podporo pri preustroju gospodarstva, kar pa se kaže v obliki novih storitev. Ravno teh storitev primanjkuje, zato prihaja do socialne negotovosti. Storitve naj bi izhajale iz kodeksa so-

cialnih pravic, ki zagotavljajo minimum standardov zahodne Evrope.«

Pokojnine po vdovi ali vdovcu

– Ima vaš socialni program kakšno posebno značilnost?

»Da, na pokojninskem področju. Značilno je to, da se zavzemamo za pokojnino po vdovi, oziroma vdovcu, poleg svoje pokojnine. Predlagamo dopolnite zakona, ki bo omogočil dednost pokojnine, s čimer bi odpravili hud problem, ki se z nepošteno zakonodajo vleče že 45 let. Če zavarovavec, ki plačuje pokojninsko zavarovanje vso delovno dobo, po odhodu v pokoj kmalu umre, vdovec ali vdova po njem po zdaj veljavni zakonodaji te pokojnine ne more podedovati. Odveč je govoriti o tem, da mnoge vdove oziroma vdovci težko živijo z eno, v povprečju slabo pokojnino in da vse zahodnoevropske države, tudi Češko slovaška, poznajo pravico do dedovanja dela ali v večini primerov celotne pokojnine umrlega zakonskega tovariša. Vsekakor SPIZ v sedanjem sistemu neupravičeno obdrži velikanska sredstva.«

– Kako ocenjujete, ali svobodni sindikati dovolj zastopajo interese delavcev?

»Za nazaj si prav gotovo zaslužijo slabo oceno. To lahko povedo tudi delavci sami. Za napej pa se trudijo na vse načine, da jih ne bi čas povozil. Sprejeti morajo konkurenco sindikalnega organiziranja kot nekaj normalnega. Najmočnejši bo tisti, ki bo najboljši.«

Marija Frančeskin

Hrvaška po volitvah 1990

Kdo se je strah pred novo demokracijo

Tako kot je bila za površne poznavalce razmer presenetljiva zmaga Hrvaške demokratične skupnosti Dr. Franja Tudjmana na hrvaških skupščinskih volitvah, tako jih zdaj preseneča, da prihajajo do veljave znanje, sposobnost, toleranca.

Nemara je dosedanji predsednik hrvaških sindikatov Bernardo Jurlina paradigma sprememb po prvih večstrankarskih volitvah na Hrvaškem. Četrtri dan po sindikalnem kongresu je namreč sestavljal delegacijo zmagovalne Hrvaške demokratične skupnosti (HDZ) dr. Franja Tudjmana, ki se je na Otočcu ob Krki sestala z delegacijo Demosa in njegovimi najbolj vidnimi funkcionarji v slovenskem parlamentu in vladi. Tudi hrvaški sindikalni reformator Bernardo Jurlina, resda prvi dosedanji hrvaški politik, ki je v najtežjih trenutkih prejšnjega leta hrvaški opoziciji ponudil sodelovanje, bo v vladi ali predsedstvu republike Hrvaške zasedel pomembno mesto, kar seveda v južnem, zlasti srbskem tisku jemljejo kot primer špekulacij na rovaš nove hrvaške demokracije. Mi pa ga lahko vzamemo kot primer ne samo politične modrosti voditelja HDZ dr. Franja Tudjmana, temveč kot odpravo morda prikritih dvomov, da se je v boju za Hrvaško suverenost in samostojnost izgubil stik z razvitim svetom in njegovo znano politično podobo parlamentarne demokracije.

Ta podoba je bila namreč nekako zabrisana ob prvem trenutku rojevanja pluralistične demokracije na hrva-

škem prizorišču, od 28. februarja lani, ko je v prostorih društva Hrvaških pisateljev na zagrebškem Trgu republike, starem in bodočem trgu bana Jelčića, dr. Franjo Tudjman nastopil s tezami za ustanovitev HDZ. Prvi javni nastop, ki ga je tedanja uradna politika na Hrvaškem tako rekoč povozila z znanimi diskvalifikacijami drugače mislečih, kakor tudi čas do volilne zmage, se je na eni strani kazal kot hrvaška reakcija na pogubno vsesrbsko, Miloševićevsko »antibirokratsko« politiko, njenim poseganjem globoko v notranjost hrvaškega ozemlja do Zagreba in vse hrvaške obale do Reke, na drugi strani pa je zgled jemal v demokratičnih procesih na Slovenskem. Zato tudi ni naključje, da so rojevanje HDZ počastili voditelji Slovenske demokratične zveze, ki jim je tudi bilo dano, da so se udeležili ustanovne skupščine HDZ 17. junija lani, ki je bila zaradi policijske prepovedi javnega zborovanja za zaprtimi vrati. Pred tem so resda bili hrvaški liberalci prvi, ki so se na hrvaškem političnem prizorišču kot zveza in bodoča stranka pojavili že 24. maja lani, in nekako do začetka decembra, po uspelem oktobrskem mitingu na zagrebškem Trgu republike, namenjenemu vrnitvi spomenika Bana Jelčića na ta trg, so na stavnih lističih med ljudmi nemara bili celo v prednosti pred HDZ. Toda srbski pritiski in grožnje na Slovenijo in Hrvaško z neuspehim ljubljanskim mitingom in pozneje s srbsko gospodarsko blokado slovenskega blaga, so v ospredje porinili prav HDZ. Opozicija pa

se je začela cepiti na 33 strank, kolikor jih je nastalo pred aprilskimi in majskimi skupščinskimi volitvami. Vendar je bilo hrvaško politično življenje nekako podobno slovenskemu šele po 10. decembru, ko so se na predvečer 11. kongresa ZK Hrvaške odločili za večstrankarski pluralizem in spomladanske večstrankarske volitve.

»Šele po vsehrvaškem saboru HDZ, ki je bil 24. in 25. februarja v koncertni dvorani Lisinski, sem vedel, da bomo na volitvah zmagali.« zdaj trdi predsednik HDZ in od srede, ko se bo sestal novi hrvaški sabor, tudi predsednik predsedstva Republike Hrvaške dr. Franjo Tudjman. Njegovo zmago je samo navidez ogrozila Koalicija narodnega sporazuma enajstih drugih strank in petih politikov iz hrvaške pomladi 1971, torej dr. Savke Dabčević Kučar, Mika Tripala, Dragutina Haramija, Srečka Bijelića in akademika Ivana Supeka, ki se je javnosti prvič predstavila 1. marca. Toda vsa predvolilna raziskovanja javnega mnenja, ki niti HDZ ne koaliciji in ne partijskim reformatorjem niso pripisovala zmage, pač pa tretjinsko udeležbo vseh tako v hrvaškem parlamentu kot v 116 hrvaških občinah in Zagrebu, so že s prvim krogom skupščinskih volitev, 22. in 23. aprila, po katerem so bili izvoljeni le tisti kandidati, ki so dobili nadpolovično večino glasov od vpisanih volilcev – padla v vodo. K temu so prispevali svoj delež tudi nekateri voditelji Koalicije narodnega sporazuma (KNS) na predvolilnih mitingih, zlasti

hrvaški (»Dubček«) Mika Tripala, ki so na vsak način v javnosti skušali rehabilitirati hrvaško pomlad '71, kot začetek sodobne hrvaške demokracije, to pa je bilo za volilce očitno premalo. Obenem se je prav Tripalo trudil, da se prikaže kot partijski reformator, ki še zmeraj komunistično misli, tako da ljudem, do grla sitih enopartijske vladavine, res ni

Dr. Franjo Tudjman

bilo težko izbirati. Pravzaprav so se hrvaški volilci odločali »za« in »proti« HDZ, »za« in »proti« samostojni, suvereni Hrvaški kot poglavitnemu predvolilnemu cilju.

Na mnogih voličih volilci sploh niso gledali imen kandidatov, temveč so pridno obkrožili kandidate HDZ, tako so skozi volilno sito padli hrvaški »Mandela«, simbol hrvaškega oporečištva dr. Marko Veselica, hrvaški »Ciceron« Ivan Zvonimir Cicak, ki ga je že v prvem krogu porazil igralec Martin Sagner-Dudek iz znane televizijske nadaljevanke o Gruntovčanih,

Svobodni Sindikati Slovenije

liberalni voditelj Dražen Budiša, predsednik Hrvaške socialdemokratske stranke, dr. Antun Vujich itd. Šala, ki je tiste dni krožila po Zagrebu, češ da bi na hrvaških volitvah zmagala Dudekova krava, je zelo blizu resnice, to še zlasti velja za Zagreb in njegovo mestno skupščino, ki jo 90-odstotno sestavljajo odborniki z liste HDZ, tako rekoč rdeči so ostali le Istra in nekateri hrvaški kraji z mešanim srbskim in hrvaškim prebivalstvom, medtem ko so najbolj srbske občine, kot je Knin, stopile na pot, ki jo je v hrvaških krajih začrtala HDZ, se pravi, da je tam relativno volilno zmago odnesla Srbska demokratska stranka dr. Jovana Raskovića. Ker pa je Srbov na Hrvaškem, skupaj s tistimi, ki so se med zadnjim popisom prebivalstva opredelili za Jugoslovane okoli 700.000, lahko tudi laže razumemo, zakaj je na hrvaških volitvah okoli milijon volilcev od 3,5 milijona vseh, oddalo svoje glasove komunistom-reformatorjem, ki so nastopili na listi ZKH – Stranke demokratičnih sprememb in tako v hrvaškem parlamentu dobili blizu 30 odstotkov poslanskih sedežev. Ker je HDZ v vseh treh zborih sabora s svojimi kandidati zasedla 60 odstotkov sedežev, so se ob njej in komunistih vse druge tako rekoč borile za drobtine. In še med to desetino poslanskih sedežev je dobra polovica pripadla strankam in nestrankarskim poslancem, ki tako rekoč v celoti sprejemajo program HDZ in zmagovalki na hrvaških volitvah omogočajo dvotretjinsko zastopnost v hrvaškem saboru.

Poraženci so vse doslej krivili hrvaški volilni zakon, to je zakon absolutne večine, kot ga poznajo Francozi, ki naj bi omogočil volilno zmago HDZ na eni strani in skrčenje parlamentarne opozicije na komuniste in socialiste, vendar v resnici hadezejevcev prav noben drug zakon ne bi mogel ustavit. HDZ je do volitev delovala kot gibanje, ki je združilo hrvaško tradicijo od sre-

dine prejšnjega stoletja do današnjih dni, hkrati pa tudi uspehe in tragedijo nove hrvaške levice, ki je pravzaprav v času NOB omogočila pluralistično delovanje hrvaškega Zavnoha in nastajajoče oblasti, v kateri so bili tako predstavniki hrvaške kmečke stranke kot strankarsko neodrejeni intelektualci. Obenem pa ne gre pozabiti na poglavitno dejstvo, da se je prav HDZ prva in v mnogih pogledih kot edina stranka uprla velikosrbskemu vmešavanju v hrvaške zadeve, opozorila na hrvaške izseljence v domovini in tujini in tako rekoč vse Hrvate združila v predvolilni boj za zmago demokracije, ki si je brez hrvaške suverenosti, samostojnosti ni mogoče predstavljati. V takih okoliščinah so na predvolilnih mitingih s staro hrvaško ikonografijo padale tudi robate besede, ki so izzvale tudi reakcije v drugih strankah, zlasti med komunisti in predvsem v Srbiji. Ljudem so že pred volitvami poskušali vcepiti strah pred HDZ, češ da se bodo nekdanji zaporniki v Stari Gradiški, tako imenovani »Gradiščanski Hrvati«, če osvojijo oblast, maščevali ne samo komunistom, temveč vsem drugače mislečim.

Takšen strah pa, kot pravi dr. Slaven Letica, razpihujejo prav tisti, ki so se prek vladavine dosedanega enopartijskega sistema maščevali drugače mislečim s političnimi procesi, izolacijami in drugačnim onemogočanjem najposobnejših v gospodarskih in družbenih dejavnostih. Pravo vrednost hrvaških volitev pa bomo lahko presojali po 30. maju, ko bo začela delovati nova oblast. V njej pa bodo, kot smo uvodoma omenili, ne samo člani HDZ, temveč sposobni strokovnjaki iz drugih strank ali nestrankarsko opredeljeni, medtem ko so najbolj glasni hadezejevci iz predvolilnega obdobja ostali brez funkcij. Tako so vsaj dvomi o tem, da je namesto enopartijskega sistema prišel nacionalistični, iz trte izvit:

Peter Potočnik

Slovenske železarnice in revirski rudniki pred stečajem

Sirene opoldne

V jugoslovanskih železarnah so r' nuli četrtek ob dvanajsti uri z navijanjem tovarniških siren sporočali jugoslovanski javnosti, posebej pa še oblastem, da je železarstvo v hudi finančni stiski in da bodo zvezna oblast posebej in tudi republiške vlade morale hitro kaj ukreniti, da se črna metalurgija ne bo začela naglo sesedati zaradi skrajno težavnih pogojev za gospodarjenje. Železarji terjajo evropski sistem varstva, kar pomeni svobodne cene, nekaj kapitalne pomoči in nekaj carinske zaščite, odgovor pa od vlade terjajo do sredine junija, sicer bodo stavkali. Sirene so bile zadnje opozorilo. V slovenskih železarnah pa se razpoložene približuje vrelišču, saj bo 28. maja železarna na Jesenicah blokirana že 60. dan, enak rok za Štorsk železarno bo potekel 4. junija, v težavah pa je tudi ravenska železarna. Stečajni postopek naj bi na Jesenicah torej stekel 29. maja, zato, ker jeseniška železarna od kupcev dobiva premalo plačil na svoje prodano blago in ker so cene pre nizke.

Minulo sredo je delavski svet Železarnice Jesenice iskal rešitev v prenavljanju podjetja, istega dne pa so bili na Jesenicah tudi vodje Svobodnih sindikatov Slovenije: predsednik Miha Ravnik, član predsedstva Jože Stegne, predsednik ROS kovinarjev Albert Vodovnik in Stane Piciga, sekretar občinskega sindikalnega sveta Jesenice. Najprej so se »na štiri oči« pogovarjali z vodstvenimi strukturami jeseniške železarnice ter sozda Slovenske železarnice, potem pa še s sindikalnim

aktivom železarnice o razmerah v železarni ter o tem, kaj lahko svobodni sindikati store zanje – če bi do najhujšega prišlo.

Poudarili pa so, da se svobodni sindikati, za razliko od nekaterih v železarni, zavzemajo za to, da bi bilo treba najprej storiti vse, da do stečaja ne bi prišlo. S tem bi pridobili nujno potreben čas za dolgoročne rešitve, ki jih predvideva sanacijsko-razvojni program, izdelan lani pri firmi McKinsey. Žal pa sredstva za ta program ne pritekajo. Vlada je decembra lani zamrznila cene, tuji trg, ki sicer plačuje redno, cenovno ni tako zanimiv kot domač, kjer pa naročila oziroma prodaja usiha. Tako železarna tudi ne more sproti plačevati svojim dobaviteljem in jim dolguje že več kot 50 milijonov DEM (preračunano iz dinarjev), kupci pa njej preko 80 milijonov DEM. Žiro račun je blokirana za 16,5 milijona DEM. Poleg tega ima železarna v prvem trimesečju za 18,5 milijona DEM izgube.

Glavna tema v Železarni je tako te dni – kako preprečiti začetek stečajnega postopka. Delavski svet predlaga, da bi železarstvo preoblikovali v delniško družbo, del terjatev naj bi upniki pustili železarni kot svoj kapitalski vložek vanjo. Tudi republika Slovenija naj bi prispevala velik del potrebnega kapitala, ki je ocenjen na skupno 350 milijonov din. Ključ za kapitalsko udeležbo je naslednji: republika 58 odstotkov, banke 23 %, železarna in poslovni partnerji 12 in delavci železarnice 7 odstotkov.

Težko presojamo, ali je v tako kratkem roku, ki je od zasedanja delavskega sveta, 22. maja, do 29. maja na voljo, mogoče doseči tako

pomembne odločitve, kot je pristaneke upnikov na spremembo terjatev v delniške vloge v novo podjetje, ali si zagotoviti priliv iz lastnih terjatev, da bi bil žiro račun pravočasno deblokiran. Zato je bil tudi na pogovoru veljavo Svobodnih sindikatov Slovenije s sindikalnim aktivom železarnice na Jesenicah povsem v znamenju temeljnega vprašanja: kakšno varstvo nudi ta sindikat delavcem, če do stečajnega postopka čez teden dni res pride?

Miha Ravnik, Albert Vodovnik in Jože Stegne so sindikalnim ak-

tivistom Svobodnih sindikatov v Železarni podrobno pojasnili, kaj so ti sindikati doslej storili, da bi uveljavili za delavce, ki izgubijo delo zavoljo stečaja ali so ekonomski in tehnološki presežek, varstvo njihovih pravic. Podrobneje o prizadevanjih svobodnih sindikatov tu ne bomo omenjali, saj smo jih v časniku doslej že dovoljkrat opisali. Omenimo le tisti del pojasnjevanja, ki zadeva zakonsko še neveljavljene pravice iz dela, ki naj bi jih po prepričanju Svobodnih sindikatov delavci podjetja, ki gre v stečaj, mo-

rali uživati. Na primer: izplačila neizplačanih regresov, jubilejnih nagrad, neizkoriščenih dopustov in vse drugo, kar do začetka stečaja ni bilo izplačano, z obrestmi vred. Stegne je poudaril, da so dozdaj v vseh podjetjih, ki so šla v stečaj, te pravice uspeli uveljaviti brez tožb, saj so stečajni upravitelji pokazali za sindikalne zahteve polno razumevanje. Konkretno je omenjal Lilet, Marles, ljubljanske, primorske in gorenske stečaje, kar jih je bilo lani.

Skratka, Svobodni sindikati imajo z uveljavljanjem delavskih pravic bogate izkušnje in tudi uspehe in zato se njegovim članom ni treba bati, da bi ob morebitnem stečaju podjetja ostali povsem praznih rok in nemočni pred stečajnimi upravitelji (oziroma zakonom).

Pokazalo pa se je, da je bilo doslej sindikalnih uspehov pri zagotavljanju pravic delavcev le premalo, da bi bili sindikalni aktivisti povsem prepričani v besede vodij svojega sindikata. Zlasti še ker sindikat s svojimi predlogi za spremembe tozadevne zakonodaje ni žel vse simpatije in razumevanje pri – zakonodajalcih. Do zdaj.

Toda, kot kažejo razmere v gospodarstvu zdaj, bodo imeli svobodni sindikati letos dovolj priložnosti pokazati svojo moč in sposobnost pridobivanja pravic, ki gredo delavcem iz dela tudi ob stečajih. Morda bodo slovenske železarnice njihova naslednja priložnost.

Boris Rugelj

Nezadovoljni rudarji

Nova vlada, katere ministri še niso niti dobro selili v svoje pisarne, je takorekoč iz dneva v dan bombardirana s protesti delavcev iz velikih slovenskih kolektivov, ali kar celotnih dejavnosti, ki ji sporočajo, kaj terjajo od nje, da bi se jim gospodarski položaj izboljšal in obenem grozijo s splošno stavko, če jim ne bo ustrezno. Pred dnevi so tako opozorili na svoje težave slovenski tekstilci in čevljarji, za njimi železarji in skoraj obenem tudi rudarji iz Zasavja ter Senovega. Za zahtevami in grožnjami kot pobudniki povsod stoje svobodni sindikati Slovenije.

Zasavski premogovniki so v enako težkem položaju kot železarnice, kar zadeva začetek stečajnega postopka. Dvomešični rok stalno blokirane žiro računa se je v rudarskih investicijskih gradnjah iztekel 23. maja, hrastniškemu in zagorskemu rudniku 27. maja, trboveljskemu pa se bo 31. maja. Do zaključka redakcije nismo mogli izvedeti, ali je SDK za rudarske investicijske gradnje sprožila stečajni postopek ali ne.

Minulo sredo so bili v zasavskih premogovnikih zbori delavcev, na katerih so slovenski skupščini postavili naslednje zahteve: lanske izgube in dolgove premogovništva in elektrogospodarstva naj bi spremenili v javni dolg. Da se izgube ne bi letos ponovile, terjajo višje cene ter pokritje letošnjih izgub s kompenzacijami, subvencijami in znižanjem dajatev. Kot takojšen ukrep pa od slovenske vlade in komiteja za energetiko terjajo usklajevanje akcije za izplačilo osebnih dohodkov vsem zaposlenim ter sprostitev računov vseh tistih podjetij, ki jim grozi stečajni postopek. Do konca leta naj bi v republiki izdelali politiko saniranja poslovanja rudnika in se odločili za gradnjo termoelektrarne-toplarne 3. Na pobudo Svobodnih sindikatov pa so se odločili, da bodo 14. junija pripravili opozorilno enournno stavko. Protestnemu zboru zasavskih rudarjev so se pridružili tudi rudarji v Senovem, ki imajo tudi visoko lansko izgubo in bodo tudi tu 14. junija stavkali.

R. B.

Svobodni Sindikati Slovenije

ODMEVI

Veliko snubačev, malo izbranih

ali »Zakaj želi Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije delovati neodvisno od organov ZSSS?«

V 21. številki je Delavska enotnost prinesla neke vrste poročilo, predvsem pa komentar novinarja Igorja Žitnika o sklepih republiškega odbora sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, da bo ta sindikat v prihodnje deloval samostojno in neodvisno od Zveze svobodnih sindikatov Slovenije. Poleg objektivnega poročila o sklepih, ki jih je sprejel republiški odbor, novinar pretirano poudarja posamezna stališča iz razprave, predvsem pa jih subjektivno predstavlja kot glavni problem, zaradi katerega se sindikat VIZ ne želi podrediti vodstvu ZSSS. Ker so problemi, ki članstvo in sindikalno vodstvo (ROS VIZ Slovenije) odvrtačajo od ZSSS drugje, jih mormo na kratko predstaviti.

1. Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti se je 1. 3. 1990 konstituiral kot samostojni sindikat članstva, z namenom, da se bo boril za čimboljši gnotni položaj zaposlenih in sprejemljive delovne razmere v dejavnosti. Privravljen se je bil povezavati z drugimi sindikati v zvezi, za uveljavljanje skupnih interesov vseh zaposlenih. Vendar je kongres ZSSS izvolil organe Zveze svobodnih sindikatov Slovenije po starem statutu, v sestavi, kjer je močno prisotna profesionalna struktura občinskih oz. teritorialnih predstavnikov Zveze sindikatov. Po izkžnji s seje sveta ZSSS ne bo mogoče uveljaviti interesov članov, v ospredju delovanja zveze bodo nujno splošne opredelitve in politične parole.

2. Ob vseh prizadevanjih ni bilo mogoče uskladiti statutov sindikatov s statutom zveze pred kongresom. Sindikat VIZ je terjal, naj zvezo konstituirajo sindikati, vse organizacijske oblike zveze pa naj bodo podrejene delovanju samostojnih sindikatov. Ni bil za konstituiranje zveze iz njenih teritorialnih enot, kar se je dejansko zgodilo. Sindikat VIZ je glasoval tudi proti spremembi imena v Zvezo »svobodnih« sindikatov, ker je menil, da je neodvisnost in svoboda potrebno uveljaviti v dejanskih odnosih, ne pa samo s spremembo imena.

3. Sindikat VIZ je v primeru, ko se je svet zveze svobodnih sindikatov Slovenije že odločil za ponovno sprejemanje članstva, želel pridobivati članstvo na podlagi lastnega programa in statuta. Ne glede na to je ZSSS izdala pristopne izjave, s katerimi pogojuje članstvo v sindikatu z avtomatičnim sprejemanjem nedorečenega statuta ZSSS in ne glede na to, da statut sindikata VIZ ni usklajen s statutom zveze. To je privedlo ROS do odločitve, da mora sprejemati člane na podlagi lastnih pristopnih izjav ter lastnega programa in statuta.

4. Sindikat VIZ je ves čas terjal kadrovske prenovne v lastnih vrstah in tudi v zvezi. Glasoval je proti temu, da se na kandidatne liste za vodstvo zveze – glede na negativni sloves, ki si ga je ZSS pridobila v preteklosti, postavijo prejšnji funkcionarji. Pretežna izvolitev starih vodstev in predsednika Miha Ravnika na kongresu je imela za posledico nepopisno ogorčenje članstva. V večini primerov člani niso zaupali, da se bo vodstvo, ki si je delilo oblast v prejšnjem sistemu, sposobno spremeniti v dejanskega zastopnika interesov članstva v pluralni družbi.

5. Nenazadnje je sindikat delavcev VIZ terjal materialno neodvisnost in samostojno razpolaganje s članarino. Sindikat, ki naj bi sklepal šest kolektivnih pogodb, ima le enega profesionalnega sekretarja ter po več desetletnem delovanju v zvezi sindikatov v dobi računalništva razpolaga z eno pisalno mizo in starih telefonom. Nemajhna sredstva članarine so se uporabljala za delovanje mogočnega funkcionarskega in administrativnega aparata zveze ter naj bi v prihodnje ponovno služila za financiranje Zveze svobodnih sindikatov. Najbrž se da razumeti odločitev ROS, da bo zbiral članarino na svojem računu in sam po načelu največje racionalnosti in skromnosti fi-

nanciral svoje delovanje na vseh ravneh in to v korist članstva.

To so nekateri razlogi, ki so privedli v ROS do odločitve, da bo kot organ, ki ga je pooblastila skupščina, deloval neodvisno od organov ZSSS. Ne gre za ambicije predsednika in sekretarja; tadvba bi neoziraje se na zahteve članstva lahko mirno čakala v okrilju ZSSS da se nabere tista peščica članstva. Tudi ni res, da gre za nekakšne ekskluzivne zahteve, ki bi sindikat oddvajale od drugih sindikatov. ROS VIZ se zaveda potrebnosti povezave z drugimi samostojnimi sindikati dejavnosti, vendar ne pristaja na od ozdgoraj vsiljena razmerja. Razcepitve, do katere naj bi prišlo glede na to, da mnogo zaposlenih v vzgoji, izobraževanju in znano-

gove dejavnosti. Novinarjeva naloga ni, da sporna vprašanja, ki jih mora razrešiti vodstvo ZSS in ROS prenaša na članstvo. Glede na to, da številna posadka DE prav tako živi od članarine, bi prej pričakovali, da bo prispevala k pomirjanju duhov, k vzpostavljanju strpnega dialoga ter tudi k temu, da vodstvo ZSSS razmisli, kaj je samo storilo, da bi si pridobilo zaupanje čim večjega števila zaposlenih oziroma članstva.

Sekretar ROS delavcev v vzgoji in izobraževanju Vladimir Tkalec

O poti sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti v samostojen sindikat smo v Delavski enotnosti kar veliko

stavljali kot glavni problem«. Tokrat objavljenih sklepov s seje ROS nismo dočakali in ostalo nam je, da pišemo in komentiramo tisto, kar se nam je zdelo na seji pomembno in odločilno.

Ker pojasnilo V. Tkaleca razen subjektivnih ocen ne daje argumentov, ki bi zavrnilo vsebino komentiranega poročila s seje, preostaja, da pojasnimo le nekaj kardinalnih netočnosti in podtikanj. Glede »ekskluzivnosti« zahtev, ki naj bi sindikat oddvajale od drugih sindikatov, V. Tkalec pravi, da se »ROS VIZ zaveda potrebnosti povezave z drugimi samostojnimi sindikati dejavnosti, vendar ne pristaja na od zgoraj vsiljena razmerja«. Delegati s področja šolstva na kongresu SSS so po dokaj formalnih poskusih predstavitev svojih stališč kongres ujaljeno bojkotirali, zapustili delo in niti niso počakali, kaj bo predlagala kongresna komisija. Tudi volitve so (kot pravijo) bojkotirali. To sem v zapisu 4. maja takole opredelil:

»Kongres svobodnih sindikatov res marsikomu ni bil všeč, še manj pa v celoti. Dejstvo pa je, da odnosov, o katerih se delegati niso bili sposobni dogovoriti, ni zacematerial, marveč jih je pustil odprte. Če pa je kje naredil pozitiven premik, ga je pač pri uveljavljanju sindikatov dejavnosti... Potemtakem ta hip v svobodnih sindikatih Slovenije ne moremo biti zadovoljni edino z nekaterimi »nesimpatičnimi obrabi«, za presojanje drugega, zlasti dela, pa je minilo še premalo časa.« Čeprav je V. Tkalec zapisal, da so proti spremembi imena v Zvezo »svobodnih« sindikatov zato, ker so menili, da je neodvisnost in svoboda potrebno uveljaviti v dejanskih odnosih, ne pa samo s spremembo imena, sami tega, razen verbalnih napadov na »režimsko« zvezo SSS, niso po mojem poznavanju, niti poskušali, saj so od začetka z drugega brega vpili, da je oni drugi grd. Glede negativnega slovesa ZSS v preteklosti pa se hkrati kaže spomniti tudi »velike« uspešnosti in organiziranosti šolskih stavk!

Odločitev o samostojnem žiro računu sindikata dejavnosti nismo nikoli napadali, celo več, objavili smo sporočilo, vključno s številko njihovega žiro računa. Poleg sekretarja, ki bo najbrž tudi v računalniški dobi potreboval pisalno mizo in telefon, pa so v »starih« sindikatih imeli kar nekaj, sedaj osvoženih profesionalcev, ki so kar dobro skrbeli tudi za »šolski« sindikat. Če ne delajo več, bi se kazalo vprašati, po čigavi krivdi?

Stvar dobrega okusa je očitek, da sem kakorkoli napisal, da je ROS sklepal o kraji pristopnih izjav. Posamično izražen dvom res ne pomeni stališč vseh. Drugače pa je, če so »skoraj« vsi razpravljali o tem šele po tem, ko sta jih o tem informirala sekretar in predsednik ROS, vključno z izjavami »pošto nam odpirajo«, »vprašanje, če pride do nas«, »kraježno nam izjave«. In če bi bil dvom posamično izražen, na seji ne bi tako na široko razpravljali, kam pošiljati izjave, ali bi bilo morda pametno, če bi izjave osebno izročili, pa kaj storiti, če sekretarja ne bo v prostorih.

Očitno se mi je na seji le zdelo, da je najmanj vsak drgi govornik omenjal, da jim »profesionalci nagajajo«, »povzročajo provokacije«, da »občinskih vodstev ne priznajo več«, da »dajejo napačne informacije«, da »iz stiske po samohranitvi skušajo še naprej dobiti naš denar«, da »zavračajo vse strukture« in je tudi izjava, da je na nekem sestanku 80 profesionalcev obsojalo tisto, kar v ROS delajo, le posploševanje.

Nikoli nismo dvomili o legitimnosti razmišljanj o samostojnosti sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, to za nas ni bilo nikoli sporno. Pomisleke ob rešitvah pa smo res imeli in jih tudi javno zapisali. Če pa si V. Tkalec že privoščijo razkošje, da poučuje o novinarjevih nalogah in ima raje pometanje problemov pod preprogo, kot pa da bi za sporna vprašanja zvedelo članstvo, na katerega se sicer tako rad sklicuje, potem bi moral tudi razmisliti, koliko je dejansko pripomogel k omenjenemu strpnemu reševanju spornih vprašanj med vodstvom zveze in ROS.

Samo še tole. Tkalcu se je zapisalo, da »številna posadka DE prav tako živi od članarine«. Namesto članarine bi moral napisati naročnine, saj Delavska enotnost ne zajeda niti dela članarine, ki jo zbirajo na republiški ravni. Sicer pa so na seji, o kateri je govor, ugotovili, da Delavska enotnost ne more biti več tudi njihov časopis, saj imajo Prosvetnega delavca, ki pa, žal, res živetari tudi zaradi sindikalne članarine. Pričakovanja, da DE prispeva svoj delež k pomirjanju duhov in k vzpostavljanju strpnega dialoga, so pa z naše strani seveda utemeljena.

Igor Žitnik

P. S. Od skupščine ROS delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, ki je bila 1. 3., v uredništvo nismo dobili nobenega vabila več za njihove sestanke.

Doklej le »metanje ljudi na cesto«

Na potezi so država in njeni (naši) ministri

Kot smo videli po televiziji, smo Slovenci končno dobili večinsko demokratičen parlament z glavno veljavo gospodov, tovariši pa so postali opozicija in ostali brez funkcij, pa tudi brez besed od začudenja. Zato pa je toliko bolj zgovorna (in obetavna?) nova vlada. Kaj je poslanec pripovedoval njen predsednik Lojze Peterle, je Delavska enotnost že poročala. Tokrat pogledimo, kako se nameravajo lotiti urejanja gospodarskih razmer (bistvenega opravka za sleherno demokratično vlado, ki hoče biti, ne pa ne biti) njeni pristojni ministri!

Najbolj zaskrbljen je lahko upravičeno njen podpredsednik dr. Jože Mencinger. Takoj po izvolitvi je za tisk izjavil:

– Najprej bo treba pregledati dejanski položaj v državi. Koliko denarja ima država in kje so temeljne težave! Najprej bomo torej naredili inventuro, nato pa se soočili s temeljno težavo, to je s stečajem, in ustavili obupno recesijo, ki zdaj znaša približno 25 odstotkov na leto. Zavedamo se, da je vlada precej omejena pri ukrepih ekonomske politike; še največji manevrski prostor imamo na področju davčne politike, kjer bo treba razbremeniti gospodarstvo.

Nekaj ur zatem je že odpoval na Koroško, na obisk k našim rojakom, in v pogovoru z njimi, v Tinjah, svoj pogled na gospodarske razmere še dopolnil:

– Ko gre za slovensko gospodarstvo, ne bi govoril o krivdah, rajši o izhodih iz krize. Vsekakor pa bo sprva prej slabše kot bolje. Vlada je soočena z velikimi stečaji, od katerih vsak lahko zajame vse slovensko gospodarstvo. Samo pri Elanu je dolga za enomesečne plače vseh zaposlenih Slovencev.

Za povrh industrijska proizvodnja nazaduje 25-odstotkov na leto. Vlada ima omejene možnosti pri reševanju: nekaj pri zniževanju davkov, sicer pa je gospodarstvo v okviru jugoslovanskih predpisov.

Reprivatizacija je nujna. Pri tem pa še nihče na svetu ni pogruntal neboleče poti. Sem za zelo različna pota, prijeme, pri čemer bo treba hiteti počasi. Čeprav je res, da vlada ne sme sama gospodariti, marveč omogočati gospodarjenje, bo najprej morala delati tudi to, kajti predvsem bo treba močno zavarovati delavce.

»Zaščita delavcev« pa, kot vemo, terja veliko denarja. Tega se, kot kaže, dobro zaveda tudi Marko Kranjec, republiški sekretar za finance. Neposredno po svoji izvolitvi je rekel:

– Prišel sem na položaj, na katerem me bo od vseh novih ministrov verjetno najbolj bolela glava. Takoj na začetku je treba najprej ugotoviti, kakšen je finančni položaj Slovenije in kateri deli gospodarstva so zdravi in kateri del bolnega gospodarstva se spleča ozdraviti in mu pri tem pomagati. Poskusili bomo razbremeniti gospodarstvo, čeprav se zavedamo, da bo to za seboj potegnilo vrsto drugih težav. Reformirati bo treba tudi davčni in fiskalni sistem. Pri tem ne bomo samo sledili predlogom zvezne vlade, temveč v pogajanjih z njo predlagali tudi lastne rešitve.

Da visi »zaščita delavcev« (zaradi stečajev, ekonomskih

in tehnoloških presežkov itd.) v zraku oziroma da se bo nova vlada na socialnem področju sprva ukvarjala predvsem s »klasičnimi« nalogami, je videti tudi iz kratke izjave dr. Katje Boh, nove predsednice republiškega komiteja za zdravstvo in socialno varstvo: – Pripravili smo program za vsa tri glavna področja, k ispadajo v ta resor, to je zdravstvo, socialno in otroško varstvo. Ta področja bodo dobila večjo avtonomijo, programe pa pripravljamo skupaj s strokovnjaki s teh področij.

Kakorkoli že: tako iz programov strank, ki jih povezuje Demos, kot iz programskih izjav novih gospodarskih ministrov (ic) slovenske vlade ni videti, kako se nameravajo stranke na oblasti lotiti najtežjega bremena gospodarske prenovne – tehnoloških, ekonomskih in strukturnih presežkov zaposlenih.

Samo v prvih treh letošnjih mesecih je zaradi stečajev podjetij izgubilo delo 2500 ljudi, po nekaterih predvidevanjih pa bo konec leta v Sloveniji že 60.000 nezaposlenih, med njimi približno 20.000 zaradi stečajev. Če k temu dodamo še, da narašča število delavcev, ki prejemajo zgolj minimalne plače, se, razumljivo, vse bolj širi krog ljudi, ki so upravičeni do ekonomske in socialne pomoči.

Zaradi stečajev in minimalnih plač se povečuje tudi število otrok, ki prejemajo družbeno pomoč. Ker v bilanci sredstev za družbene pomoči otrokom v republiškem proračunu tega niso predvideli, bo v prvem polletju primanjkovalo 7 odstotkov denarja, v drugem pa bi potrebovali približno za 40 odstotkov več denarja, kot predvideva zdajšnja bilanca.

Povrh vsega pri zagotavljanju pravic delavcev, ki iz različnih razlogov postanejo »odvečna delovna sila« zaradi pomanjkanja denarja tudi ni pravega reda. Na seznamih brezposelnih, ki jih sestavljajo na zavodu za zaposlovanje, se po sedanji zakonodaji znajdejo ljudje, ki jim zato ne pripadajo enake pravice. Tistim brezposelnim, ki so se znašli brez dela po lastni krivdi in so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, v tem času, razumljivo, delovna doba ne teče. Ljudje, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi stečaja, imajo sicer vse pravice iz naslova brezposelnosti, delovna doba pa jim vendarle ne teče. Tisti, ki so se na zavodu za zaposlovanje znašli kot »presežni« delavci, pa imajo dve leti vse pravice iz delovnega razmerja in jim v tem obdobju teče tudi delovna doba.

Ko so novinarji »Ljubljanskega dnevnika« pobarali člana predsedstva Zveze svo-

bodnih sindikatov Slovenije Jožeta Stegneteta, zakaj so presežni delavci v boljšem položaju od tistih, ki so ostali brez dela zaradi stečajev (pa eni in drugi nimajo nič pri tem), jim je obljubil, da bo novemu ministru za delo (»tako, ko bo znano, kdo bo vodil republiški komitej za delo,«) in zdaj je že poslal zahtevo po spremembi zakona o stečajih. Pravična bi bila namreč izenačitev vseh pravic in tudi delovne dobe za delavce, ki so ostali brez dela zaradi stečajev ali pa zaradi najrazličnejših presežkov. Najmanj, kar bi bilo treba storiti, bi bilo to, da bi zakonsko izenačili vse pravice brezposelnih vsaj do konca stečaja.

Novo slovensko vlado čaka torej najtrši oreh prav pri iskanju odgovora na vprašanje, kam in kako s presežki zaposlenih. Za zdaj smo takšne presežke enostavno predčasno upokojevali ali pa jim »našli rešitev« na zavodih za zaposlovanje. Vse kaže, da bo priliv delavcev na cesto še naraščal; zato bomo morali v Sloveniji poiskati še kakšno drugo možnost za aktivno prebivalstvo, ne le metanje ljudi na cesto.

Nobena moderna družba, najmanj pa tista, ki uvaja ali želi uvajati visokoproduktivne programe, ne more obstajati brez aktivne intervencije države v zaposlovno politiko. Eden od paradoksov našega sistema je bil tudi to, da je bilo zaposlovanje bolj ali manj stalno, ne glede na vzpone in recesije gospodarstva. Ekonomski položaj se ni odražal v zaposlovanju delavcev, niti ni imel nikakršnega vpliva na odpuščanje delav-

cev. Kljub temu je danes v Jugoslaviji število nezaposlenih izredno visoko. Vseh nezaposlenih, tistih zunaj in znotraj delovnega procesa, je čez dva milijona in pol. Ta številka pa narašča iz dneva v dan. Za primerjavo naj navedemo, da se število nezaposlenih v razviti evropskih državah giblje med 7 in 10 %. Število odkrito in prikrito nezaposlenih pa znaša v Jugoslaviji skoraj polovico vseh zaposlenih. Če ob tem upoštevamo še dejstvo, da sta prenikza akumulativnost gospodarstva in pomanjkanje delovnih mest kot posledica prenizke akumulativnosti poglajala še dodaten milijon Jugoslovancev na delo v tujino, potem je stanje zares katastrofalno in v celoti (po)kaže na bedo sistema.

Verjetno pa bo bolj koristno kot tarnati nad sedanjimi gospodarskimi razmerami, ogledati si, kako drugod po svetu urejajo vprašanje tehnoloških, ekonomskih in še drugih presežkov zaposlenih. Ta pregled in podatke je razviden iz knjžice dr. Andreja Berdena Izziv delovnega prava (pravkar izšla pri Uradnem listu Repu-

blike Slovenije, skupaj z zakonom o delovnih razmerjih), glasi pa se:

– Moderna intervencija družbe (države) v zaposlovanje se danes odraža v t. i. aktivni politiki zaposlovanja. To predstavlja zbir ukrepov za preprečevanje nezaposlenosti. Obenem pa predstavlja aktivna politika zaposlovanja instrumentarij intervencije na trg delovne sile. Sestavljajo jo (po interpretaciji OECD) naslednji cilji:

– razvijanje delovnih sposobnosti občanov in njihovih prilagajanj strukturnalnim spremembam na način, ki bi pripomogel k pospeševanju gospodarske rasti,

– izboljšanje možnosti za zaposlovanje marginalnih skupin, s čimer se izboljšuje socialna enakost občanov,

– izboljšanje odnosa med inflacijo in nezaposlenostjo (upoštevajoč ekonomske cilje) zaradi stabilizacije zaposlovanja v času recesije in zaradi odstranjanja ozkega grla na trgu delovne sile v času prosperitete.

Ena glavnih značilnosti aktivne politike zaposlovanja je

selektivnost. To predstavlja politika, ki ni obča in globalna, temveč je zasnovana na sistemu med seboj odvisnih, a po naravi specifičnih ukrepov, oziroma so ti ukrepi selektivni glede na cilje, ki jih zasledujejo.

Tako opredeljena vloga zaposlovanja tudi v tržnem gospodarstvu sledi naslednje cilje:

1. produktivno oziroma racionalno zaposlenost na ravni podjetja in optimalno zaposlenost delovno sposobnega prebivalstva na nacionalni ravni,

2. ustvarjanje zadostne akumulacije in njeno usmerjanje k novim delovnim mestom in ustreznemu usposabljanju kadrovskega potenciala,

3. zagotavljanje ustrezne ravni socialne in materialne varnosti tistemu delu delovno sposobnega prebivalstva, ki je brez svoje krivde nezaposlen,

4. krepitev strokovnih funkcij, ki usmerjajo tokove zaposlovanja, in

5. zagotavljanje dovolj denarja za področje zaposlovanja.

Pravni temelj dolžnosti države, da delavcem zagotavlja delovna mesta (če izvzamemo splošno deklaracijo Združenih narodov o človekovih pravicah, ki določa, da ima vsakdo pravico do dela in svobodne izbire zaposlitve, kot tudi do pravičnih in zadovoljujočih delovnih pogojev ter do zaščite pred nezaposlenostjo) predstavlja pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah iz leta 1966. Med ukrepe za uresničevanje pravice do dela uvrščamo tehnično in poklicno usmerjanje, izobrazbo in programe, politiko in metode za stalen ekonomski, socialni in kulturni razvoj ter popolno produktivno zaposlenost v razmerah, ki zagotavljajo človeku uživanje temeljnih političnih in ekonomskih svobod.

Dolžnost države, da vodi aktivno politiko zaposlovanja, izhaja iz kovencije št. 122 Mednarodne organizacije dela. V letu 1988 je Mednarodna organizacija dela sprejela novo konvencijo št. 168 in priporočilo št. 176 o pospeševanju zaposlovanja in zaščiti za primer nezaposlenosti.

Ali je gospodarstvo pred bankrotom

Podatki Službe družbenega knjigovodstva so podlaga za oceno uspešnosti ali neuspešnosti in osnova za poslovne odločitve na ravni podjetja in države. Hiperinflacija je obrzdana, delovne rezerve rastejo. Vendar se pojavljajo drugi zapleti, ki v industriji in gospodarstvu nasploh povzročajo ogromne probleme. Ni naš namen razčlenjevati vseh pojavov, temveč opozoriti na nekaj glavnih težav, ki lahko ogrozijo že tako šibak položaj delavcev v podjetjih. Temeljni problem v gospodarstvu je likvidnost. Banke so zaradi obveznih rezerv blokirane, njihovo spremljanje gospodarstva je omejeno. Mimo bančnega mehanizma se pojavlja novo tržišče kapitala. Mnoga podjetja niso poravnala dolgov že od decembra lani, to povzroča zastoje in probleme pri drugih podjetjih (upnikih). Najbolj donosna dejavnost postaja tako imenovani finančni inženiring, ki se vleče iz časa hiperinflacije. Podjetja najemajo posojila z visokimi obrestmi za sprotne obveznosti, predvsem plače, ker ocenjujejo, da je cena teh visokih obresti manjša od cene nezadovoljstva in stavk delavcev. Pri tem se kalkulira in čaka na ohlapnejšo monetarno politiko, na finančne injekcije občine, republike itd. Čeprav ta sredstva še obstajajo, glede na težo problema nelikvidnosti postajajo premajhna in nepomembna. Krog se počasi zapira, vse gospodarstvo se lahko znajde pred bankrotom. To je zlasti aktualno, če je podjetje najemalo draga posojila pri drugih podjetjih, hkrati pa ima recimo dominanten in pomemben delež v banki. Njegov bankrot je lahko bankrot banke in v verigi, ki je neizbežna, bankrot njenih komitentov. Zato je skrajni čas, da zvezna vlada namesto pohval o višini deviznih rezerv (te se lahko kljub pozitivnim učinkom spreobrnejo v vir nove inflacijske spirale) preuči in spremeni monetarno politiko, dokler je še čas. To ne pomeni stare rešitve brezperspektivnih izgubarjev, temveč ustvarjanje možnosti za trg kapitala in oživljanje gospodarske aktivnosti. Samo prerogacija tozgov v podjetja je pravno dej-

stvo in premalo za nove odnose, vsebino in ideje podjetništva, novih programov (teh je zelo malo) in s tem prepotrebne prekvalifikacije sedaj zaposlenih in odpiranje novih zaposlitev. K temu lahko prispevajo svoj delež tudi intenzivnejša investicijska vlaganja, ki so po našem prepričanju strukturno neustrezna, saj je rast negospodarskih naložb hitrejša od investicij v gospodarstvo. Če je v lanskem letu znašal delež gospodarskih investicij 88,3 %, negospodarskih pa 11,7 %, je ta na podlagi plačil za investicije v prvih treh mesecih letošnjega leta 81,6 % gospodarskih in 18,4 % negospodarskih investicij. Taka sestava, če se bo nadaljevala, ni dobra, saj vemo, da to pomeni obremenitev gospodarstva in ne njegove razbremenitve. Prav obremenjenost gospodarstva se najbolj kaže v osebnih dohodkih, ki so vedno bolj rezultat likvidnostnih razmer. Če je slovenski delavec marca 1990 prejel povprečno 9.299 dinarjev bruto plače (v gospodarstvu 8.915 in negospodarstvu 11.210 dinarjev), je v njegovem žepu ostalo 4.917 dinarjev (v gospodarstvu 4.711 in negospodarstvu 5.942 dinarjev). Statistična primerjava pove, da so se marčevski osebni dohodki realno povečali za 4,6 %. Primerjava trimesečja z enakim obdobjem lani pove, da so realni osebni dohodki na ravni indeksa 76, v primerjavi z lanskim letom pa na indeksu 80.

Vse to kaže, da smo v bitki za preživetje. Zato ponovno poudarjamo ustreznost in argumentiranost svobodnih sindikatov v prizadevanjih za višjo in ustrezno ceno delovne sile (osnovno plačo), ki posredno terja od upravljalске strukture, od podjetja do zveznega izvršnega sveta, ambicioznejše rešitve ne zgolj za preživetje, temveč za razvoj. Morda je poleg trdega dela naša priložnost tudi v blagi rasti inflacije v razviti državi, ki se bo po ocenah finančnih izvedencev zadržala nekaj naslednjih let. Vendar pa je vse odvisno od konsolidacije domačega gospodarstva.

Brane Mišič

V primeru nezaposlenosti je potreben posebno prilagojen sistem socialnega varstva. Ukrepi na področju zaposlovanja in socialnega varstva morajo biti v vsakem primeru usklajeni. Posebej je treba zavarovati obrobne skupine, ki imajo sicer težave pri zaposlovanju, kot so npr. invalidi, mladi, ženske, starejše osebe, osebe, ki so že dalj časa nezaposlene, migranti idr.

Kadar pride do nezaposlenosti, lahko govorimo o že standardnih ukrepih za njeno preprečevanje. Med te ukrepe uvrščamo:

- državno oblikovanje (ustanavljanje) novih delovnih mest,

- organiziranje javnih del, ki imajo za njihove udeležence enake ekonomske učinke, kot če bi bili v delovnem razmerju,

- subvencije k plačam in druge subvencije,

- davčne olajšave in kreditne ugodnosti za zaposlovalce, ki odpirajo nova delovna mesta in zaposlujejo nove delavce,

- ukrepe na področju delovnega časa (skrajševanje delovnega časa, omejevanje naravnega dela in dopolnilnega dela, uvajanje deljenega delovnega časa in najrazličnejše kombinacije deljenega delovnega časa, kot so: dva delavca na enem delovnem mestu, kombinacija z delno upokojitvijo ali z izobraževanjem itd.),

- uvajanje dela v več izmenah (od dve do pet),

- pomoč nezaposlenim, ki jo uvajajo podjetja,

- ukrepi na področju upokojevanja (predčasna upokojevanje brez znižanja pokojnine, uvajanje fleksibilnih možnosti upokojitve z možnostjo dokupa let, delna upokojevanje),

- napotitev na izobraževanje ali na prekvalifikacijo,

- druge oblike v okviru kombinacije delovne in socialne politike ter zavarovalne politike itd....

Vse to in še marsikaj drugega morajo razen delavcev, katerih pravice so zaradi gospodarske negotovosti prizadete, nujno vedeti tudi (in predvsem) tisti, ki zdaj vodijo (nastajajočo) slovensko državo.

Prilagodil:
Vinko Blatnik

Imamo torej novo oblast

Zgodovina, gledana od blizu, očitno ni tako vzvišena kot je videti v knjigah. Ob konstituiranju nove oblasti smo lahko spoznali, da je prej zatikujoča se, malenkostna, rahlo satirično obarvana vsakdanost. Pa nič zato, morda se bo v zgodovinskih učbenikih bralo drugače!

Zdaj, ko je slovesni del mimo, se kajpak velja vprašati, kdaj in kaj bomo od »zgodovinskosti« imeli navadni ljudje.

V tem pogledu nas nastopi novih članov vlade in zlasti njenega predsednika niso povsem potešili. Čeprav so tako sestava vlade kot nastopne izjave, predvsem še predsednikov programski govor, v bistvu zelo spravljivi. To je neke vrste trdnje zagotovitev o nerevanizmu. Seveda se bo v življenju dogajalo marsikaj, predvsem tako imenovanim »malim ljudem« - žal je vedno tako - je pa vsaj vladna politika zastavljena tako, da ne pedvideva kake revolucionarne diskontinuitete. To je novi vladi gotovo treba šteti za prvi plus.

Druge stvar pa je stopanja konkretnosti, ki je še za korak manjša od volilnih programov, kar gotovo ni dobro. Rečeno je bilo, da bo vlada »skrbela za postavitev gospodarskega sistema, ki bo ob trdnih pogojih za gospodarjenje omogočil gospodarsko učinkovitost in blaginjo.« Vsekakor pohvalen cilj, a ni je vlade na svetu, ki se ne bi podpisala pod tako splošno obljubo! Rečeno je bilo, da bo konkretniji program pripravljen v enem mesecu - počakajmo torej!

Pričakovanja ljudi so velika, vendar ne nerealna. Vsi vemo, da nam tudi najboljša vlada ne bo že jutri zagotovila evropskih plač. Najbrž pa smo vsi prepričani, da so konkretne spemembe na bolj marsikje možne že prav kmalu. Tudi zato, ker dota, ki jo je nova vlada dobila, niti ni tako slaba, kot se govori. Dejstvo je, da je marsikaj naredila že

stara oblast, predvsem nekaj »umazanih poslov«, ki so bili nujni, da bomo sploh lahko stopili v nov sistem.

Morda se s tako trditvijo marsikdo ne bo strinjal. Vendar, vzemite v roke nekaj let stare časopise, pa boste videli, koliko so se stvari že spemebile! Predvsem, koliko se je povečala pripravljenost ljudi na spremembe; brez te pripravljenosti pa tudi najboljše reformske namere ostajajo le želje.

Naj to pokažem s primerom. Se še spominjate afere Agrokomerc? Primerjajte stvar s sedanjo »afero Elan«. Res sta oba otroka istega sistema, vendar, kakšna razlika. Možnosti, rešiti stvar, je sedaj bistveno drugačna.

Vzemite v roke časopise iz tistega časa in začudili se boste, koliko je bilo tedaj napisanega o morali (del Jugoslavije je okredel drugega), o politiki (ali je za tem Branko ali Hamdija?), o poštenosti (javnost si je oddahnila, ko so Ab-

dića strpali v zapor!) in o podobnih pojmi in kako malo o bistvu, to je o ekonomski plati zadeve. Zaradi moralnih ozirav se tedaj upniki niso smeli dogovoriti za spremembe menic v posojilo. Branko Mikulić, tedanji predsednik ZIS, je na televizijsko vprašanje, ali bi se nemara lahko stvar rešila z angažiranjem tujega kapitala, mrtvo - hladno odgovoril: »Ne, to po naših zakonih ni možno. In dobro je, da je tako!« Skratka, tedaj sta bili možni samo dve rešitvi podobnih problemov, ki jih že pred Agrokomercem ni bilo malo. Ali »politična mučkalica«, ki se je uporabljala običajno in ne da bi ljudje to sploh vedeli, ki je pa v tedanjem razmerju sil ni bilo moč uporabiti. Ali pa fizično uničenje, kar se je velikemu delu Agrokomerca zares zgodilo. Spomnite se: ko so od lakote poginjali purani, je to pomenilo nekakšno moralno zadoščenje. Celó ko je prišla vest, da Cazinjski krajani dobesedno grozi lakota - v Evropi, konec dvajsetega stoletja! - ni bil nihče kaj posebno prestresen.

Danes se Elanovi upniki lahko mirno pogajajo. Možno je pripeljati tuji in domači, tudi zasebni kapital. Nihče ne razmišlja o tem, da je Elan, ki je končno tudi simbol neke politike, treba izničiti. In če bo že kdo izmed njegovih nekdanjih šefov šel sedet, zagotovo ne bo sedel zaradi kontrarevolucije!

Ostaja seveda dejstvo, da je v enem in drugem primeru neka poslovodna struktura s prevelikimi apatiti zavozila položaj in spravila, če omenim samo en vidik, v negotovost veliko delovnih mest. To je nekaj, kar se zagotovo ne dogaja samo v socializmu, ampak tudi v nam tako milem tržnem gospodarstvu. Tudi tam, kje je lastnina zares lastnina, se včasih sprejemajo slabe poslovne in razvojne odločitve, se napačno investira - in celo goljufa. Ampak v tržnem sistemu je samumevno, da se stvari rešujejo po tržni logiki; pri nas to šele postaja samumevno.

Osnove za to pa so postavljene, novi vladi se ne bo treba spopadati s fantomi moralnosti, lahko bo ukrepala po načelu »najmanj stroškov za največjo možno korist.«

Podobnih sprememb, ki so odpravile mnoge, do pred kratkim nerazrešljive blokade, je bilo v zadnjih letih precej. Naj samo omenim npr. razmerja v Jugoslaviji, poglede na problem, lastnine, možnost za razvoj podjetništva, spremembe v razumevanju pravice delavcev, da odločajo o »svojem« podjetju, možnost odpravljanja neproduktivnih delovnih mest in podjetij. Vse to res še ni dokončno urejeno s sodobno zakonodajo, so pa poti odprte. Na tej podlagi se problemi lahko začno reševati.

Skratka, nova vlada ima kar dobre možnosti za to, da v kratkem času če že ne reši vsaj na pravi način začne stvari. Če upoštevamo dobre evropske običaje, je treba novi vladi dati sto dni »premirja«. Denimo, da bi naši novi vladi zaradi njene »zgodovinskosti« morali priznati še malce več. Ptem pa bomo morali in imamo pravico zahtevati rezultate.

Erik Kos

Marija Cigale

Slovenija drsi v gospodarsko katastrofo

Spričo velikih političnih tem je te dni domala neopazno spolzela mimo novica o katastrofalnem padcu slovenske proizvodnje aprila, ki je bila kar za 13,2 odstotka manjša kot lani v tem času. Vendar ne bi smelo biti tako, kajti gotovo gre za podatek, ki je presenetil celo največje ekonomske pesimiste in zaradi katerega utegne poleg nove slovenske oblasti hudo boleti glava tudi ljudstvo. Kaj se pravzaprav dogaja?

Gospodarskim analitikom bo bržčas vse jasno ob podatku, da je kljub nazadovanju proizvodnje ta še vedno prevelika glede na prodajo, saj so zaloge dokončanih izdelkov slovenske industrije aprila letos za 10,7 odstotka večje od lanskih. Ta podatek - občuten padec proizvodnje in precejšnja rast zalog - sta namreč v tesni povezavi. Takole na prvi pogled bi lahko rekli, da v drugem tiči vzrok za prvega. Ali še drugače: gospodarstveniki so zaradi vedno bolj polnih skladišč prisiljeni upočasnjevati proizvodnjo, ker bi jih sicer stroški v zalogah vezanega kapitala ugonobili. Nadaljevanje te zgodbe je najbrž jasno slehernemu ekonomistu. Če se na makro-ekonomskem področju ne bo zgodilo nič bistvenega, denimo, občutno zmanjšanje davčnih stopenj, lahko v nadaljevanju takšne gospodarske recesije v Sloveniji pričakujemo nov velik plaz nelikvidnih podjetij, ki bodo končala v stečaju. Večina ogroženih podjetij pa se v teh okoliščinah lahko izogne najhujšemu samo z velikim odpuščanjem delavcev. Če obračamo tako ali drugače, vse skupaj vodi v gospodarsko katastrofo, ki smo jo napovedali že ob sprejemanju Markovičevih gospodarskih ukrepov (namenoma izpuščam besedo: reformskih) in ki utegne hitro zapihati komaj nastajajočo slovensko demokracijo.

Ko sem pred več kot mesecem in pol komentiral Markovičev trkanje po prsih z ničelno stopnjo inflacije, sem med drugim zapisal: »Toda obstaja tudi druga, temnejša plat te Markovičeve medalje. Na njej kaj hitro lahko zaznamo prvine, ki bodo že v kratkem »izredne rezultate« skrčile na raven Pirove zmage. Markovič namreč lahko uspe pri zaježitvi inflacije, toda pri tem se mu prav lahko zgodi, da mu bo vlečni konj, ki ga zdravi, poginil. Ali, kot pravi ljudstvo: operacija uspela, pacient umrl. In resnici na ljubo je treba reči, da je veliko znamenj, ki govorijo v prid temu ljudskemu reku...«

V Sloveniji zdaj ne gre več zgolj za znamenja, temveč že prav za trdne dokaze. Posledice Markovičevih ukrepov, s katerimi je porinil gospodarstvo v surovi objem tržnih pravil igre, a je hkrati mirno prezrl največji inflacijski vir, v katerega ni upal dregniti, so na dlani. To pa je predvsem vsa proračunska poraba, ki se napaja iz vseh vrst davkov in prispevkov. Zvezna vlada se pri uvajanju protiinflacijskega programa ni dotaknila največjega porabnika (zveznega proračuna), kar pa je po teoriji in mednarodnih izkušnjah boja z inflacijo *conditio sine qua non* za uspeh tega programa. Še celo več, uvedel je poseben davek za JLA kot največjega proračunskega porabnika, in takrat obljubljal, da je to le začasni ukrep. Prav te dni je Markovič svojo tedanjo obljubo prelevil v predlog zakona, ki naj bi ga sprejeli po hitrem postopku in po katerem naj bi se Jugoslovanska ljudska armada financirala s 3-odstotno obdavčitvijo izdelkov in 3 do 20-odstotnim obdavčevanjem storitev.

Kaj nam preostane v tem položaju? Ker je nesporno ugotovljeno, da Slovenija za svoji dve državi plačujemo še enkrat več kot državljani katere koli Zahodne države, ker so zaradi tega naša podjetja celo od 50 do 100 odstotkov bolj obremenjena z davki in prispevki kot njihova konkurenca, novi slovenski vladi preprosto ne bo preostalo drugega, kot vzeti zelo zares tista ustavna dopolnila, ki govore o slovenski gospodarski suverenosti in napove Beogradu gospodarsko neposlušnost. To bi bila prva konkretnija poteza nove slovenske oblasti na poti h konfederalizaciji sedanje zvezne države. To pomeni, da na ozemlju slovenske države ne more nihče drug predpisovati in pobirati davke kot le ona sama, medtem ko je financiranje konfederalne zveze držav sprejemljivo le v obliki kotizacije. Nova slovenska ustava bi morala biti v tej luči zelo jasna. Vsakršno drugačno ravnanje nove slovenske oblasti pa bi pomenilo zgolj kontinuiteto več kot 70-letnega kolonialnega statusa Slovenije v razmerju do Beograda, medtem ko se bodo velike predvolilne obljube o slovenski državni suverenosti in njenem konfederalnem statusu v Jugoslaviji izkazale le kot pomeni puhlice, s katerimi so bili slovenski volilci izigrani tudi na prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni. Nova slovenska parlamentarna oblast ima torej veliko odgovornost in zelo malo časa, da jo tudi opraviči.

Ivo Kuljaj

Kaj bo spodbudilo konkurenco med delavci za dobro plačana delovna mesta

V teh ustvarjalno nemirnih časih prehoda v tržne gospodarstvo se nam nekatere stvari vse prerade kažejo poenostavljeno. Verjetno je največ takšnih poenostavljanj pri predstavah in trgu delovne sile. To bi ponazoril z nekaterimi članki, pa tudi razmišljanji posameznih gospodarstvenikov, sindikalistov in drugih ljudi, ki se s tem poklicno ukvarjajo.

Prvo vprašanje je, kako ustvariti uspešno podjetje, v katerem bo zaradi dobrega nagrajevanja vladala zdrava delovna konkurenca za delovna mesta. Gre tudi za to, kaj je prvotno in hkrati izhodišče: ali so to primerni osebni dohodki, ki delavce spodbujajo za kvalitetno delo, ali pa so to dobri delavci, ki s svojim kakovostnim (visoko produktivnim) delom omogočajo visoke zasluge.

Čeprav je dilema na prvi pogled odveč, pa stvari vendar niso tako preproste. Marsikdo meni, da bo težišče delavčevega boja za ustrezno plačo predvsem v podjetju. Vendar sam nisem preveč prepričan o tem. Prej bi dejal, da je uspešnost podjetja določena z iz-

biro kvalitetnih kadrov in so tako visoke plače prej posledica dobrega dela kot pa povod zanj.

Če pristanemo na to trditev, potem ni več ugibanja, ali je potrebno najprej izboljšati nagrajevanje, in za to postavite zelo velike razlike med posameznimi izobrazbenimi skupinami delavcev ali pa je prava pot v postavitvi osnovnih razmerij v plačah ter nato izvajati selekcijo med zaposlenimi v smislu primerjav med poslovnimi cilji in planiranimi učinki ter doseženimi tržnimi rezultati. Le to je osnova za določitev bistvenejših razlik v delu osebnega dohodka znotraj istih izobrazbenih in poklicnih skupin delavcev. Če pristajamo na resnično tržno gospodarstvo, potem je odgovor seveda v drugi različici.

V razmerah, ko so rešitve za nagrajevanje še vedno razpete med socialnim in produktivnim plačevanjem delovne sile, bo seveda zelo težko najti kompromis, saj se ti poti med sabo izključujeta. Vendar, ko bo določen lastnik kapitala v razmerah naše družbene produkcije, tudi tega dvoma ne bo več.

Drhal pa veselo krade naprej...

Kdo ovira delo skupščine

O drhali, ki veselo krade naprej, in o pojavu, ki se ga je že prijel vzdevek »Marija k sebi consulting«, je Delavska enotnost začela sistematično pisati avgusta lani. Člankov se je nabralo za debelo mapo. V njej je kar obsežen spisek direktorjev in drugih tičev, ki so lastnino brez lastnika vzeli dobesedno in sami sebe določili za lastnike. Drobne kraje, majhne svinjarije in gospodarski kriminal prvega razreda, firme in slovenski paradni konji, vse je tu. Kajpak se je nabralo tudi precej komentarjev o vzrokih in posledicah pa glavnih krivcih – vse tja do tistih, ki bi jih morali začopati, a jih ne. Tudi te »odgovorne« posameznike in inštitucije smo povprašali, zakaj ne preprečijo kraje in razprodaje družbenega premoženja. Pravzaprav garajo in bijejo svoj donkihotski boj le nekateri družbeni pravobranilci samoupravljanja, od drugih pa smo lahko slišali zgolj prazne izgovore, skomigovanje, češ, saj se nič ne da...

Nekdanja skupščina je o tem sicer nekaj razpravljala, rezultati so na dlani. Nova je poprijela takoj na štartu in le še upamo lahko, da volja ne bo zvođenela. Strah pred tem namreč ni tako za lase privlečen. Poglejmo le nekaj razprav:

»Poziv vse slovenski javnosti za zavarovanje družbenega premoženja!

Skupščina Republike Slovenije ugotavlja, da je v zadnjem obdobju vse več opozoril zaradi oškodovanja družbenega premoženja na različne na-

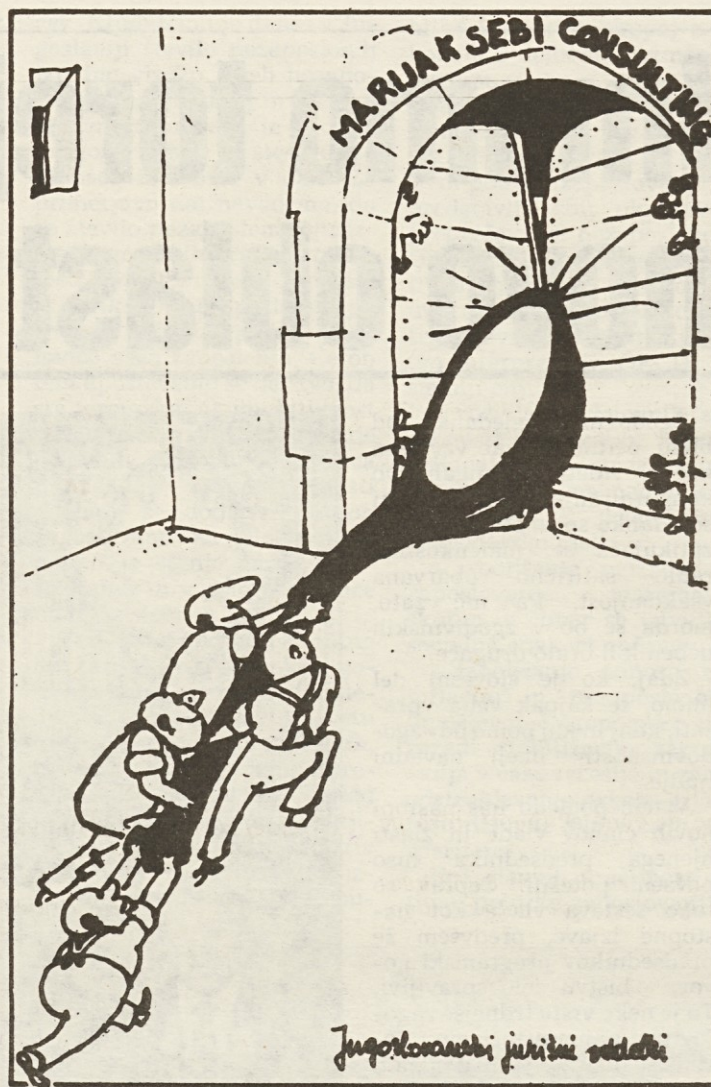
čine, kot so nevestno poslovanje, izsiljeni stečaji, prenos premoženja v tujino, vprašljiva privatizacija s strani vodilnih ljudi v podjetjih in podobno. Opozarjajo tudi na neučinkovitost dozdajšnjih inštitucij in nekaterih ljudi dosežanjega sistema pri preprečevanju oškodovanja materialne in kulturne osnove slovenskega naroda. Da bi zavarovali vse narodno bogastvo in delovne perspektive delavcem, kmetom, izobražencem

in mladi generaciji v domovini, pozivamo slovensko javnost (predvsem vse državne organe, javne službe, vodilne delavce in sredstva javnega obveščanja), naj storijo vse v mejah zakonitosti, zakonitih dolžnosti in osebne, moralne ter državljske odgovornosti da se od danes naprej preprečijo vsa dejanja, s katerimi bi se še naprej krnilo narodno bogastvo!

Skupščina Republike Slovenije bo zagotovila proces privatizacije zlasti v primerih neučinkovitosti družbene lastnine na pravni podlagi v skladu z ekonomskimi zakonitostmi ter pravno kulturo Slovencev. Posebna skupina delegatov bo na podlagi posebnega odloka imenovana za celovito preučitev okoliščin in posledic pojavov oškodovanja družbene lastnine.

Sklicevanje na prazen ništre

Tak predlog za poziv so dali kajpak poslanci Demosa. In sprožili razpravo.

Ludvig Toplak je menil, naj bi sprejeli zgolj poziv, do naslednje seje pa pripravili vse potrebno za imenovanje komisije.

Viktor Žakelj je »repektiral ta pojav, ki je evidenten«

in podprl varovanje družbene lastnine. Prepričan pa je, da je za to vlada in so pravosodni organi ter organi pregona. »Vse to sodi v normalno funkcioniranje države, njenih organov ne pa, da se za to usta-

navljajo nove paralelne konstitucije.

Za Mileta Šetinca je bilo vse skupaj preudiciranje, saj »je sam mandatar Peterle, ko se je opravičeval, priznal, da vlada še nima natančnega programa«.

Miran Potrč je dodal, da je o tem razpravljala že prejšnja skupščina »in obstoja dokumentacija različnih mnenj«. Opozoril je še, da »ne ustvarjati na prvi seji vtis, da gre za vsesplošno krajo«.

Daniel Starman je bil bolj konkreten: »Vsak dan čutim problem neurejenih pravnih, moralnih, etičnih in drugih norm, ki razjedajo našo družbo... Portoroški hoteli so, le na primer, tik pred tem, da jih pridobi skupina privatnikov, ki bo nadaljnih deset let upravljala z njimi. Tudi če bi bila takšna pogodba formalnopravno zakonita, je veliko vprašanje, koliko je to etično in moralno. Namen poziva je vplivati z avtoriteto parlamenta, ko so ogrožena zakonitost, pravna varnost in predvsem moralno etična načela te družbe«. Opozoril je še na ogromno število direktorjev, ki imajo svoje firme, neposredno konkurenčne tem, ki jih vodijo kot direktorji.

Priznanje bede

Vse skupaj je na trdna tla (hote ali nehote) postavil Leo Krefc:

»Izhajam iz izkušnje tistega, ki je eno oblast že pomagal rušiti. Ni slabšega kot oblast, pa naj bo parlamentarna ali izvršna, ki z zakoni, ki jih

V IMV Adria so stavkali en teden

Program dober, plače pa slabe

V IMV Adria v Novem mestu je prejšnji teden zavrelo. Več kot 2000 zaposlenih v podjetju, ki izdeluje počitniške prikolice in avtodome, je v torek, 15. maja, dobilo osebne dohodke, s katerimi pa niso bili zadovoljni. Povprečni osebni dohodek je namreč znašal samo 3.267 din, nekaj delavcev pa je dobilo celo manj od zajamčenega osebne dohodka (1.870 din).

Najprej so prekinili delo v obratu Novo mesto in Črnomelj, naslednji dan pa so se jim pridružili še delavci v Brežicah, Mirni, Šentjerneju in Šmarjeti. V vseh obratih so takoj ustanovili stavkovne odbore, oblikovali so tudi glavni stavkovni odbor, ki naj bi se pogajal z vodstvom podjetja. Na skupni seji, ki sta se je udeležila tudi občinski sekretar ZSSS Novo mesto Jure Gros in sekretar republiškega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije Vladimir Bizovičar, so povedali glavne zahteve, ki jih stavkovni odbor postavlja vodstvu podjetja IMV Adria.

Te so: poračun za april in sicer se mora razlika izplačati takoj, najnižja osnova pa mora biti 3.685 dinarjev, takojšnje izplačilo regresa v celotnem znesku in preveriti, ali so izplačani osebni dohodki v skladu s sprejetimi akti v podjetju. Nadalje so zahtevali boljše obveščanje znotraj podjetja, ločene bilance za posamezne obrate, takojšnjo ustavitve najemanja avtomobilov prek rent-a-car za prevoz prikolic, zanimala jih je tudi informacija o številu službenih avtomobilov in

o njihovi upravičenosti. V zvezi z organizacijo dela pa so zahtevali manj nadur in pojasnilo o ekonomski upravičenosti predvidenega uvajanja evropskega delavnega časa. Na koncu zahtev pa se sprašujejo, zakaj se ne izpolnjuje sanacijski program, ki so ga sprejeli pred dvema letoma, in je bilo zanj rečeno, da je zelo dober.

Z vsemi zahtevami so seznanili tudi vodstvo podjetja, katerega predstavniki so se kasneje priključili seji stavkovnega odbora. Konkretnejših odgovorov vodstvo podjetja takrat ni dalo, zato so se odločili, da morajo vodilni pripraviti odgovore do petka, 18. maja.

V četrtek je nato proizvodnja v vseh obratih potekala normalno, saj so delavci poskušali nadoknaditi zamujeno v prejšnjih dneh. V petek pa so se stvari spet zapletle, čeprav je že kazalo, da bodo potekale tako, kot si je zamislil stavkovni odbor. Vodstvo podjetja

namreč ni izpolnilo zahtev delavcev.

Ponudilo je namreč, da bi osebni dohodek za maj izplačali 15. junija, vrednost točke ostane ista, delavcem pa bi priznali 180 ur (čeprav je za maj predvideno 192 delovnih ur), konec meseca pa bi jim izplačali še 15 % odstotkov od te osnove. To naj bi ponovili še julija za mesec junij. Stavkovni odbor te ponudbe seveda ni sprejel, tako da se je že v petek stavka nadaljevala in je trajala še ves ponedeljek, ponekod pa celo v torek. Vodstvu podjetja so dali v razmislek nov predlog, po katerem naj bi delavcem izplačali osebni dohodek za maj 15. junija po resnično opravljenih urah (192), konec meseca pa bi jim izplačali še 15 odstotno povišanje.

Na srečo je do dogovora med vodstvom podjetja in stavkovnim odborom prišlo že naslednji dan, saj se je škoda zaradi tega, ker so stroji stali, iz dneva v dan povečevala. Oblikovali so skupni sklep, po ka-

Jure Gros, občinski sekretar ZSSS Novo mesto:

»Stavka v IMV Adria je potekala organizacijsko na zelo visoki ravni. Žal nam ni uspelo, da bi med stavko proizvodnja potekala nemoteno, saj je bilo vsak dan, ko so stroji stali, škode za milijon DEM. Pod tem pritiskom so tudi potekala pogajanja.

Sodelovanje s stavkovnim odborom je bilo dokaj tesno, saj so jedro stavkovnega odbora sestavljali sindikalni aktivisti. Občinski sindikalni svet se bo tudi zavzel, da podjetje ostane pri življenju, saj ima tržno prihodnost. Bodo pa morali odpraviti notranje in zunanje vzroke za položaj, v katerem so se sedaj znašli. Sindikat bo še naprej ostal v stikih s stavkovnim odborom in spremljal uresničevanje postavljenih zahtev.«

terem naj bi delavci za maj prejeli normalni osebni dohodek za vseh 192 delovnih ur, do 30. junija pa naj bi izplačali vsem delavcem še 1.000 din. S tem naj bi skušali premostiti socialne težave zaradi prenizkih osebnih dohodkov. Prav tako se tistim delavcem, ki s svojimi osebnimi dohodki ne dosega niti zajamčenega osebnega dohodka, izplača razlika v enem tednu. Po enakih pravilih naj bi izplačali tudi OD za junij. Delavci so ta skupni sklep vodstva podjetja in stavkovnega odbora pod-

prli in v torek, 22. maja ob 12. uri že začeli delati. Sklenili so tudi, da se bodo po posameznih obratih sami odločili, kdaj bodo nadomestili zamujeno oziroma izpolnili predvideni načrt dela. Verjetno so delavci veliko lažje sprejeli to odločitev tudi zato, ker so jim istega dne izplačali tudi regres. Tako se je po enem tednu končala stavka, do katere pa, po besedah nekaterih delavcev, sploh ne bi prišlo, če bi bolje poznali stanje in položaj podjetja.

Okoli 2000 delavcev v IMV Adria spet dela. Vzroki, ki so

privedli do stavke, pa kljub temu, da so delavci trenutno zadovoljni, še niso odpravljeni. Za podjetje, ki svoj dohodek ustvari s skoraj 100-odstotnim izvozom, pomeni nadaljnja zamrzitev tečaja zahodnonemške marke slab obet za njihovo prihodnost. Če je bil prihodek kljub evropskim cenam, ki so jih njihove prikolicice dosegle na evropskem tržišču, bolj ali manj enak, pa so bile cene surovin iz meseca v mesec višje. V teh mesecih, odkar velja ukrep zvezne vlade, so zaradi tega izgubili deset milijonov DEM. Seveda pa bodo morali krivice za nastali položaj poiskati tudi znotraj podjetja, saj je verjetno nekaj rezerv tudi pri njih. Dobro bi bilo, da bi jih čimprej, saj se bodo podobne težave pojavile že čez nekaj mesecev. Škoda pa bi tudi bila, če bi propadlo podjetje, ki ima dober proizvodni program in ki si je že ustvarilo svoj ugled ter ime na zahtevnem evropskem tržišču. Tega si slovensko gospodarstvo nikakor ne more več privoščiti.

Robert Pekljaj

Zvone Pavlin, predsednik stavkovnega odbora v IMV Adria:

»S stavko smo uspeli opozoriti na slab položaj delavcev v IMV Adria, kar se kaže v nizkih osebnih dohodkih. Čeprav nismo povsem uspeli z zahtevami, je stavka dosegla svoj namen.

Poudaril bi tudi rad, da je bilo sodelovanje z vodstvom podjetja zelo korektno, saj so se tako oni kot mi zavedali, da nas bo do skupnih točk pripeljal le pošten odnos drug do drugega.

Kljub prenehanju stavke bo stavkovni odbor ostal še naprej aktiven in bo v nenehnem stiku z vodstvom podjetja, saj mora le-ta izpolniti še nekaj svojih obljub. Stavkovni odbor pa bo, kar smo delavcem tudi obljubili, sproti obveščal delavce o razmerah v podjetju. Zato upam, da ne bo treba nikoli več stavkati.«

nihče ne upošteva, in z etičnimi pozivi namesto uvajanja reda dokazuje pravzaprav lastno nemoč!

Janez Lukač je takoj za njim lepo naštel vso to nemoč: »Imamo republiške, občinske pravobranilce, imamo javna tožilstva, imamo druge upravne organe, ki morajo to varovati. Če je vse to odpovedalo...«

Vitimir Gros je primaknil, da je obrtniška stranka že prejšnji skupščini dala zahtevo po moratoriju vseh transakcij z družbeno lastnino pa... »je izvršni svet Gospodarski zbornici Slovenije dobesedno podaril graščino Brdo. Čez meje tečejo transakcije, kjer se naše, narodno bogastvo niti ne razprodaja tujcem, ampak jim ga podarjamo. Zato prosim, nehaite s proceduralnimi zapleti!«

S proceduralnimi zapleti kajpak niso nehali, s šepanjem okoli vrele kaše so nadaljevali do ugotovitve nesklepčnosti.

Jasno, gladko tudi novi skupščini ne bo šlo. Njenemu predsedniku in predsedniku vlade v pomoč pošiljamo začetno zbirko primerov, od ljubljanske Komunale, Iskre, IMP, Standarda, Mobilie, Sonca, Energoinvesta, Tovarne polnilne opreme Radenci, nekdanje ljubljanske skupščine in vlade, Usluge, Javne higijene do inštitucij, ki naj bi družbeno lastnino branile. Iz izjav njihovih predstavnikov je popolnoma jasno, kje jo branijo in kje se izmotavajo. Če bosta skrbno brala, jima bo morda tudi kakšen »proceduralni zaplet« bolj jasen. Med poslanci bosta odkrila najmanj enega, ki gotovo ni zainteresiran za korenite posege.

Kam vse gre denar za ceste

Še vedno v upanju, da bo nova oblast vsaj javno razkrinkane primere jemala bolj resno od prejšnje, nadaljujemo. V prejšnji številki smo obljubili, da se bomo pozanimali, kaj je z razprodajo družbenih stanovanj funkcionarjem po smešno nizkih cenah in neverjetno ugodnih pogojih. Do funkcionarjev še nismo prišli, a že prvi poskus je namignil, kakšne packarije so si privoščili na stanovanjskem področju.

»Odstop zadeve – Služba družbenega knjigovodstva je opravila kontrolo periodičnega obračuna za obdobje januar–september 1989 pri Skupnosti za ceste Slovenije.

Skupnost za ceste Slovenije je v letih 1986 do 1989 neodplačano prenesla na Delovno skupnost Skupnosti za ceste Slovenije družbeno stanovanj, ki jih je Skupnost za ceste Slovenije kupila iz sredstev za gradnjo cest kot nadomestna ali začasna stanovanja rušenec. Ena hiša in devet stanovanj je bilo dodeljenih delavcem Delovne skupnosti. Družbenega pravobranilca samoupravljanja prosimo, da nas obvesti o zakonitosti neodplačane prenosa družbenih stanovanj iz Skupnosti za ceste Slovenije na sklad skupne porabe Delovne skupnosti za ceste Slovenije.«

Ne vem, kaj jim bo odgovoril pravobranilec, toda prepričan sem, da gre za golo izmotaavanje oziroma birokratsko prelaganje odgovornosti na tuja ramena. Če je SDK odkrila tako očitno lumparijo, bi morala verjetno takoj storiti vse, da bi jo preprečila. Lahko bi vse skupaj lepo predala javnemu tožilstvu, obvestila javnost in potem bi vsaj ta lahko koga držala za ušesa toliko časa, da bi le zmigal svojo leno rit.

Po domače rečeno gre namreč za to, da vsi skupaj tako ali drugače dajemo denar za

ceste. Ti, ki jim ta denar zapramo, pa z njim nakupijo stanovanja in si jih razdelijo med seboj.

V uradnem jeziku pa je to takole:

Ti meni, jaz sebi

»Od leta 1986 do 1989 je bilo sklenjenih več samoupravnih sporazumov o neodplačanem prenosu družbenih stanovanj, ki jih je Skupnost za ceste Slovenije kupila iz sredstev za gradnjo cest kot nadomestna ali začasna stanovanja rušenecem.

Trisobno stanovanje v bloku na Švabičevi 1 (78,50 kvadratnega metra) so dodelili B. V.

Trisobno stanovanje v bloku na ulici Bratov Učakar 124 (76 kvadratnih metrov) so dodelili M. M., a ga je ta že izpraznil, ker je dobil novo.

Na osnovi sporazuma brez številke je bil opravljen neplačan prenos stanovanjske hiše v Kranju, Jezerska cesta 124/c na delovno skupnost, hiša pa je bila dodeljena R. R.

M. T. so dodelili 54,63 kvadratnih metrov veliko stano-

vanje na ulici Bratov Učakar 126 na osnovi sporazuma SCS in neplačanega prenosa.

Po podobni poti so bila na delovno skupnost neodplačano prenešana stanovanja:

M. T. 42,45 kvadratov na Klopčičevi 2, I. S. 42,54 kvadratov na Klopčičevi 4, neodplačano, prenešeno pa nikomur dodeljeno 58,52 kvadratov na Klopčičevi 4, G. V. 54,63 kvadratov v ulici Bratov Učakar 124, V. P. 66,66 kvadratov na Celovski 136 in M. M. 83,80 kvadratov v ulici Bratov Učakar 124.

Navedena stanovanja so bila delavcem dodeljena na podlagi sklepov delavskih svetov naštetih porabnikov družbenih sredstev. Delavcem so bile izdane odločbe in obračunana lastna udeležba.

Iz opisanega izhaja, da so bila družbena sredstva, namenjena za gradnjo in modernizacijo avtomobilskih cest, nenamensko porabljena!

Doklej še »proceduralni zapleti« v skupščini?!

Ciril Brajer

V Peku so opozorilno stavko nadaljevali z izrednim zborom

Zaradi stavke vas je sram, zaradi tako mizernih plač pa ne

Kot smo na kratko poročali že v prejšnji številki Delavske enotnosti, se je opozorilna stavka delavcev tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije v tržiškem Peku 15. t.m. spontano nadaljevala še po 14. uri s protestom proti razmeram, v katerih se je znašlo njihovo podjetje. Olje na ogenj je priložil predvsem dejstvo, da poslovodci moške navkljub prošnjam in intervencijam tudi predsednice tržiškega občinskega sindikalnega sveta Vere Umek niso prišli pred delavce s pojasnili, zakaj se je kolektiv znašel v takšni godlji, da se jih kar lepo število zaposlenih boji za golo preživetje.

Kako so se potem razvijale stvari do izrednega zbora delavcev, ki je bil ta tork med 6. in 7. uro na tovarniškem dvorišču?

Stavkovni odbor pod vodstvom predsednika sindikata podjetja Toneta Rozmana je dan kasneje oblikoval pet zahtev stavkajočih delavcev in jih naslovil poslovodnemu odboru z zahtevo, naj nanje odgovori do ponedeljka, 21. t.m. do 8. ure zjutraj. Kakšne so bile zahteve stavkajočih? Glede na uresničitev ciljev letnega poslovnega sporazuma za leto 1989 (znižanje zalog, povečanje koeficienta obračanja obratnih sredstev, povečanja lastnih sredstev, znižanja zadolženosti itd.) so zahtevali tudi uresničitev zastavljenega cilja, da bodo pri povprečnem osebnem dohodku zaostajali za republiškim povprečjem največ za pet odstotkov. Ta cilj bi morali doseči že pri izplačilu plač za maj; pri osebnem dohodku za junij pa naj bi izplačali še razliko na prej omenjeno zahtevo za čas od 1. januarja do 30. aprila 1990.

Nadalje so zahtevali, da je treba spremeniti razmerje med osebnimi dohodki 1:6 na 1:5, ker doslej ni prineslo objavljenih rezultatov. »Zahtevamo, da predsednik poslovodnega odbora javno obrazloži, zakaj se niso udeležili opozorilne stavke niti člani ožjega kolegija, saj bi lahko neposredno odgovarjali na vprašanja delavcev,« so zahtevali pod 3. točko in jo takole nadaljevali: »Presene-

čeni smo zato, ker je bilo vodstvo opomnjeno, da se lahko opozorilna stavka sprevrže v štrajk proti načinu vodenja in razmeram v podjetju.« V preostalih dveh zahtevah so naložili vodstvu, naj strokovne službe odgovorijo na vsa vprašanja, izražena v stavki in jih do 25. t.m. objavijo v posebni izdaji Cevljarskih obvestil, in da naj predsednik poslovodnega odbora udeleži izrednega zbora, sklicanega za 22. maj.

Komaj dovolj za položnice

Predsednik poslovodnega odbora tovarne obutve Peko Tržič Franc Grašič je držal besedo in v tork zjutraj prišel pred delavce pojasnjevati odgovore na vprašanja, ki jih je na posebni seji 18. t.m. oblikoval njegov tim. »Uresničitev cilja, da bi že za maj in nato s poračunom povprečni osebni dohodek v Peku zaostajal le za pet odstotkov za republiškim povprečjem, je nemogoča in v sedanjih razmerah še nerealna,« je razložil zborovalce in jim naštel razloga, ki naj bi podkrepila to trditve: »Povečanje plač pomeni povečanje zadolženosti. Ni mogoče dobiti dodatnih posojil, pa še njihova cena je tako visoka, da naša kalkulacija teh stroškov ne prenese.« Med ljudmi je završalo, češ, denarja za plače ni, za službena potovanja v tujino pa se ga

Spremembe v Stanovanjskem podjetju Ljubljana

Mitja Kuhar odstopil – kaj zdaj?

Sindikata Stanovanjskega podjetja Ljubljana, ki ga predstavlja predsednik Ljubo Perko, se je v razočaranju in tudi v nemoči, da bi lahko spremenil slabe odnose v podjetju, obrnil na nas. Tako je bil članek, ki je nekatere zelo razburil, le povzetek očitkov direktorja s strani sindikata. Hkrati pa je skušal biti tudi spodbuda za začetek razčiščenja stvari v podjetju, nikakor pa ne tudi že obdoba. Kot kaže, pa je s tem sindikat le dosegel svoj namen, saj je menda direktor Stanovanjskega podjetja Ljubljana Mitja Kuhar ponudil odstop, ki naj bi ga delavski svet tudi sprejel.

Med očitki, ki so morda upravičeni ali pa ne, pa je še vedno ostalo nekaj vprašanj, na katere sindikat še ni dobil ustreznih odgovorov.

Tako še vedno drži, da predlagana optimizacija podjetja še ni bila potrjena in sprejeta, da je bilo avtorju tega projekta izplačano najprej 12.000 DEM (v dinarski protivrednosti), kasneje pa na podlagi aneksov k pogodbi še dodatna denarna sredstva, tako da je celotna izplačana vsota dosegla številko 20.000 DEM. Strokovno oceno predlagane optimizacije naj bi opravila izvedenska komisija, je pa že zdaj vprašanje, kako pametna in upravičena je bila nalozba v projekt, ki se ne izvaja in ki je bil deležen toliko kritik (ne sindikata!).

Poseben računalniški program za vodenje evidence, izračun stanarin, itd., ki ga je po naročilu Stanovanjskega podjetja Ljubljana naredil PRIŠ, je za podjetje in delavce še vedno neuporaben.

To pa iz preprostega, vendar banalnega razloga: nimajo še ustrezne računalniške strojne opreme oziroma dovolj močnega osebnega računalnika, na katerem bi omenjeni program lahko izvajali. Skratka, kupili so sedlo, ne da bi imeli že konja, na katerem bi to sedlo posadili. Seveda pa bo za nakup osebnega računalnika potrebno še zbrati dovolj denarja. Tisti, ki je odločil o nakupu programske opreme, bi moral tudi vedeti, da je za to potrebna ustrežna strojna oprema. Tako pa so že pred več kot pol leta plačali 30.000 DEM (v dinarjih) za računalniški program, ki ga še nekaj časa ne bodo mogli uporabljati.

Glede zaupnice kolektiva, ki naj bi jo dobil Mitja Kuhar na zboru delavcev (ni jasno, kdaj je bil ta zbor in kje), pa sem dobil popolnoma drugačne podatke. Tako je bilo na izrednem zboru delavcev, ki je bil 30. marca 1990 v Ljubljani, glasovanje o obligatornem suspenzu Mitje Kuharja kot direktorja Stanovanjskega podjetja Ljubljana. Od 129 glasovalcev je za suspenz glasovalo 87 ljudi, 35 jih je bilo proti, medtem ko je bilo 7 glasovnih listkov neveljavnih. Prav tako so izpeljali tudi glasovanje o pripombah na statut in o stališčih sindikata. Z njimi se je strinjalo 99 glasovalcev, 23 jih je bilo proti, 6 glasovnih listkov pa je bilo spet neveljavnih. Čeprav suspenz zaradi 45. člena statuta podjetja, ki določa, da je za to potrebna večina delavcev oziroma delegatov, ni bil sprejet (v podjetju je namreč zaposleno 186 delavcev, navzočih pa je bilo le 129), pa to pomeni, da nezadovoljstvo delavcev z direktorjem obstaja. Seveda pa v takih razmerah skoraj ni mogoče delati in morda je bil tudi to razlog za njegov odstop. Kljub pripombam in mnogim vprašanjem, ki jih je sindikat postavil tako njemu kot vodstvu podjetja, odgovora z njihove strani, kot je dejal Ljubo Perko, ni bilo. Edini odziv na vse te zahteve je bilo pismo oziroma odgovor na članek, ki je bil objavljen v Delavski enotnosti.

V omenjenem pismu je Mitja Kuhar tudi obljubil, da bomo o stališčih in ugotovitvah delavskega sveta dobili popolno informacijo, žal pa tega v naše uredništvo nismo dobili. Prav tako ni prišlo nobeno vabilo na kakršnokoli sejo delavskega sveta, da bi se lahko osebno seznanil s položajem v podjetju, kot je bilo zapisano v odgovoru Mitje Kuharja.

Očitkov vodstvu podjetja pa s tem še ni konec. V sindikatu podjetja med drugim še vedno trdijo, da je bilo dodeljeno stanovanjsko posojilo brez javnega natečaja. Žal pa se je v prejšnji članek prikradla napaka, ki je to posojilo namenila pomočnici direktorja, v resnici pa naj bi ga dobila neka druga delavka. Za nenamerno napako se pomočnici direktorja opravičujem!

Cetudi je Mitja Kuhar resnično odstopil in delavski svet njegov odstop potrdil, to še vedno ne pomeni, da je s tem podjetje rešeno vsega hudega. Ne glede na ugotovitve samoupravne delavske kontrole in morebitno njegovo krivdo, čaka podjetje še ogromno trdega dela, da se izkoplje iz težav. Pri tem pa morajo sodelovati vsi zaposleni, saj je (bil) Mitja Kuhar, čeprav mu veliko očitajo, le en človek, v podjetju pa je zaposlenih 186 ljudi. Tudi v podjetju bo moralo priti do sprememb, še posebej v medsebojnih stikih in obveščanju, da ne bi prihajalo do neprijetnih zadev, kot je bila ta. Tako bodočemu vodstvu podjetja ne preostane drugega, kot da v prihodnje veliko bolj upošteva mnenja sindikata, le-ta pa bo moral to zaupanje tudi upravičiti. Strinjani pa se z ugotovitvijo Mitje Kuharja, da se mora podjetje spremeniti, saj bo ob čedalje hušji konkurenci na trgu potrebno storitve opravljati veliko bolj kakovostno in iskati tudi drugačne dejavnosti, ki bodo zagotavljale obstoj podjetja. Poiskati je treba le še način, kako to učinkovito speljati. Mitja Kuhar, kot kaže, s svojim predlogom ni uspel.

Damjan Križnik

Doklej bodo tržiški »šustarji« še bosji? (Slika: Sašo Bernardi)

Robert Peklaj

V Postojni je bilo srečanje gledaliških skupin

Največji napredek pri srednješolskih skupinah

Minulo soboto se je v Postojni končalo 3. Linhartovo srečanje ali po starem 33. srečanje gledaliških skupin Slovenije, na katerem je sodelovalo deset gledaliških skupin. Letos jih je izbral selektor Jaša Jamnik.

Program Linhartovega srečanja je potekal v postojnskem kulturnem domu, le ena predstava je bila uprizorjena v domu JLA v Pivki. V četrtkovem programu se je najprej predstavilo Lutkovno gledališče Jože Pengov iz Ljubljane z Milčinskega »Ptički brez gnezda«. AGO VAL A, ZKO Koper se je predstavil z delom Edite Frančekin »Re in kar nacija«, Šentjakobsko gledališče iz Ljubljane z »Dediščino« Stefana Dahnerta, gledališče Tone Čufar z Jesenic pa s »Haldol Depojem« Dragana Tepavčiča in Branka Kazeliča, s katero nastopa tudi za bonmajske gledalce v ljubljanskem Šentjakobskem gledališču.

V petek so se občinstvu predstavile štiri zanimive gledališke skupine. Teater Ante Portas iz Strazišča je uprizoril delo »Norec in nuna« Stanislaw Ignacy Witkiewicza,

gledališče BO, KD Anton Aškerc iz Šmarja pri Jelšah delo Seana O'Caseya »Junona in pav«. Mladinsko gledališče RUSLI, MKUD SDS iz Maribora je uprizorilo »Nastasje Filipovno« Fjodora Mihajloviča Dostojevskega, Gledališče čez cesto iz Kranja pa delo Iztoka Alidiča »Mars«.

V sobotnem delu se je predstavila SŠDSK Vide Janežič Inferno z delom Gorana Gluviča »Videoklub«, nato pa še Dramski studio Maribor z Grumovim »Dogodkom v mestu Gogi«.

Vse predstave so spremljali

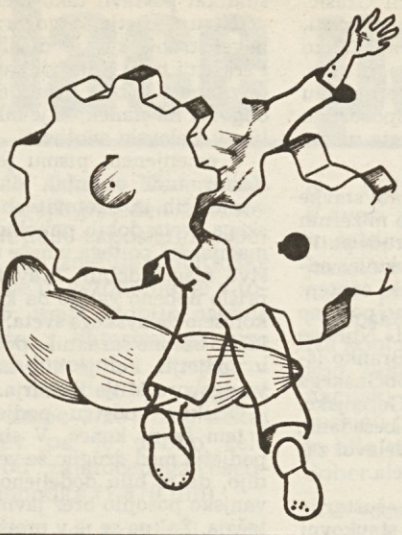
delovni pogovori z gledališkimi strokovnjaki, pa tudi skupščino Združenja gledaliških skupin pri ZKOS, ki so jo pripravili med srečanjem, so posvetili analizi ljubiteljskega gledališkega delovanja. Razpravljali so tudi o vlogi profesionalcev v amaterskih gledaliških in njihovi pomoči. Ugotovili so, da je bil največji napredek dosežen pri delu srednješolskih skupin, najslabše pa delujejo odrasle skupine. Na srečanju so tudi nagradili dosežke ljubiteljskega gledališča in podelili Linhartovo priznanje.

I. Ž.

Najvišje priznanje za delo in ustvarjalne dosežke – Linhartovo plaketo so podelili Tatjana Košir, ki že vrsto let uspešno ustvarja lik karakterne igralko v gledališču Tone Čufar z Jesenic. Linhartovo listino za dolgoletno delo na gledališkem področju so prejeli Edita Frančekin (ZKO Koper), Branka Bezeljak-Glazer (Ptuj), Milivoj Zemljčič (Ormož) in Irena Virant za lutkovno dejavnost (Ljubljana). Zlato Linhartovo značko za enkratno umetniški dosežek v letošnjem letu pa so dobili Bernarda Gašperšič, Jože Gojtan, Sebastjan Horvat, Matjaž Latin, ansambelska igralka Mladinskega gledališča Svoboda II. Trbovlje, Zvone Nagode, Sonja Pavčič, Kondi Pižorn, Mileva Sovdat, Aljoša Ternovšek, Magda Tušar, Sabina Valek in Nevenka Vižintin.

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadruzi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jesenjski bralci se bodo lahko zabavali z uganjanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Povest bomo kot podlistek objavili v celoti.

Dolgi hodnik v okrožnem sodišču je bil zaradi deževnega dne še bolj mračen kot običajno. Na klopeh ob obeh stenah so sedeli raznorazni ljudje; nekateri molčeče zroč predse, drugi šepetaje pogovarjajo se s sosedom, ki ga je podobna usoda zanesla pred vrata rednega sodišča ali pa samo pred sodnika za prekrške.

Med njimi pa ni sedel možakar kakih štiridesetih let, ampak je na videz dobrovoljno brundajoč predse koračil gor in dol po hodniku, dokler se niso odprla vrata, na katerih je pisalo, da tam uraduje družbeni pravobranilec samoupravljanja, in je mlada ženska zaklicala:

»Janez Zevnik!«

»Ja,« se je odzval možakar in se ustavil pred žensko, ki ga je radovedno gledala iznad očal.

»Vstopite!« je rekla ženska in naredila prostor med vrati, da je Janez lahko šel mimo nje.

Znašel se je v večji pisarni, kjer so bile stene polne omar. Sredi prostora je bila pisalna miza, za njo je sedel starejši možki, ki je Janeza pozval, naj sede na stol pred pisalno mizo. Ta je sedel in gledal možkega, ki je odprl neko mapo in bral papirje v njej. Ženska, ki je odprla vrata, je sedla za pisalni stroj in ravnodušno čakala.

»Torej, Janez Zevnik,« je začel možki, ko je odložil mapo predse.

»Ti si vložil prijavo proti samemu sebi?«

»Tako je, gospod sodnik; saj ste sodnik? Na vratih sem prebral, da tu ni tako sodišče, kot sem mislil,« je Janez odvrnil.

»Neke vrste sodnik sem tudi jaz. To tvojo zadevo so odstopili meni, ker so menili, da imaš vzrok za take hude obtožbe proti sebi. Pa kaj ni malo nenavadno, da si prišel na sodišče? Saj nisi storil še nobenega kaznivnega dejanja.«

»Sem, gospod sodnik. Zadnje čase, odkar sem postal tehnološki presežek, kot pravijo v podjetju, imam kar veliko časa in sem začel precej več brati. Tako sem dojel, da pri nas, že samo mišljenje, napačno mišljenje lahko pomeni prekršek, tako imenovani mišljenjski delikt.«

Ženska za pisalnim strojem je z večjim zanimanjem prisluhnila pogovoru. Ob zadnjih Janezovih besedah ji je ušel piskajoč smeh, ki ga je ostru sodnikov pogled takoj utišal.

»In Janez, ti resno misliš, da bi zažgal tisto vaše podjetje?« je vprašal sodnik.

»Resno sem mislil, a potem sem vse skupaj premislil in se odločil, da je boljše, če se kar sam prijavim, še preden mi bo do konca zavrela kri. Rekel sem si tudi, da ste tu menda šolani ljudje, pa še sodniki povrh, da boste tukaj pač pošteno in po pameti presodili. Sam namreč nikoli nisem imel možnosti, da bi se kaj dosti učil, razen poklica, pa se ravnam po pameti, ki mi je dana kar tako. Gospod sodnik, kaj bi naredili vi, če bi nekdo prišel v vašo hišo, ker ste pač sodnik, imate gotovo svojo hišo, in bi začel tam gospodariti...?«

»Naravnost mi povej, kaj te žuli,« je sodnik prekinil Janeza. Po službeni dolžnosti vem, da ste v podjetju imeli prisilno upravo in so vas zdaj priključili k velikemu gradbenemu podjetju. Si izgubil delo ali kaj?«

»Težko bom na kratko povedal, tako da bi me prav razumeli in prav presodili...«

»Prav, Janez, ti kar povej po svoje,« je bil sodnik že nestrpen in je skrivaj pogledal na uro.

»Toliko besed sem imel v mislih, tudi hudih besed, pa so se zdaj vse nekaj porazgubile. Zdaj se samemu sebi dozdevam malo tako tako, pa kar je, je. Glejte, vsa leta – štiriindvajset let – sem pošteno delal na različnih nalogah, kot pravijo zdaj. Nikoli se nisem pritoževal ali preveč robantil. Tudi takrat ne, ko sem si od ust trgal, ko sem dajal za poplave, potrese, luke, železnice, nerazvite, za spodbujanje kmetijstva, rudnikov – pa kdo bi vedel, za kaj še vse. Saj sem večkrat pomislil, kako da nekateri še zase ne morejo delati, a sam moram za toliko drugih. Pa kaj bi to vam pravil, ki imate šole in vse boljše veste od mene. Poglejte, najbolj pa me boli, da zdaj kar naenkrat celo dela ni več zame. Od vsega začetka sem bil v podjetju. Iz nič smo ga postavili, a zdaj pravijo, da je družbeno, čeprav družba tudi prebije pare ni vložila, ampak samo jemala – nas obrala do kosti, tako da na tistih starih strojih nismo mogli več narediti toliko, kolikor so se namenili pobrati. Brez haska je bilo upiranje in prepričevanje, da takih dajatev ne bi zmogli celo v razvitem svetu...«

»Vem, vem, Janez, kaj mi nameravaš povedati. Mene zdaj zanima, kaj bi ti rad od mene? je Janeza prekinil sodnik.

Odpri bomo svojo prvo knjigarno

Tako je pisalo na vabilu na otvoritev knjigarne nove založbe Slovenska knjiga. Sodobno opremljeno knjigarno, za katero pravijo, da bo vzorčna in je le prva v seriji petih knjigarn na leto, ki jih nameravajo odpirati v krajih, kjer knjigarn ni, ali pa so te bolj podobne papirnicam, so odprli v novi poslovni stavbi v središču Štepanjskega naselja. Osem zaposlenih in osem vlagateljev v novi založbi je že lani odprlo prvi knjižni distribucijski center pri nas. Njihove ambicije so velike, že doslej sodelujejo z 49 založniki in nekaj samozaložniki, na leto pa nameravajo natisniti 13 do 15 naslovov izvirnih slovenskih del. V računalniško vodenih skladiščih imajo trenutno 2.500 naslovov, v knjigarni pa precej več. Njihovo pravilo je, da knjiga pride do kupca najpozneje v 48 urah, v Ljubljani pa polovico hitreje. Posebno pozor-

nost bodo namenili svetovanju pri izbiri in nakupu knjig, povabiti nameravajo knjigarje knjižničarje iz šol, podjetij, jim svetovati pri izbiri daril ipd. Zbrali so tudi ekipo strokovnjakov, ki lahko pomagajo in svetujejo v vseh fazah nastajanja knjige, razen pri pisanju, zato bodo dragocena pomoč malim založnikom in samozaložnikom. I. Ž.

Drugo mednarodno srečanje gledališč Avstrije, Madžarske in Slovenije

THEATRIO 90

Od 30. maja do 2. junija 1990 bo v Ljubljani, v Mestnem gledališču ljubljanskem, 2. mednarodno srečanje gledališč Avstrije, Madžarske in Slovenije – THEATRIO 90, ki je nadaljevanje 1. mednarodnega srečanja omenjenih gleda-

lišč, ki je bilo lani v Zalaegerszegu (Madžarska), v gledališču Hevesi Sandor.

Na srečanju gledališč se bodo predstavila gledališča iz Celovca, Gradca, Zalaegerszega in Mestno gledališče ljubljansko, Ljubljana.

Pokrovitelja sta izvršni svet skupščine Republike Slovenije in skupščina mesta Ljubljane.

Mestno gledališče ljubljansko skupaj z organizacijskim odborom THEATRIO 90 vlnudno vabita vse delovne ljudi Slovenije, občane Ljubljane, slušatelje ljubljanske univerze, mladino, vse delovne organizacije, redne in občasne obiskovalce predstav MGL, da si pravočasno zagotovijo vstopnice. V Prodajno informativnem centru MGL (PIC MGL) v gledališki pasaži ter ne zamude izjemne prilagoditve ogleda dosežkov gledališnikov sosednjih dežel.

»Da presodite, ali imam pravico, da s tistim, kar sem naredil s svojimi rokami, naredim po svoje?«

»Janez, težka vprašanja postavljate. Moralno bi že bilo prav, a pravno ne.«

»Potem nimam pravih zakonov...«

»Ne ti ne jaz jih nisva delala,« sodnik ni več vedel, kaj bi mu rekel.

»Prav, razumem vas, a vi menda bedite nad zakonitostjo dela delavcev, ravnanja z njihovim delom in odnosov do njih. Zdaj presodite, zakaj so mi vzeli delo!«

»Pa saj tu vidim, da imaš delo, da si baje čuvaj v vašem podjetju in pravijo, da je vsako delo častno, če ga pošteno opravljate.«

»Tako pravite vi. Vajen sem pošteno delati, ne pa da sem nekakšen tehnološki presežek, kot berem v glasilu delavcev. Že vidim, da tudi vi ne boste našli odgovora, čeprav ste toliko let hodili v šole. Vse tako kaže, da smo na nek način še vedno hlapi Jerneji, da se samo gospodarji in oblike menjajo. Pravzaprav imamo za to v moji rojstni vasi drugačen izraz; da namreč korita ostajajo, samo svinje se menjajo...«

»Janez, tako bova naredila. Kaj drugega ti ne morem obljubiti, kot da bom pogledal, kaj se da narediti zate,« se je sodnik odločil, ko je dojel, kaj žuli Janeza, da tako izraža samo nezadovoljstvo, da mora nekemu povedati, kaj ga pošteno boli.

»Saj zame ne zahtevam ne vam kaj – lačen in bos še nisem, družine na srečo nimam,« je Janez potrdil sodnikovo domnevo, vstal in se poslovil.

Družbeni pravobranilec samoupravljanja je dolgo gledal v vrata, ki so se zaprla za Janezom, potem pa je dvignil telefonsko slušalko.

Tajnica sekretarja občinskega komiteja Zveze komunistov je ponovno prišla v razkošno opremljeno pisarno in sekretarju rekla, da Janeza ne more odgnati, da pravi, da bo čakal toliko časa, da bo sprejet. Sekretar je nagubal čelo in prikimal, naj ga pusti k njemu.

Tudi do njega je že prišel glas, da Janez na kaj nenavaden način išče svojo pravico.

Janez je sedel na ponujeni fotelj in tudi kave ni odklonil. Sekretarju je razložil, da je prišel k njemu, ker mu tudi z besedico ni nihče omenil, ali ga vprašal, zakaj se je izpisal iz članstva ZK, kjer je bil dvajset dolgih let. No, saj ne reče, da zavida tistim, ki so se s članstvom okoristili, si pridobili zase in vse sorodstvo materialnih in drugih dobrin – saj samo bogata družba lahko živi brez večjih trenj, a vse bolj vidi, da so bili eni vedno bolj bogati na škodo drugih – in to prav tisti, ki bi morali skrbeti, da se kaj takega ne bi dogajalo. Predvsem pa ga moti, da zdaj za hrbtno vse pogosteje sliši, da je tudi sam komunistična banda, ki jih je pripeljala na rob revščine,

čeprav nima drugega kot majhno družbeno garsonjero in že prileten avto. Nikoli ni bil pijanec ali drugače razsipek človek. Še za to skromno bivališče je leta in leta dajal v stanovanjski sklad in daje še zdaj, pa še visoko najemnino plačuje. Najbolj pa ga je prizadelo, da so zdaj tudi njega, večnega povprečnega postavili na stranski tir, češ, tudi s svojimi ne delamo drugače. Vse vodilne podgane pa so se še pravi čas spravile v druge solidne službe – prav isti ljudje, ki so skupaj z njim sedeli na sestankih in mu pravili, da mora biti za vzor drugim.

»Janez, vem, da imaš prav, a kaj naj ti rečem. Sam vidiš, da smo v globoki krizi. Ti si že stosedemindvajseti, ki se je letos izpisal. Kakor veš, sam nisem iz generacije, ki nas je pripeljala tako daleč. Zase ne vem, kaj bi naredil na tvojem mestu. Vem, da si razočaran, še več, globoko prizadet, ker si stopil v partijo, ki je bila drugačna od te. A več možnosti, da si izboriš pravico, bi imel, če bi ostal v partiji, ne pa da se greš zasebno vojno. Ali več, da si s temi svojimi obiski, saj si bil že pri županu, na sindikatu, SZDL, in ne vem kje še, vzbudil veliko pozornost?« se je strinjal in vprašal sekretar.

»Tako ti praviš. Nobene možnosti ni več. Vsi zapiski so šli v predale, v arhive ali kdo ve kam. Sestanki so bili zadnje čase isto, kot bi tulil v zid. Nobenega pravega reda ni več. Nastaja anarhija. Vse pa zato, ker nikjer več ni prave morale. Vem, da bom sam le bore malo naredil, a ker nisem našel drugačnega načina, sem se odločil, da bom dregal v vest tistih, ki imate možnost, da kaj spremenite. Saj mi ni žal, da sem vsa ta leta predsedel na seminarjih in sestankih, medtem ko so si drugi gradili blaginjo. Sem bil pač idealist, nekateri smo verjeli v poštenje... Priznam, da je bil nekje globoko v meni večni strah, ki ga je zasejal »nadčlovek« med drugo vojno, ko sem bil v najnežnejših letih. Zdaj je ta strah pred nerazumnostjo in teptanjem moralnega zakona spet oživel v meni. Verjetno si tudi zaradi tega nisem ustvaril družine, ki bi mi bila lahko v oporo... No, zaneslo me je. Tako, nekaj sem povedal.«

Janez, razumem te. Nisi edini, ki tako misliš. Ali lahko kaj storim zate? Sekretar ni vedel, kaj naj mu še reče, saj je vedel, da bi pri Janezu običajne dežurne parole odpovedale.

No, tovariš sekretar, saj sam ne potrebujem ničesar. Samo za tiste delavce se zavzemam, pa tudi kmete, ki komaj staknejo dan z dnem, v državi delavcev in kmetov, na katero smo bili tako ponosni, da še danes ne moremo skloniti glave,« je odvrnil Janez in vstal. Poslovil se je in odšel, sekretar pa je dvignil telefonsko slušalko.

Nadaljevanje prihodnjic

Svobodni Sindikati Slovenije

Avstrija

Pustite tuje delavce noter!

Večina zahodnoevropskih držav si prizadeva znebiti se tujih delavcev, Avstrijska sindikalna zveza (ÖGB) pa je pristala na to, da danes, po padcu železne zavesne na Vzhodu, dela v Avstriji kar 30.000 več tujcev kot lani, piše v avstrijskem tedniku Profil Herbert Langsner. In medtem ko so v Zahodni Nemčiji pred kratkim zaostri zakone za priseljence, se avstrijski socialni minister Walter Geppert zavzema za tako imenovano nadzirano odpiranje trga delovne sile. Kljub temu mnogi sindikaliste in Gepperta opisujejo kot »zaviralce«, ki so tujcem nenaklonjeni in s tem škodijo avstrijskemu gospodarstvu, ki namreč nujno potrebuje usposobljene delavce iz tujine, vendar ne morejo dobiti dovoljenja za delo. Posledica: delo na »fuša«, kar pomeni za »poštena« podjetja konkurenčni udarec, za finančno ministrstvo manjši davčni priliv in za ilegalne delavce težke delovne razmere.

Na srečo gre za časovno omejen problem in to ne le zato, ker Avstrija v prihodnje kot članica Evropske skupnosti ne bo mogla povsem izolirati svoje politike zaposlovanja. V verjetno treh ali najkasneje petih letih bo namreč gospodarsko zmedo, ki trenutno vlada v Vzhodni Evropi, zamenjala energična obnova. Čehi, Slovaki, Poljaki in Madžari, ki zdaj v Avstriji iščejo delo za vsako ceno in pod kakršnimi koli pogoji, bodo takrat lahko našli primerno plačano delo doma; dobili bodo možnost sodelovati pri gospodarskem čudežu.

V državah (še komaj obstoječega) SEV je področje storitvenih dejavnosti še popolnoma nerazvito, obnoviti je treba cela mesta in spraviti v tek številne tovarne. Zato bo dela in denarja dovolj, pa tudi podjetniki na Zahodu bodo potem, ko se bodo mlade demokracije že izkazale, bolj pripravljeni priti v Prago in Budimpešto. Zdi se, da je edino Romunija precej brezpopen primer. Vsekakor se Avstrijcem ni treba bati, trdi Herbert Langsner, da bi odpiranje Vzhoda uničilo njihov trg delovne sile. Kratkoročno ga sicer res obremenjuje, toda

že srednjeročno bo sprožilo odpiranje novih delovnih mest. Kajpada se tisti, ki je danes zaradi tujcev, ki so pripravljeni delati ceneje, ki so bolj delavoljni in manj sindikalno zahtevni, brez dela, bolj slabo tolaži s temi srednjeročnimi perspektivami. Prav tako se jezi podjetnik, ki ne more zaposliti Poljaka z odličnimi kvalifikacijami samo zato, ker nima dovoljenja za delo.

Za odprto zaposlovalno politiko do tujcev se zavzemajo številni tabori:

- delodajalci, saj dodatna delovna sila po preprostem načelu ponudbe in povpraševanja potiska cene - v tem primeru plače navzdol. Ko je namreč na tisoče ljudi pripravljenih delati za 40 šilingov na uro, je vsaka še tako lepa kolektivna pogodba mrtva črka na papirju - zmaga tržni mehanizem.

- liberalci iz vseh taborov, ker so v načelu proti temu, da bi nekaj tako birokratskega kot so državne meje, oviralo življenje ljudi. Po njihovem naj bi vsak služil denar tam, kjer si želi in kjer ga potrebujejo.

- tisti, ki ne marajo naci-

onalne ekskluzivnosti in jim je všeč mešanje kultur. Zakaj ne bi frizer iz Prage ali Budimpešte strigel razvajenih poslovnežev na Dunaju? Prodajalka v butiku pa naj bo iz Italije, branjevec iz Normandije. Avstrijci pač niso tako mojstrska stvaritev, menijo, da ne bi imeli koristi od multikulture družbe.

Nenazadnje so tu sindikati s svojim najbolj priljubljenim geslom »solidarnost«. Konec koncev se nimajo vzhodnoevropske države zahvaliti samo hitlerjevski Nemčiji, ampak tudi hitlerjevski Avstriji, da so preživele 40 let pod stalizmom. Tem žrtvam torej zdaj Avstrijci ne smejo pred nosom zapreti vrat.

Problem pa je v tem, da »poceni« inženir iz Romunije v avstrijski firmi ne nadomesti Avstrijca s podobno izobrazbo, ampak kvečkemu pričuenega tovarniškega »gastarbajterja« iz Jugoslavije. Dejansko se je po liberalizaciji na Vzhodu število brezposelnih tujcev dramatično povečalo - v primerjavi z lanskim letom kar za 63 odstotkov.

Varstvo v Avstriji živečih

tujih delavcev verjetno sicer ni najmočnejši motiv za omejenost stališča Avstrijske sindikalne zveze, vsekakor pa je močan argument: vlada stoji pred izbiro, ali naj odkloni tujce, ki še hočejo priti, ali pa naj tuje delavce, ki so že pri njih - in to z družinami, stanovanji in krediti - izpostavi nevarnosti brezposelnosti. Razumljivo je, da se ÖGB zavzema za tiste, ki jim grozi izkoreninitve in ne tiste, ki v Avstriji šele želijo pognati nove korenine.

Vsi ukrepi, bodisi liberalni ali omejevalni, pa bodo brez moči, vse dokler bo črni trg delovne sile deloval tako odlično kot doslej. Ocenjujejo, da trenutno dela na črno med 50 in 100.000 tujcev. Njihovo slabo plačano delo je očitno potrebno. Vsi se strinjajo, da bi se morale kazni za delodajalce, ki zaposlujejo na črno, precej povečati. Lastnik gradbenega podjetja, ki mora zdaj plačati le 2000 šilingov, če pri njem odkrijejo nezakonito zaposlene, se takšni kazni le smeji. Če pa bi tvegal 50.000 šilingov ali celo dovoljenje za poslovanje, bi verjetno svoje delavce raje zaposlil legalno.

Zajezitev »fuša« bi tudi pripomogla k tehtnejši razpravi. Zdaj namreč tako sindikati kot delodajalci računajo s številkami, ki jih nihče ne more preveriti. Eni dokazujejo nezaposlenost in socialni dumping, drugi pa nekaj povsem nasprotnega: pomanjkanje delovne sile. Oboji pa svoje trditve podpirajo z navidez povsem verjetnimi številčnimi podatki!

Pred kratkim je prišel iz Svobodne gospodarske zveze konstruktiven predlog: olajšali naj bi odpiranje manjših obrtniških obratov, s čemer bi se odprla nova delovna mesta, med drugim tudi za tujce. Problem zaposlovanja tujske delovne sile bi močno omilili tudi učinkoviti (kaznovalni) ukrepi proti kršenju delovne zakonodaje in kolektivnih pogodb in pa večje možnosti, da si vsak sam ustvari svojo zaposlitev. Vsekakor pa je lažje zdržati kratkoročen pritisk na trg delovne sile kot pa sprejeti posledice v geto zaprtih azijskih in nove železne zavesne.

R. D. Š.

Knjige: nova pridobitev sindikatov

Plačilo za uspešnost v sodobni družbi

Predsedstvo sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je skupaj z izdajateljem za Slovenijo, založbo »Moderna organizacija« (deluje v sklopu Fakultete za organizacijske vede v Kranju) predstavila knjigo »Plačilo za uspešnost v sodobni družbi« belgijskega strokovnjaka za vprašanja nagrajevanja dr. Marcela Bolla de Bala. V knjigi, ki nima para ne v Jugoslaviji ne v Evropi - recenzent dr. Stane Uhan - so zbrane in »presnovljene« tridesetletne izkušnje s področja nagrajevanja, ki jih je avtor Marcel Bolle de Bal, dr. sociologije, psihologije in ekonomije ter predstojnik sociološkega inštituta in profesor na univerzi Libre v Bruslju, kopicil z raziskovalnim delom v zahodnoevropskih deželah, Japonski, ZDA, Izraelu in v Vzhodni Evropi. V knjigi so podrobno obdelane osnovne plače, plačilo po zaslugi premije, delitev za prihranke, zlasti pa delavsko delničarstvo na podlagi zelo pestrih vidikov participacije. Kot smo na predstavitvi slišali, je knjiga za sindikate kot naročena, ker je pred nami bistveno spreminjanje oblikovanja osebnih dohodkov, izdelava in sprejem kolektivnih pogodb ter uveljavitev osebnih dohodkov kot ograjna razvoja.

zapisan na 155. strani te knjige. Pospešen tehnični razvoj vključno z razvojem organizacije dela in napredkom psihosocioloških tehnik vodenja človeških virov vpliva na zastarevanje meril za merjenje storilnosti delavcev. Ekonomski razvoj povzroča reorganizacije podjetij. Družbeni razvoj spreminja delavsko opozicijo. Kulturno-razvoj pa razvija in spreminja hkrati potrebe ljudi.

Vse to spodbuja delodajalce, da postopoma zamenjujejo nagrajevanje po storilnosti z načini, s katerimi bi zainteresirali delavce za povečanje produktivnosti oziroma uspešnosti podjetij. Odpravili bi radi delavsko opozicijo, ki jo nove prizvajevalne tehnike še povečujejo zaradi povečevanja brezposelnosti, neustrezne usposobljenosti oziroma prepočasnega prestrukturiranja v poklicih, stresnega tempa dela in podobnih razmer v sodobni proizvodnji, ki hlasta za vse večjimi dobički v nesmiljeni konkurenci med podjetniki. Izhod se kaže v pomirjavi med delodajalci na eni strani ter med delodajalci in sindikati na drugi in sicer na podlagi pokroviteljske politike s pomočjo finančne udeležbe delavcev pri plovih povečane produktivnosti oziroma rezultatov dela in kapitala.

Nove oblike nagrajevanja: izračun osnovne plače, plačilo po zaslugi, premije za stimulacijo in za zainteresiranost, delitev za prihranke, upoštevanje kakovosti, nagrajevanje za ustvarjalnost, za njene rezultate zlasti pa za delavsko delničarstvo na podlagi zelo pestrih vidikov participacije se povezujejo z novo kulturo - tudi pojmovanjem - uspešnosti, tudi preko funkcije pripadnosti podjetju.

Organizacija dela naj določa vrsto prisil in priložnosti, ki se morajo (se lahko) upoštevati v sistemu spodbujanja in nagrajevanja.

Obstaja sen o kulturi novega človeka, ki bi bil istočasno delavec in kapitalist (zahodnoevropska inačica), socialist in uspešnež (vzhodna različica), skratka spremenjen povsod. Ta sen postavlja široko družbeno vprašanje, kako združiti nagrajevanje, uspešnost, kulturo in participacijo - vse naravnano v splošni razvoj človeka kot delavca in družbenega bitja.

Temeljno pravilo igre: biti ali ne biti uspešen pomeni biti plačan za uspešnost in kaznovan za neuspešnost. Kultura uspešnosti ima najširše dimenzije - tehnične, gospodarske, družbene, politične, kulturne, psihološke, preživetvene. Nagrajevanje je orodje raz-

voja. Teorija nagrajevanja po rezultatih dela deluje kot orodje upravljanja in dogovarjanja s ciljem spodbujanja in reguliranja razvoja.

Po predstavitvi knjige je bil pogovor z avtorjem in njegovo sodelavko Therese Beaupain, profesorico na univerzi Libre v Bruslju in izvedenko za kolektivne pogodbe. Udeleženci so postavljali vprašanja iz našega vsakdanjika o nagrajevanju in vloge sindikatov pri tem, gosta pa tu in tam nista mogla natančno odgovoriti, saj nimata izkušenj. Na primer na vprašanje, kako bi se sindikati v Belgiji postavili nasproti delodajalcem takrat, kadar najnižje, v kolektivni pogodbi zagotovljene plače, ne bi zadoščale za pokritje življenjskih stroškov.

V tolažbo zaradi nalog, ki čakajo sindikate, da bi tržnemu gospodarstvu našli primeren »tržni« sistem nagrajevanja, je Marcel Bolle de Bal končal z naslednjo mislijo: »Sistemi nagrajevanje se nenehno spreminjajo. Nastajajo novi, ker stari ne ustrezajo več, čez leta se vrnejo stari, malo preoblečeni in ta krog se ponavlja. Vseskozi pa se sprašujemo, kako to, da vedno znova novi sistemi ne delujejo, da jih je treba stalno spreminjati.«

Boris Rugelj

Borza sindikalnega turizma

Borzno sporočilo številka 4

A. Počitniške zmogljivosti, ki smo jih pripravljene ponuditi drugim

- 1. Vodnogospodarski biro Maribor** - telefon 062/29-051 - korespondentka Tatjana Sever
 - a) Počitniška prikolica - Otok Pag - avtokamp Straško - za 4 osebe od 18. 6. do 30. 6. 1990
Cena paketa: 1.440 din
Cena na dan: 120 din od 19. 8. do 31. 8.
Cena paketa: 2.160 din.
Cena na dan: 180 din
- 2. Gumarna Maribor** - telefon 062/411-367 - korespondentka Eva Vivot
 - a) Počitniška prikolica v avtokampu Stoja pri Pulju
 - b) Počitniška prikolica v Termalnem avtokampu Banovci
 - Termini za obe prikolici od 1. 6. do 10. 6., od 11. 6. do 20. 6. od 21. 6. do 30. 6., od 30. 8. do 8. 9. od 9. 9. do 18. 9., od 19. 9. do 28. 9.
Cena 10-dnevnega koriščenja prikolice - avtokamp Stoja 1.500 din - kamp Banovci 1.400 din
- 3. Stavbar Maribor** - telefon 062/212-571 int. 372 - korespondent Bruno Rešman
 - a) Počitniška prikolica AC Polari - Rovinj od 23. 6. - 3. 7. od 12. 8. - 22. 8. od 1. 9. dalje AC Medulin - Pula od 23. 6. - 13. 7. od 12. 8. dalje AC Kozarica - Pakoštane od 22. 8. dalje
Cena: 3.200,00 din za 10 dni, oz. 2.240,00 din od 23. 6. in od 1. 9. dalje.
 - b) počitniško naselje Zaglav - Miholaščica, otok Cres
6-posteljni apartma od 23. 6. do 3. 7. od 22. 8. dalje 4-posteljni apartma od 3. 7. do 23. 7. od 2. 8. do 12. 8. od 22. 8. dalje garsonjera 3- oz. 4-posteljna, vso sezono
Cena med 5.500,00 din in 3.900,00 din za 10 dni.
 - c) Atomska vas - Podčetrtek 5-posteljni apartma od 23. 6. do 3. 7. 13. 7. do 23. 7. od 22. 8. dalje 4-, 3- in 2-posteljni apartma po dogovoru.
Cena: med 4.640,00 in 2.880,00 din za 10 dni v sezoni
- 4. Delovna skupnost Zveze svobodnih sindikatov Slovenije** - telefon: 061/310-033 int. 442 - korespondent Jože Južnic
 - a) Planinska koča na Veliki Planini (4-6 ležišč) V času od 1. 6. do 31. 7. 1990
Cena: 100 din + turistična taksa na dan
- 5. Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije Ljubljana** - telefon 061/213-473 korespondentka Darja Černe
 - a) Počitniški dom Okroglo pri Naklem
 - 2-, 3- in 4-posteljne sobe
 - b) Počitniški dom v Piranu - 2-, 3- in 4-posteljne sobe od 21. 6. do 11. 9.
Cene v obeh objektih od 200 do 260 din pension
Cene za otroke do 3 let 25% pensiona
Cena za otroke od 3 do 10 let 60 odstotkov pensiona
- 6. Gradbeno podjetje Grosuplje Ljubljana** - telefon 061/327-374 int. 27 - korespondent Jože Vodovnik
 - a) Počitniška prikolica Mareda od 1. - 11. 7. 90 2 prikolici od 21. 8. - 1. 9. 3 prikolice
 - b) Zelena Laguna od 21. 8. - 1. 9. 90 5 prikolic
 - c) Bela Uvala Poreč od 1. - 11. 8. 90 1 prikolica od 21. 8. - 1. 9. 90 2 prikolici
 - č) Krk od 1. 7. - 11. 7. 90 1 prikolica od 21. 8. - 1. 9. 90 2 prikolici
 - d) Rovinj od 1. 7. - 11. 7. 90 2 prikolici od 21. 8. - 1. 9. 90 3 prikolice
 - e) Čateške toplice od 1. 6. - 11. 6. 90 2 prikolici od 11. 6. - 21. 6. 90 1 prikolica od 1. 7. - 11. 7. 90 2 prikolici od 11. 7. - 21. 7. 90 1 prikolica od 21. 8. - 1. 9. 90 1 prikolica
 - f) Apartmaji v Dajli od 21. 6. - 1. 7. 90 1/4 od 1. 7. - 11. 7. 90 1/4 od 1. 8. - 11. 8. 90 1/4 od 21. 8. - 1. 9. 90 2/4

CENE:
Prikolica 200,00 din/dan
Ap. Dajla 300,00 din/dan
g) Počitniški dom Piran junija in septembra - 48 ležišč julij in avgust - 24 ležišč
Cena penziona 190 din

B. Počitniške zmogljivosti, ki jih potrebujemo

- Občinska organizacija delavcev sindikatov v obrti Ljubljana-Center. Telefon 061/312-914, korespondent Stane Zupančič
Potrebujemo počitniške zmogljivosti: v času od 23. 7. do 3. 8. za 5 družin (morje) od 3. 8. do 15. 8. ena družina (morje) v juliju 1 družina (morje) od 11. 7. do 23. 7. ena družina (morje)

Vabimo vas k sodelovanju na borzi sindikalnega turizma

Vabimo tudi, da svoje potrebe prijavijo delavci, ki niso v svojih podjetjih oziroma organizacijah dobili možnosti za letošnji letni oddih. Na borzi bomo poskušali poiskati tudi te možnosti. Borzna sporočila pošiljajte na naslov: Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije - BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA - Ljubljana, Dalmatinova 4.
Z vami bomo sodelovali: Doro Hvalica Irena Prusnik Metod Zalar - vaš borzni agent

Delavci Mebla imajo veliko možnosti za ceneno letovanje

Od 35 do 50 dinarjev za posteljo

Vodilne v mnogih delovnih organizacijah bolj malo zana, kaj počno člani kolektiva takrat, ko niso v službi in kako se imajo ob vikendih ali takrat, ko so na rednem letnem dopustu. Od delavcev zahtevajo rezultate, predanost, poslušnost..., vse drugo jim ni mar. Ja, človek mora biti dandanes že zadovoljen, da ni na cesti in se sploh še lahko pretolče iz meseca v mesec.

Povsod, na srečo, pa ne mislijo tako. Kljub hudim gospodarskim težavam in boju za obstanek je ostal delavec še vedno človek. Podobno je tudi v novogoriškem Meblu. Kolektiv je sicer v precejšnjih denarnih in drugačnih škripah, toda, kot pravijo delavci, življenje teče naprej in nobena juha se ne poje tako vroča kot se skuha.

»Plače za minuli mesec sicer še nismo prejeli, regresa za počitnice tudi še ne, vendar ostajamo optimisti...«, pravi **Rajmund Kolenc**, referent oziroma strokovni sodelavec za oddih in rekreacijo v Meblu. »Le s to filozofijo je moč preživeti in uspešno kljubovati težkim časom. Zato se seveda ne nameravamo kar tako odreči svojim osnovnim pravicam. Ker pa je pred nami poletje, smo ne glede na vse drugo spet poskrbeli za to, da si bodo delavci lahko privoščili nekaj dni sonca in morja, teden ali dva zasluženih počitnic.«

V 14 krajih 231 ležišč

Lani je po »sindikalni liniji« letovalo 22 odstotkov delavcev Mebla, prav toliko pa jih

je šlo na počitnice po svoje. Drugi so svoj letni dopust izkoristili za najrazličnejša opravila, mnogi za honorarno delo in dodatni zaslužek. Ta je posebno vabljiv onkraj državne meje, kjer je moč iztržiti za uro dela neprimerno več kot pri nas in v tednu dni zaslužiti približno toliko kot tu v enem mesecu.

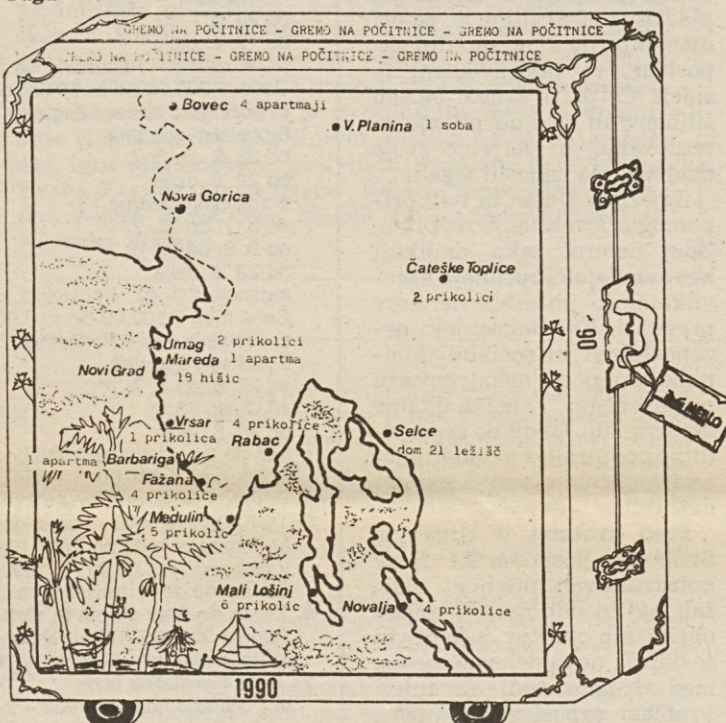
»Prav te dni zaključujemo prijave na počitnice. Zdi se, da jih bo nekoliko manj kot lani. Razlogov za to je seveda več, glavni pa zelo verjetno tiči v naših plitkih žepih...«, pripoveduje **Rajmund Kolenc**. »Ob 3.400 dinarjih, kolikor jih v povprečju zaslužimo na me-

sec, si kdo ve kaj res ne moremo privoščiti. Poleg tega bi šli najraje vsi hkrati na dopust, to je sredi julija. To žal ne gre, saj nimamo toliko zmogljivosti...«

Kot že rečeno, imajo delavci Mebla razmeroma veliko svojih postojank za oddih in rekreacijo. V Bovcu, Barbarigi in Maredi imajo apartmaje, na Veliki Planini sobo, v Selcah svoj počitniški dom, v Novigradu 18 hišic, povsod drugod, to je v Čateških Toplicah, Umagu, Vrsarju, Fažani, Medulinu, Rabcu, Novalji in na Malem Lošinju pa imajo počitniške prikolice.

»Žal so naše prikolice že

Počitniška ponudba Mebla: od Bovca do Malega Lošinja in Novalje na Pagu

zelo stare, nekatere že 16 let, vendar se jim ne moremo odpovedati, pa čeprav so že davno odslužile,« pravi **Rajmund Kolenc**. »Novih si ne moremo privoščiti, zato stare krpamo, obnavljamo in jim skušamo podaljšati življenjsko dobo. Sicer pa je danes počitniška prikolica zelo draga stvar. K nakupu je namreč treba prišteti še izdatke za vzdrževanje in vsakoletno plačilo za prostor v kampu. Cene so v zadnjih letih tako navli, da je vprašanje, kako bo s sindikalnim dopustovanjem v počitniških prikolicih v prihodnje. Na leto moramo odriniti za prikolico že 10.000 do 20.000 dinarjev. To pa pomeni, da počitnice v prikolici že davno niso več poceni in da bi se morda kazalo preusmeriti na druge oblike dopustovanja...«

Ugotovitev Kolenca je točna. Številne sindikalne počitniške zmogljivosti nas namreč stanejo precej več kot si mislimo. Čistih računov pa v tem pogledu nimamo skoraj nikjer, saj plačamo nakup iz enega žepa, vzdrževanje iz drugega in vse drugo spet iz tretjega. No, če bi vzeli v roke svinčnik in skrbno sešteli prav vse izdatke, ki jih imamo s svojimi domovi, bungalovi, stanovanji in počitniškimi prikolici in si s tem v zvezi natočili čistega vina, bi se gotovo pošteno zamislili. Zakaj? Zato ker bi spoznali, da ne bi bilo počitnikovanje v spodobnem hotelu oziroma v počitniškem naselju, ki je v rokah našega turističnega gospodarstva, nič dražje kot, denimo, v razpadajoči sindikalni prikolici. Ja, tako je s to stvarjo. Nekaj drugega so seveda dobro organizirane počitniške skupnosti. Teh nikakor ne moremo primerjati z razdrobljenimi sindikalnimi počitniškimi zmogljivostmi, ki so zelo slabo izkoriščene in tudi zato tako drage.

Kljub vsemu dokaj sprejemljive cene

No, če bi morali delavci s svojimi družinami plačevati v počitniških domovih ekonomske cene, potlej bi bilo čez noč konec tako imenovanega sindikalnega turizma. Pa jim ni treba. Vsaj za zdaj še ne.

»Naše letošnje cene so zelo različne, v glavnem pa kar dostopne,« nadaljuje sogovornik. »Za pet do šestposteljni apartma v Maredi ali Barbarigi je treba odriniti 240 dinarjev na dan. To je manj kot 50 dinarjev na osebo. V počitniškem domu v Selcah je še bolj poceni. Za spanje moramo plačati 35 dinarjev na noč. Hrano si tudi tu pripravljamo sami. Na Veliki Planini in v Novigradu velja polni penzion 140 dinarjev, medtem ko je treba odšteti za počitniško prikolico s štirimi ležišči 180 dinarjev na dan. V aranžmaju Mebla torej dopust tudi letošnje poletje ne bo preveč zasoljen...«

Prvi delavci se bodo odpravili na počitnice 10. junija, večina pa kasneje, julija ali avgusta. Lani je tovarna omogočila dopust 500 družinam, letos pa bo ta številka, kot kažejo dosedanje prijave, nekoliko manjša. Pa ne da ljudje ne bi želeli na morje. Vzroki so, kot vemo, čisto drugače.

»Čeprav dobro vemo, da počitnice ne bi smele biti prekratke, oddajamo svoje zmogljivosti po 7 do 10 dni. Želimo namreč ustreči čim večjemu številu delavcev, saj mnogi nimajo drugih možnosti, da bi si privoščili morje ali hribe. Po drugi strani pa ni kaj skrivati, da so zunaj poletne sezone naše počitniške zmogljivosti v glavnem neizkoriščene. Izjema so apartmaji v Bovcu. Verjetno zato, ker so razmeroma pri roki in ker je kraj mikaven v vseh letnih časih,« ugotavlja **Rajmund Kolenc**.

Andrej Ulaga

Rdeča luč za letovišče v Fiesi

Namesto več počitniških zmogljivosti, manj

Obalni inšpektorji so si 18. maja ogledali gradbišče v Fiesi in ugotovili, da to območje zaradi nedokončanih del, zlasti kanalizacije in vodovodnega omrežja, poleti ne sme obratovati. Če del ne bodo končali, ne bodo dali dovoljenj. SCT je kot investitor in izvajalec gradnje prenehal na začetku leta. Tako ostaja Fiesa gradbišče. Če do sezone ne bodo dokončali kanalizacijskega in vodovodnega omrežja, bo moralo to območje sindikalnega turizma ostati zaprto.

Nedokončano je tudi cestno omrežje, prav tako elektroenergetsko, vendar to omogoča sedaj celo boljše oskrbo počitniških domov z električno energijo, kot pred začetkom del.

Kot vemo, je SCT ustavil dela v Fiesi zaradi ostrih polemik v piranski občinski skupščini in zaradi nasprotovanj predvidenim novim pozidavam. Te so sicer zajete v doslej veljavnem zazidalnem načrtu, za katerega pa laiki in strokovnjaki ugotavljajo, da je slab in nepopoln. V občini sicer pripravljajo dopolnitve tega zazidalnega načrta, zeleni in liberalci pa ostro nasprotujejo kakršni koli novi gradnji v Fiesi. SCT, ki je v urejanje vložil veliko denarja, bi ga lahko dobil nazaj le, če bi smel sezidati po načrtu predvidenih 300 novih ležišč na območju B2, čemur pa nekateri ostro nasprotujejo.

Inšpektorji, ki so si Fieso, območje za tako imenovani delavski turizem, ogledali v spremstvu investorjev in predstavnikov piranske občinske uprave, so torej za to letovišče prižgali rdečo luč. Če bi steklo življenje v obstoječih počitniških domovih, bi prišlo do izlitja fekalij v jezero. Ker dosedanji in novi vodovodni sistem nista povezana, bi prišlo tudi do težav pri oskrbi z vodo.

Skratka, če se odgovorni, zeleni, liberalci in drugi prizadeji ne bodo prav kmalu sporazumeli, bo delavski turizem v zalivu Fiese še ob svoje dosedanje zmogljivosti. In še več ljudi bo moralo preživeti dopust doma.

J. A. K.

Na šmarnogorskem grebenu... Slika: Sašo Bernardi

Ob jasnih opredelitvah manj težav z organiziranostjo

Cilj ostaja isti: športni narod

V prihodnjih dneh bo Zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije pripravila regijske posvete, na katerih bodo udeleženci govorili o najbolj žgočih vprašanjih. Razumljivo je, da bo na dnevnem redu tudi junijska volilna seja skupščine osrednje republiške športne zveze. Glavna tema regijskih posvetov bo nedvomno »Šport kot prva kakovosti življenja«, ki jo bodo obravnavali v povezavi z osnutkom »nacionalnega programa« športa v Sloveniji. Gradivo sicer z zamudo prihaja med športne delavce, res pa je, da je od prve različice doživela več sprememb.

V novi oziroma drugačni Zvezi telesnokulturnih organizacij Slovenije moramo izhajati predvsem iz vsebine in pomena telesne kulture tako za posameznika kot za narod. Bolj ko bomo jasno opredelili pomen in vlogo športa, manj bomo imeli tudi težav z organiziranostjo. Pri vsem tem pa bo treba dati telesnokulturni dejavnosti ustrežno mesto v naši družbi in jo obravnavati iz najširšega zornega kota.

Osnovni cilj športa v prihodnje naj bi bil omogočiti

čim širšemu krogu ljudi, da se lahko ukvarjajo s športnimi aktivnostmi. Ze mladim bomo morali privzgojiti številne športne navade. V vrstah, osnovnih in srednjih šolah, pa tudi na univerzi naj bi uvedli več športne vzgoje, talentom pa omogočili, da se ukvarjajo z vrhunskim športom. Vse to ne bo šlo brez večje ozaveščenosti in spoznanja o nujnosti športne aktivnosti kot kvalitete življenja.

V dosedanjih razpravah je bila v ospredju misel, naj bo bodoča slovenska športna zveza strokovna in nadstrankarska. Temeljiti mora na načelu demokratičnosti in avtonomnosti. Vanjo naj se športni subjekti vključujejo svobodno, v skladu s svojimi strokovnimi, tekmovalnimi in drugimi športnimi interesi. Zveza mora delovati na sodobnih strokovnih in znanstvenih spoznanjih o funkciji in vlogi športa. Članice osrednje športne zveze pa naj bi imele zagotovilo, da bodo lahko v zvezi učinkoviteje uresničevale svoje programe.

Vsekakor se je tudi šport znašel v kolesju številnih sprememb v naši družbi. Zato je razumljivo, da smo kritični do marsičesa, tudi do stvari,

s katerimi smo bili še včeraj zadovoljni. Ne glede na to pa se vendarle moramo sprijazniti s tem, da ne gre brezglavo podirati obstoječega, če nimamo pri roki kaj boljšega, bolj perspektivnega. Na dlani pa je, da se bomo morali opustitvi telesnokulturnih skupnosti organizirati na novo in poiskati poti, po katerih se bomo hitreje in uspešneje približevali cilju. Ta je, kot že rečeno, da vključimo v aktivno telesnokulturno življenje večino prebivalcev naše republike in postanemo športni narod.

Glavni dejavnik in nosilec telesnokulturne politike bo seveda tudi nova oziroma spremenjena zveza telesnokulturnih organizacij Slovenije ali njej podobna športna asociacija. Po eni strani naj bi bila pobudnik telesnokulturnih programov, po drugi pa tudi najpomembnejši izvajalec le-teh. Predvsem pa bi morala zagotoviti športu enotno doktrino in skrbeti za dovolj strokovno delo. Prav pomanjkanje strokovnosti je bilo v preteklosti pogosto vzrok, da smo ostali le pri zamislih in da mnogim nalogam nismo bili kos.

U.

Brane Mišič

UVAJANJE KOLEKTIVNIH POGODB PRI NAS

Temelj gospodarske preobrazbe v Jugoslaviji je gospodarjenje po tržnih načelih. Da bi tržišče lahko izboljšalo zares nezavidljiv gospodarski položaj, ne sme delovati parcialno, temveč mora biti integralno tržišče proizvodov in storitev, kapitala in dela. Tržišče samo po sebi ni »čarobna palica« za reševanje vseh ekonomskih problemov. V sodobnem svetu njegovo delovanje usmerjajo tako, da s posredovanjem ponudbe in povpraševanja prisilno deluje na blagovne proizvajalce, da si z vsemi močmi prizadevajo izboljšati proizvode in storitve (konkurenca). Da si proizvajalec ohrani pridobljeno mesto, mora v tržni konkurenci in tekmi »teči« najmanj s povprečno hitrostjo, sicer kaj kmalu izgubi položaj.

Poleg blagovne proizvodnje na integralnem trgu so elementi gospodarske ureditve še civilna družba in pravna ter socialna država. Ko zdaj, v času evforičnega priseganja na tržno gospodarjenje poslušamo ali beremo razprave, se ne moremo znebiti občutka, da gre za površno znanje in različne interpretacije tržnih pravil. Vprašanje tržišča delovne sile je nadvomno najbolj sporno. Zaradi različnih okoliščin se je v javnosti uveljavila napačna interpretacija tega instituta. Pri nas si trg delovne sile zamišljajo s čistim mezdnim položajem delavca, neomejeno močjo delodajalca (poslovnih delavcev), množičnim odpuščanjem delavcev. Toda danes nimamo več opraviti z modelom liberalnega tržišča s konca minulega stoletja, zato moramo pri uvajanju trga delovne sile upoštevati izkušnje in spoznanja tako imenovanih »socialnih tržišč« v razvitih deželah Zahodne Evrope. V teh državah ureja zaposlovanje, odpuščanje delavcev, organizacijo in nadzor nad delovnim procesom, delovni čas, tehnološke spremembe, plače in sindikalne pravice delavcev specifičen mehanizem socialne regulacije – kolektivne pogodbe. Te od sedemdesetih let naprej urejajo čedalje več vprašanj: tudi tista, povezana s podjetniško politiko, ki so sicer v pristojnosti vodilnih delavcev. Marcel Bolle del Bal v svoji raziskavi »Načini nagrajevanja, nove tehnologije in vodenje kadrov v Zahodni Evropi« (Universite Libre de Bruxelles, 1989) ugotavlja: »Novi kolektivni odnosi, novi poklicni odnosi, odnosi med kapitalističnimi podjetji in delavskimi organizacijami, vpeljujejo v nagrajevanje po učinkih novost: v ospredje prihaja nova, glavna funkcija tega nagrajevanja, funkcija pogajanja in kompromisa.«

Kolektivne pogodbe smo pri nas doslej uporabljali (izjema so le prva leta po vojni, do uvedbe planskega gospodarstva) le za urejanje pravic iz delovnih razmerij med delavci in obrtniki in za zaposlene pri tujih delodajalcih. S sprejetjem zakona o podjetjih in novele tega zakona ter sprejetjem zakona o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja (Uradni list SFRJ, št. 60/89) pa so postale aktualne tudi za nas.

Za organiziranje in delovanje na področju kolektivnih pogodb obstajajo mnoge mednarodne konvencije Mednarodne organizacije

dela, Združenih narodov in Evropske konfederacije sindikata. Jugoslavija je članica MOR od leta 1919 (v prilogi je seznam ratificiranih mednarodnih konvencij in priporočil).

Osnova so domače in tuje izkušnje

Kolektivne pogodbe uveljavljamo z upoštevanjem izkušenj drugih in naše pozitivne zakonodaje kot splošen avtonomni akt, ki se je v tržnem gospodarstvu pokazal kot najboljši mehanizem za doseganje socialnega miru in pravičnih odnosov med delom in kapitalom. Na strani delavcev je vselej sindikat (namenoma poudarjamo generičen pojem sindikat; glede na pluralizem lastnine in mednarodno konvencijo obstaja možnost organiziranja različnih sindikatov), kate-rega najpomembnejša naloga so pogajanja in uveljavljanje interesov ter varstvo delavcev na trgu delovne sile.

Naša zahteva po opredelitvi osnovnega osebnega dohodka za osnovne zahtevnostne skupine z minimalnimi standardi je minimalna, realna in smiselna za uravnavanje trga delovne sile. Po izkušnjah posameznih dežel (Anglija), v katerih nimajo teh minimalnih standardov, sklepamo, da so delavci brez njih ponavadi na slabšem. Individualna pogajanja temeljijo na logiki močnejše strani – zakonu džungle. Zato poudarjamo, da je kolektivno pogajanje na nacionalni ravni in v dejavnosti določanje pogojev, pravil, norm za individualna pogajanja – konkretni osebni dohodek delavca. Individualna pogodba je po vsebini naravnana povsem tržno, širše kolektivne pogodbe pa določajo pogoje, pod katerimi se ta pogodba uveljavlja. V kolektivnih pogodbah, zlastih na Zahodu (ni razloga, da ne bi pri nas in v naših razmerah delali enako), vse bolj uveljavljajo norme, ki so bile doslej izključno v domeni managementa (informiranje, soudeležba pri odločanju, zlasti na področju, ki zadeva interese delavcev – o tem je zlasti veliko zapisanega v Resoluciji IV., ki jo je sprejel kongres Evropske sindikalne konfederacije v Stockholmu maja 1988.

Poudarjamo, da so kolektivne pogodbe v dejavnostih in podjetjih in končno individualna pogodba posameznega delavca zanj lahko samo ugodne. Če upoštevamo sestavo splošne kolektivne pogodbe v osmih osnovnih vrednostnih kategorijah in ob tem upoštevamo dogovorjeno in s pogajanjem doseženo ceno delovne sile, si v bistvu prizadevamo za uravnavanje cene delovne sile. Prav tako uravnavanje osebnih dohodkov pomeni uravnavanje cene delovne sile. Naš predlog za določanje najmanjših plač izhaja iz ocene, da bosta na trgu delovne sile prevladovali primerjavi razmerij osebnih dohodkov:

- z osebnimi dohodki na enakih delih v različnih podjetjih in
- s skupno močjo osebnega dohodka ali preprosto razmerje osebnih dohodkov z življenjskimi stroški.

Če bodo osebni dohodki v neustreznem razmerju z življenjskimi stroški, bo prišlo – ne glede na vse, kar je in bo zapisano v kolektiv-

nih pogodbah – do nezadovoljstva delavcev. Njegova posledica bodo višji osebni dohodki ne glede na gospodarske možnosti. In drugič, če bo v podjetjih ali dejavnostih približno enako delo različno plačano, se bodo delavci prerazporedili v boljše podjetja. Sedanji pogoji potem ne bodo usklajeni. Prav zato mora sindikat kot delavska organizacija zavarovati delavca na trgu delovne sile pred podcenjevanjem, da ne bo prejemal osebnih dohodkov, s katerimi ne bi mogel žieti.

O zahtevnosti del

Zakon o delovnih razmerjih v Sloveniji ne določa obveznosti izdelave in sprejema razvida del in nalog z dosejanje vsebino. Tudi v kolektivnih pogodbah ni predviden njegov obvezni sprejem. To pa ne pomeni, da se zahtevnosti dela umikamo. Za področje zahtevnosti so kot utemeljivite sprejete ženevske sheme iz leta 1950 in amsterdamske teze iz leta 1971. Pri določanju plač po zahtevnosti se uporabljajo različne metode (metoda razvrščanja, metoda klasifikacije, metoda primerjave faktorjev in točkovna metoda). Točkovanje posameznih sestavin zahtevnosti je pri različnih metodah različno. Omenimo naše strokovne podlage, v katerih imamo opredeljeno:

- usposobljenost za delo od 30 do 55 %
- odgovornost od 15 do 35 %
- naponi od 5 do 25 %
- vplivi okolja od 5 do 25 %

V večini držav na Zahodu uporabljajo pri določanju plač na podlagi vrednotenja dela analitično oceno za podjetja z več kot 500 zaposlenimi. Skoraj polovica podjetij v Zahodni Evropi uporablja pri določanju plač metodo razvrščanja in rangiranja v razrede (izjema je le Italija, kjer uporabljajo kombinirano metodo razvrščanja in točkovnega sistema).

Vrednotenje je zelo strokovna stvar, zato ga moramo povsem prepustiti stroki. Po našem mnenju je to kvalitetna osnova za določanje zahtevnostnih razmerij v podjetjih in za delovanje tako imenovanega »internega trga delovne sile«.

Za ponazoritev navajamo nekaj primerov metod analitičnega vrednotenja po zahtevnostnih elementih:

	Strokovnost	Odgovornost	Napor	Okolje
Fuler-Stevens (Nemčija)	26	22	34	18
LKEM (Nemčija)	31	25	25	19
REFA (Nemčija)				
– priporočilo	40	22	22	16
Bedeaux (ZDA)	58	13	13	16
NEMA (ZDA)	50	20	15	15
Belgija (CTG)	45	16	27	12
Britanija	49	13	26	12
Francija	50	22	16	12
Nizozemska (standardi)	59	20	10	11
Švedska	35	26	19	20
Švica (ETH)	59	18	19	4
Jugoslavija (približno do leta 1972)	40	19	23	18

Za sindikat je zelo pomembno, da analizira izkušnje drugih, čeprav je po Javoršku (Naše teme, št. 9, 1988) vse manj organizacijskih načel, ki se splošno uporabljajo. Zato so enotipni modeli organiziranja (princip »one best way« – edini najboljši način) v razvitih deželah preteklosti. Analize izkušenj drugih so za nas pomembne, ker smo pri kolektivnih pogodbah začetniki. Na to nas opozarja Volker T. Wiegman (Organizacija in kadri, št. 6–7, 1989, stran 540): »Jugoslovanska podjetja lahko uberejo bližnjico in z lahkoto preskočijo eno zgodovinsko razvojno fazo (veliko še niso zamudila), če se bodo uspela izogniti birokratskemu ali administrativnemu načinu uvajanja (kar pomeni največjo nevarnost).«

Možnosti za stimulatívno nagrajevanje pri nas

Za uspeh sindikata pri uveljavljanju stimulacije in nagrajevanja, ki sta elementa razvojne politike družbe, zadovoljstva in varnosti delavcev, se mora strokovno okrepiti. Pri tem mora širiti in utrjevati povezavo s strokovnimi in znanstvenimi ustanovami. Te bodo – strokovno in od države ter drugih partnerjev neodvisne – bistveno pripomogle k utrjevanju vloge sindikata pri kolektivnih pogodbah in načrtovanju razvojnih odločitev.

Ker bo prehod v nov sistem oziroma nov miselni vzorec zelo težak, se je na to potrebno ustrezno pripraviti.

Za delovanje vsakega sistema so potrebne primerne podlage. Za tržno oblikovanje osebnih dohodkov je ena temeljnih zahtev ureditev lastninskih odnosov. Ni dovolj, če sprejmemo zakon o pluralizmu lastnin, ne da bi definirali tudi titular lastnine. Na teh temeljih se uveljavljajo različni interesi med delom in kapitalom, konkurenca, pritiski, pogajanja in nazadnje sprejemajo dogovori o usklajenem razvoju v interesu vseh. Od ureditve lastninskih odnosov je dolgoročno najbolj odvisna motiviranost delavcev za doseganje boljših poslovnih rezultatov gospodarskih subjektov, saj je povezovanje osebnega in podjetniškega interesa v skupni interes odločilno. Uspešni so tisti managerji, ki znajo pravočasno oceniti in uveljaviti motivacijo delavcev za doseganje ciljev in zadovoljstvo pri tem. Storitelnostno usmerjeni sistemi nagrajevanja so splošno učinkoviti in jih moramo za pospešitev storitelnosti uporabiti v vsem jugoslovanskem in slovenskem gospodarstvu. Ti sistemi so uveljavljeni v tržnem gospodarstvu industrijskih podjetij na Zahodu.

Tu moramo poudariti pomembnost motiviranja in nagrajevanja na osnovi vnaprej znanih ciljev. Če preveč napačnih dejavnikov zamegljuje cilje, slabih rezultatov ni mogoče popraviti z nagrajevanjem.

Cilje, ki jih opredelimo količinsko ali kakovostno (norma, količina, provizija), moramo jasno določiti že na začetku. Spodbudne nagrade (plače) za doseganje ciljev morajo biti ovrednotene in dosegljive. Ne pri nas ne na Zahodu se nihče ne bo trudil za doseganje »papirnatih« ciljev, pri katerih je obljubljen nagrada lahko nična. Stimulacija bo učinkovala le, če je stimulator priznan in se mu človekova psihostruktura odzove. Vse to lahko preprosto povemo: znano delo – znan osebni dohodek.

S splošno (generalno) kolektivno pogodbo so postavljene osnove za tržno naravnane osebne dohodke. Sedanji neurejeni osebni dohodki zahtevajo opredelitev pogojev za nakup in prodajo delovne sile. Določitev absolutnih zneskov osebnih dohodkov (izhodiščni osebni dohodek – cena delovne sile) za devet zahtevnostnih stopenj pomeni standarde in normative, pod katerimi ni mogoče določiti osebnega delavca na ustrezni zahtevnostni stopnji. Ta načela v splošni kolektivni pogodbi so osnova za pripravo in sprejem kolektivnih pogodb v dejavnosti, podjetju. Za delavca pa se vselej upošteva najugodnejša in njemu najbližja kolektivna pogodba.

Trg ne nastaja sam po sebi ali s proklamacijo, pač pa s potrebnimi osnovami in pogoji. Opozorili smo že na različno dojemanje pomembne sestavine trga – trg delovne sile. Ta po našem mnenju ne bo takoj zaživel v vseh svojih razsežnostih, saj se morajo uveljaviti osnovne funkcije trga delovne sile:

● Razvoj delovne sile, ki ga lahko opredelimo kot usposabljanje delavca za opravljanje dela, po katerem je na trgu ponudba in povpraševanje. Razvoj tehnike in tehnologije terja nove poklice, tradicionalni poklici pa se spreminjajo ali celo odpravljajo. Kot zanimivost navajamo ocene ameriških sociologov, ki ugotavljajo, da bo delavec, ki se sedaj zaposli, do konca delovne dobe zamenjal poklic približno šestkrat.

● Razporeditev (mobilnost) delovne sile po dejavnostih in teritorialno. Nič ne pomaga, če je na primer na enem koncu Slovenije delavcev za določen poklic več in za isti poklic na drugem koncu pomanjkanje, če ni zagotovljena mobilnost (prevoz, preselitev,časna nastanitev itd.). Na Zahodu uporabljajo vrsto ukrepov, kot so na primer: povračilo stroškov za selitev, ločeno življenje itd.

● Uporabnost delovne sile (delovna sila je sposobnost delavca, da opravlja določena potrebna dela). V okviru tega se s kolektivnimi pogodbami ureja splet vprašanj (zaposlitev, delovni čas, razporejanje delavcev, tehnološke spremembe, sindikalne pravice itd.).

● Vrednotenje delovne sile – nagrajevanje delavcev, pri čemer lahko določamo vrednost delovne sile glede na ponudbo in povpraševanje, poklic in sposobnost delavca, da opravlja potrebna dela, ter znesek življenjskih potrebščin za reprodukcijo delovne sposobnosti delavca.

Ko smo snovali splošno kolektivno pogodbo, smo pri opredelitvi izhodiščnih osebnih dohodkov za posamezne zahtevnostne poklice vse to upoštevali. V kolektivnih pogodbah za posamezne dejavnosti in podjetja pa bodo ta izhodišča dograjena.

V splošni kolektivni pogodbi so opredeljeni absolutni osebni dohodki (izhodiščne plače) za te zahtevnostne skupine:

Zahtevnostne stopnje:

I.	– enostavno, rutinsko delo
II.	– manj zahtevna dela
III.	– srednjezahtevna dela
IV.	– zahtevnejša, rutinska dela ki zahtevajo konsultacijo
V.	– zahtevnejša dela z lastno pobudo
VI.	– samostojna ustvarjalna dela
VII./1	– zelo zahtevna dela in naloge z vso pobudo
VII./2	– enaka dela kot pod VII./1 z ustrezno specializacijo

VIII. – najzahtevnejša dela s področja organizacije, raziskav, projektiranja sistemov

V splošni kolektivni pogodbi so posamezne zahtevnostne stopnje bolj pojasnjene in opredeljeni so posamezni poklici, ki spadajo v posamezne zahtevnostne stopnje. To je danes, v času snovanja in podpisovanja kolektivnih pogodb v dejavnostih in podjetjih, potrebno in pomembno.

Izhodiščne vrednosti v absolutnih zneskih morajo biti izračunane v mesečnih zneskih za 182 ur in prav tako na uro, da bo lažji obračun osebnih dohodkov glede na delovni čas. Ti zneski so minimalni standardi in zagotavljajo, da osebni dohodki ne bodo izplačani v manjših zneskih od teh. Dolej je to funkcijo opravljal zajamčeni osebni dohodek, ki ga je določal izvršni svet skupščine Republike Slovenije na predlog Gospodarske zbornice Slovenije in sindikata.

Med panogami

V kolektivnih pogodbah dejavnosti bodo zahtevnostni razredi prav gotovo različno razčlenjeni, kar je tudi prav. Možne so rešitve z razredi, s tipičnimi deli, napredovanjem, kombinacijo različnih elementov. Vsako predpisovanje, ki ni tipično in značilno za posamezno dejavnost, bi škodovalo iniciativnosti, ohranjalo bi nas v dosedanji povprečnosti in revščini. Nagrajevanje po rezultatih je v bistvu prihranjeno za nujna pogajanja, ki naj zagotovijo usklajene odnose med delom in kapitalom, med kritičnimi skupinami. Napačno bi razmišljali, če bi trdili, da je stimulacija neomejena in vsemogoča. Stimulacija za večjo storilnost je smiselna do določene meje, saj se zaradi povečevanja stroškov in slabše kvalitete lahko sprevrže v svoje nasprotje. Vselej poudarjamo: konkretno delo, konkretni cilji – vnaprej znana plačila.

Sistem nagrajevanja v tržnih razmerah in s tem v zvezi stimulacijski dejavniki zahtevajo vsebinske spremembe pri vodenju proizvodnje, pripravi dela, kalkulacijah in ugotavljanju dobička. Da bi z analizo določili pravo terapijo za izboljšanje razmer, so potrebni računi. Ti pa zahtevajo več znanja; danes namreč mnogo kadrov, zaposlenih za pripravo dela in kalkulacij, ne pozna na primer analize vrednosti.

S postavitvijo minimalnih standardov izhodiščnih osebnih dohodkov nismo določili enakih plač. Nasprotno, poudarili smo nujnost motivacije in različnih stimulacijskih prijemov za izboljšanje rezultatov dela in gospodarnosti. Za Zahod je značilna zavestna politika visokih plač v določeni dejavnosti (v Avstriji papirna industrija, v Kanadi tobačna industrija), da bi vanjo pritegnili zaželene kadre.

Tudi povprečni osebni dohodki po dejavnostih so različni.

Tako je v ZR Nemčiji povprečna mesečna plača:

	v DEM
1. rafinerija nafte	3.940
2. kemična industrija	3.459
3. proizvodnja motornih vozil	3.337
4. letalska industrija	3.269
5. grafična in založniška dejavnost	3.247
26. tekstilna proizvodnja	2.389
27. proizvodnja obutve	2.219
28. proizvodnja konfekcije	2.075
29. proizvodnja usnja in usnjene galanterije	2.056

Za poslovodne kadre predlagamo, naj bodo tudi pri nas (enako kot v deželah Zahodne Evrope) zunaj kolektivne pogodbe. Zanje naj se podpisujejo posebne letne pogodbe. Naj poudarimo, da imajo managerji velika pooblastila in hkrati izjemno veliko odgovornost. Zaradi neuspešnih potez so brez milosti zamenjani. S tem ne izgubijo le ugleda in referenc, temveč tudi vse ugodnosti (stanovanje, službeni avto, možnosti šolanja) in položaj v družbi. Najboljši managerji pa so izredno cenjeni in zelo visoko plačani. Tako je na primer letna plača glavnega managerja »Walt Disney Productions« v letu 1988 znašala 40,1 milijona dolarjev, letna plača managerja v elektronski industriji pa (firma »Apple Computer«) 508.698 dolarjev. Razlika je očitna, vendar z rezultati po vsem utemeljena.

Na Zahodu je dejanska plača v primerjavi s fiksno, izhodiščno plačo, določeno s kolektivno pogodbo, različna, če jo presega do 70 odstotkov njene vrednosti.

S splošno kolektivno pogodbo so predvideni tudi dodatki, in sicer:

– delo v popoldanski in nočni izmeni	10%
– delo v deljenem delovnem času:	
– za prekinitev dela 1 uro in več	15%
– za prekinitev dela 2 uri in več	20%

– dežurstvo	30%
– nočno delo	30%
– delo prek polnega delovnega časa	30%
– delo v nedeljo	50%
– delo na dan zveznih in republiških praznikov ter na dela prost dan	150%
– 0,5% za vsako leto delovne dobe	

Osnova za izračun dodatkov je izhodiščni osebni dohodek, določen v kolektivni pogodbi podjetja. To pomeni, da se v tekočem mesecu uspešnost ne šteje v osnovo za izračun dodatkov. Vsi dodatki, specifični za dejavnost ali podjetje, so stvar kolektivnih pogodb na tej ravni (npr. jamski dodatek).

Delitev dobička

Delitev dobička povzroča po našem mnenju neupravičene zahtege. Odgovor, da o dobičku ni vredno razpravljati, ker ga ni, ni resen. Načrtujemo sistem, v katerem bo dobiček in ga bo treba deliti po vnaprej opredeljenih merilih. V razvitem evropskem in kapitalističnem svetu se vse bolj uveljavlja delež pri dobičku v povezavi s participacijo delavcev. Delavcem dajejo tudi kolektivne pogodbe vse večjo pravico do iniciative in predlogov za rešitve (nove tehnologije, investicije, kadrovska politika). Delitev dobička v denarju ali delnicah je tesno povezana z rezultati, razvojem, socialnim mirom. Tista podjetja na Zahodu, ki delavcem ne izplačujejo štirinajste plače, so obsojena na pomanjkanje kadrov, njihove reference so slabe. Izplačilo štirinajste plače pa ni znak dobrote kapitalistov, temveč je to stimulacija porabe in davkov za doseganje boljših rezultatov.

V svetu so znane različne teorije po participaciji in dobičku (švedski model, model Martina L. Weitzmana). Zaslječili smo celo, da je sodišče v Parizu že leta 1914 lastniku določilo obveznost, da vnaprej določi osnovni dobiček za udeležbo delavcev (Chenolier, L'organisation des entreprises, livre II., Pariz 1937).

Kot zanimivost o soudeležbi v dobičku (profit sharing), ki ga je pripravil znani svetovni Brookings Institutions. Ugotovili so, da se produktivnost v podjetjih, kjer je uveljavljena soudeležba pri odloča-

nju in pri dobičku, leino povečuje za okoli 10 odstotkov (povprečna rast produktivnosti v Ameriki od leta 1973 pa je okoli odstotka). Do podobnih izsledkov prihaja tudi Masanori Hashimoto v analizi in oceni japonskega gospodarstva. Zato je vprašanje, ali moramo pri nas nekatere stvari odpraviti, ne da bi jih v zasnovi uveljavili. Morda bomo čez nekaj let klicali na pomoč zunanje strokovnjake za uveljavljanje sistema, ki je sedaj pred nami in se mu nekritično, prelahko in prepoceni odrekamo. Ali ne bi bilo bolje, če bi o tem spregovorili strokovnjaki na interdisciplinarnem posvetu? Prepričan sem, da bi bilo.

Pri nadomestilih osebnih dohodkov so povzete in poenotene dosedanje rešitve s sindikalne liste in splošnih aktov podjetij. Poudarili smo, da je osnova za obračun trimesečni izplačani osebni dohodek (osnovni, dodatki, uspešnost – vsa izplačila).

Poudarjamo, da je to minimalni standard in da ni vzrokov, da bi podjetja, ki imajo uveljavljen krajši rok za izračun nadomestila, tega zdaj spreminjala, zlasti še, če je to za delavca ugodnejše.

Pri stroških povzemamo sindikalno listo, ki se je uveljavila v podjetjih.

Dnevnice bi lahko izračunavali na podlagi osebnega dohodka gospodarstva Slovenije (doslej je bilo dogovorjeno, da se dnevnice računajo od povprečnega osebnega dohodka gospodarstva SFRJ) in tako izračunano višino dnevnic vezali na rast življenjskih stroškov. Dnevnic je nadomestilo za stroške in je povezana z njimi, ne pa z osebnimi dohodki.

Uveljavljanje kolektivnih pogodb bo (tako kot vsak nov sistem) povzročalo veliko težav. Zato bo imel na začetku pomembno in odgovorno nalogo organ za tolmačenje kolektivne pogodbe. Potrebna bodo jasna in natančna navodila in tolmačenja (po našem mnenju bi morali razmisliti o posebnem biltenu, ki bi se objavljal v Delavski enotnosti in Gospodarskem vestniku).

Čas in gospodarski položaj – vprašanja, dvomi, predvidevanja – nista preveč naklonjena uveljavljanju sistema kolektivnih pogodb. Potrebna bo veliko izobraževanja in ozaveščanja delavcev, poslovodstva in sindikata. Če bomo poleg tega zmožni strpnega in argumentiranega dialoga, bodo možnosti za uveljavitev sistema večje. Boljši je korak resničnega spreminjanja stanja kot dvakrat idealno zapisan, vendar neuresničljiv program.

Koncept uveljavljanja celovitega sindikalnega varstva delavskih pravic

I. TEMELJNA NAČELA VAROVALNEGA DELOVANJA SINDIKATA

1. V razmerah popolnoma spremenjene teoretične in praktične koncepcije delovnega razmerja, ki je po novem opredeljeno kot klasično dvostransko razmerje med organizacijo oziroma delodajalcem in delavcem, torej med »kupcem« in »prodajalcem« delovne sile, je sindikat sam po sebi postavljen v vlogo glavnega varovalca delovnopравnih pravic delavcev.

2. Če sindikat v novem sistemu kolektivnega dogovarjanja o pravicah in obveznostih delavcev v delovnem razmerju nastopa kot zastopnik delavcev pri uveljavljanju novih delovnopравnih pravic, potem je seveda tudi on (ne pa delavec kot posameznik) tisti, ki je dolžan v imenu in za račun delavcev te (posamične in kolektivne) pravice učinkovito varovati, pred kakršnikoli oblikami kršenja. To pa pomeni, da se delavec (razen dajanja potrebnih podatkov in drugega sodelovanja) ni dolžan sam angažirati za varstvo svojih delovnopравnih pravic in sam voditi ustreznih postopkov, ampak je to v njegovem imenu in za njegov račun dolžan storiti sindikat. Primarni nosilec aktivnosti za zavarovanje pravic delavca je torej sindikat in delavec pri tem lahko samo sodeluje, ne pa obratno.

3. Popolnoma zgrešeno je pojmovanje, po katerem je varovalno delovanje sindikata skraćeno zgolj na zagotovitev klasične pravne pomoči delavcu pri vodenju postopkov za varstvo pravic prek organizirane pravne službe. Če bi to bilo tako, bi zadostovalo, če bi sindikat delavcu plačal odvetnika in bi s tem svojo varovalno vlogo na tem področju opravil. Vendar pa v omenjenem primeru sindikalno organiziranje delavcev zaradi boljšega varstva delavskih pravic prav gotovo ne bi imelo pravega smisla.

4. Prava vrednost sindikalnega varstva, ki ni in ne more biti samo nudenje klasične pravne pomoči delavcem, je vendarle v kolektivni moči organiziranih delavcev, ki omogoča uporabo različnih oblik sindikalnega pritiska, ne samo pri uveljavljanju novih, pač pa tudi pri varovanju že pridobljenih pravic. Zlasti v primeru kršitev kolektivnih pravic so običajno klasična pravna sredstva mnogo manj učinkovita kot pa nepravne oblike sindikalnega boja oziroma pritiska, med katere uvrščamo kot skrajno sredstvo tudi stavko.

5. Varstvo kolektivnih pravic ne sme imeti glede angažiranja sindikata nobene prednosti pred varstvom individualnih pravic posameznika. Če so kršene pravice enega, so kršene pravice vseh, in sindikat mora uporabiti prav vsa razpoložljiva sredstva varovalnega delovanja (po potrebi tudi skrajna) tudi v primeru težje kršitve pravic

posameznega člana. Sindikat bo pravi sindikat šele, ko bo pri svojem varovalnem delovanju sposoben dosledno uveljaviti načelo »vsi za enega, eden za vse«.

II. SINDIKALNI POVERJENIKI

1. Pogoj za uresničevanje tako zamišljenega sistema sindikalnega varstva pravic delavcev je postavitve učinkovite mreže sindikalnih poverjenikov v podjetjih kot glavnih nosilcev vseh del pri uveljavljanju tega sistema.

2. Sindikalni poverjeniki (delavski zaupniki) so glavni organizatorji in izvajalci sindikalne dejavnosti, ki jo imenujemo »sindikalno varstvo delavskih pravic«. Zato tudi uživajo določeno delovnopравno imuniteto (prepoved razporejanja na drugo delovno mesto in uvrščanja med kadrovske presežke, prepoved zmanjšanja OD in disciplinskega postopka zaradi sindikalne dejavnosti).

3. Funkcije sindikalnega poverjenika ni mogoče niti vsebinsko niti formalno poenostavljeno enačiti s funkcijo vodje oziroma predsednika sindikalne skupine. Ti funkciji sta združeni v isti osebi ali pa tudi nista.

4. Glede na siceršnje naloge in funkcije je treba predsedniku sindikata podjetja že avtomatično priznati status pooblaščenega sindikalnega poverjenika. Predvsem v primerih kolektivnih sporov bo namreč delavce nujno predstavljal in zastopal predsednik sindikata podjetja. Zlasti v večjih podjetjih pa bo potrebno poleg predsednika sindikata izvoliti še več drugih pooblaščenih sindikalnih poverjenikov.

5. Ker gre za posebno funkcijo, za opravljanje katere morajo vodstvo in organi podjetja zagotoviti ustrezne delovne razmere (nadomestilo OD, priznavanje delovnopравne imunitete), razglasitev poljubnega števila sindikalnih poverjenikov ne more biti enostransko dejanje sindikata, pač pa bo urejeno s kolektivno pogodbo ali s posebnim dogovorom med sindikatом in vodstvom ter organi podjetja.

6. Učinkovito opravljanje nalog za uresničevanje sindikalnega varstva pravic zahteva tudi organizacijska pooblastila poverjenika znotraj sindikata. Zato je priporočljivo, da se, poleg predsednika sindikata, za sindikalne poverjenike pooblastijo po možnosti kar vodje sindikalnih skupin. Ni pa to nujno. Če je organiziranih sindikalnih skupin več, kot je s kolektivno pogodbo priznanih pooblaščenih sindikalnih poverjenikov, bo potrebno le-te izvoliti po drugačnem ključu in neodvisno od siceršnje interne sindikalne organiziranosti.

III. DELOVANJE SINDIKATA PRI PRVOSTOPENJSKEM ODLOČANJU O DELAVSKIH PRAVICAH

1. Republiški zakon o delovnih razmerjih je v 3. členu določil načelo, po katerem je pristojni organ v postopku odločanja o pravicah, obveznostih in odgovornostih (torej tudi prvostopenjskem) dolžan omogočiti udeležbo sindikata, in je s tem precej razširil pravice sindikata na tem področju.

2. Ocenjujemo, da je varovalno vključevanje sindikata pri prvostopenjskem odločanju smiselno in potrebno predvsem v vseh primerih odločanja o kolektivnih pravicah, le izjema pa tudi v primerih odločanja o pravicah posameznika (individualnih pravicah). Med odločitve o kolektivnih pravicah štejemo tiste konkretne odločitve, ki imajo istočasne delovnopravne posledice za večje število ali celo za vse delavce podjetja (npr. o razporeditvi delovnega časa in nadurnem delu, o ukrepih na področju varstva pri delu in določanja drugih delovnih pogojev, o višini mase sredstev za OD v okviru dobička podjetja ipd.), od individualnih odločitev pa zaslužijo posebno pozornost sindikata v glavnem le tiste, ki so takoj izvedljive (pritožba ne zadrži izvršitve), in je morebitno kršitev zato kasneje v mnogih primerih za nazaj težko ali celo nemogoče v celoti popraviti. Med takšne individualne odločitve spadajo predvsem: odstranitev delavca z dela (suspens), začasna nujna razporeditev na drugo delovno mesto, odreditev čakanja na delo doma ipd.

3. V vseh navedenih primerih bi bilo smotno s kolektivno pogodbo določiti obveznost pristojnega prvostopenjskega organa odločanja, da že pred sprejetjem odločitve pridobi mnenje sindikata, da bi se tako izognili morebitnim kasnejšim individualnim ali celo kolektivnim sporom v najostrejši obliki (stavkam). Če bi sindikat ocenil, da so bile z odločitvijo v nasprotju z njegovim posredovanim mnenjem kršene pravice delavcev, pa bi moral takoj in brez odlašanja ukrepati za spremembo ali odpravo takšne odločitve. Pri tem je izbira sredstev, ki jih bo v ta namen uporabil, seveda odvisna od vsebine spornega razmerja in od teže škodljivih posledic takšne odločitve za delavce. V najbolj skrajnih primerih se lahko končno odloči tudi za

stavko. Če so njegova prizadevanja za pravočasno zavarovanje pravic delavcev kljub vsemu neuspešna in se v kasnejših pravnih postopkih, ki jih je sindikat sprožil, izkaže, da so bile pravice delavcev dejansko kršene, pa bo potrebno vsaj zagotoviti ugotovitev in sankcioniranje odgovornosti pristojnih delavcev ali organov za nastale škodljive posledice.

IV. VAROVALNO DELOVANJE SINDIKATA V POSTOPKU UGOTAVLJANJA PRESEŽNIH DELAVCEV

1. Za zagotavljanje učinkovitega sindikalnega varstva delavskih pravic pred morebitnimi kolektivnimi in individualnimi kršitvami v postopku ugotavljanja presežnih delavcev so bistvene predvsem tiste odločitve, ki se nanašajo na:

- ugotavljanje vzrokov za prenehanje potreb po delu delavcev,
- določanje števila in kategorij presežnih delavcev,
- konkretno (poimensko) določanje presežnih delavcev.

Z ustreznim nadzorom nad sprejemanjem teh odločitev in takojšnjo reakcijo na morebitne nepravilnosti namreč lahko sindikat učinkovito prepreči najhujše kršitve, do katerih lahko pride prav ob premalo pretehtani presoji vprašanja, ali, koliko je katere delavce zares nujno uvrstiti med presežke.

2. Iz ratificirane konvencije Mednarodne organizacije dela (MOD) št. 158, posredno pa tudi iz določbe 1. odstavka 21. člena zveznega zakona o delovnih razmerjih izhaja, da mora delodajalec strokovno utemeljiti resnost (nujnost) razlogov za nastanek presežka delavcev in cilje, ki naj bi bili doseženi z zmanjšanjem števila delavcev. Sindikat mora takšno strokovno analizo seveda vsekakor temeljito obravnavati. Če bo ocenil, da razlogi niso dovolj tehtni, zlasti pa, če bo ugotovil, da organizacija oziroma delodajalec nista prehodno izvedla vseh možnih ukrepov za preprečitev nastanka presežkov delavcev (npr. zagotovitev novih poslov v okviru možnosti), bo najprej zahteval od pristojnega organa, da ponovno pretehta svojo odločitev in dodatno prouči možnost izvedbe ukrepov za zagotovitev zadostnega obsega dela. Če bo pristojni organ kljub temu vztrajal pri svoji prvotni odločitvi in bo ta odločitev pomenila podlago za začetek izdajanja individualnih odločb delavcem, pa jo bo potrebno izpodbijati v sporu pred pristojnim sodiščem.

3. Podobne pozornosti sindikata mora biti deležna tudi naslednja faza odločanja, t. j. odločanje o številu in kategorijah presežnih

delavcev. V tej zvezi bo moral sindikat zahtevati podrobno utemeljitev ukinitve vsakega delovnega mesta. Sindikat se mora boriti za ohranitev vsakega delovnega mesta posebej, kajti z ukinitvijo slehernega delovnega mesta so neposredno prizadeti eksistenčni interesi vsaj enega delavca.

4. V fazi konkretnega (poimenskega) določanja (izbire) presežnih delavcev je pomembno zagotoviti predvsem nadzor nad dosledno uporabo s kolektivno pogodbo oziroma splošnim aktom vnaprej določenih kriterijev. Če so presežki delavcev že neizogibni, naj bodo vsaj pravično izbrani. Vsak poenostavljen način, ki ne bi upošteval vnaprej dogovorjenih kriterijev pri izbiri (določanju) konkretnih presežnih delavcev, je za sindikat nesprejemljiv. V dosedANJI praksi je bilo zaslediti predvsem dva takšna načina, in sicer:

- izbira konkretnih presežnih delavcev je v celoti prepuščena prosti presoji vodilnih in vodstvenih delavcev;
- kot presežek so določeni tisti delavci, ki so po naključju delali na ukinjenem delovnem mestu, čeprav je v podjetju oziroma delu podjetja večje število (morda tudi manj sposobnih, vestnih in socialno manj ogroženih) delavcev istega profila.

5. Če je sindikat uspel zagotoviti pravilno ravnanje (dosledno uporabo dogovorjenih kriterijev), niti ni več potrebno, da bi dejansko sodeloval tudi pri sprejemanju vseh posamičnih odločitev v tem postopku in pri izdajanju individualnih odločb. Ponovno pa se mora vključiti pri obravnavanju morebitnih pritožb prizadetih delavcev v postopku za varstvo pravic. Vsako pritožbo delavcev je dolžan skrbno preučiti in (kar je tudi sicer njegova naloga v vseh pritožbenih postopkih) pristojnemu organu pred odločitvijo o pritožbi povedati svoje mnenje.

6. Poleg sodelovanja v doslej opisanih postopkih odločanja je zelo pomembna naloga sindikata tudi to, da zagotovi pravilno postopanje z delavci, ki so bili določeni za presežne. Za delavca, ki je ob takšni odločitvi običajno tudi globoko čustveno prizadet, je namreč zelo pomembno že to, kako mu je ta odločitev prvič sporočena, na kakšen način in v kakšnih okoliščinah mu je vročena odločba, kdo in kako se z njim pogovarja o možnostih bodočega reševanja njegovega eksistenčnega problema in o njegovih pravicah v zvezi s tem itd. Zato sindikat nikakor ne bi smel zanemariti omenjene čisto človeške oziroma humane plati obravnavanih postopkov. Seveda pa o načinih konkretnega delovanja sindikata ni mogoče ponuditi nikakršnih receptov, saj mora biti le-to prilagojeno konkretnim razmeram v posameznem okolju.

7. Da pa bo lahko sindikat učinkovito uresničil vse doslej obravnavane naloge v postopku ugotavljanja presežnih delavcev, si mora predvsem najprej izboriti vse potrebne in pravočasne informacije ter možnost dostopa oziroma sodelovanja pri sprejemanju vseh bistvenih odločitev. Pri tem se končno lahko sklicuje tudi na že omenjeno konvencijo MOD št. 158, ki pri tovrstnih postopkih posebej določa obveznosti delodajalca glede obveščanja in posvetovanja z delavskimi predstavniki.

V. DELOVANJE SINDIKATA PRI DRUGOSTOPENJSKEM ODLOČANJU O DELAVSKIH PRAVICAH

Delavci, ki bodo želeli pred drugostopenjskim organom v podjetju uveljaviti kakšno svojo pravico ali preprečiti njeno kršitev, se bodo morali najprej obrniti na svojega sindikalnega poverjenika, ta pa bo dolžan izpeljati vse nadaljnje postopke. Ti so lahko predvsem tile:

1. Če bo individualna pravica delavcev kršena z ustno ali pisno odločitvijo oz. odločbo vodilnega delavca ali drugega organa, ki je takoj izvršljiva (pritožba ne zadrži izvršitve), bo moral sindikalni poverjenik za preprečitev oz. odpravo takšne kršitve nemudoma reagirati, najprej na način, opisan v poglavju »Delovanje sindikata pri prvostopenjskem odločanju o delavskih pravicah« (razgovor s pristojnim delavcem ali organom, zahteva za spremembo ali razveljavitev odločitve, po potrebi pobuda za organizirano (samo)zaščitno akcijo sindikata). Če te aktivnosti ne bodo uspešne, še vedno ostajajo na razpolago tudi redni pravni postopki.

2. Če gre za individualno ali kolektivno kršitev, ki jo je mogoče preprečiti ali uspešno odpraviti v okviru pritožbenega postopka oz. postopka za varstvo pravic, je sindikalni poverjenik dolžan s sodelovanjem delavca poskrbeti za izvedbo vseh potrebnih pravnih aktivnosti, zlasti pa za zagotovitev strokovne pravne pomoči pri sestavi vlog in zastopanju delavca ter aktivnega angažiranja sindikata na strani delavca v teh postopkih predvsem s posredovanjem ustreznih mnenj pristojnim drugostopenjskim organom pred sprejetjem odločitev o pritožbi.

a) Pravni nasveti in sestava vlog

Če sindikalni poverjenik ni sam pravni strokovnjak, bo delavca najprej napotil na ustreznost službo sindikalne pravne pomoči pri eni od višjih oblik (teritorialnih ali panožnih) sindikalne organiziranosti zaradi pridobitve pravnega nasveta v zvezi s konkretnim primerom in morebitne sestave pritožbe ali druge vloge, če je ta smiselna in potrebna. Pri tem bo zlasti v bolj zapletenih zadevah koristno, če se bo sindikalni poverjenik zaradi usmerjanja svojih nadaljnjih aktivnosti tudi sam udeležil razgovora s sindikalnim pravnikom. Glede svetovanja in sestave enostavnejših vlog s področja uresničevanja in varstva delovnopравnih pravic pa bi bilo potrebno z organiziranjem ustreznega izobraževanja ter pripravo priročnikov, navodil in raznih obrazcev sindikalne poverjenike čimprej usposobiti za samostojno nudenje tovrstne pravne pomoči delavcem.

b) Zastopanje

– Po določbi 2. odstavka 82. člena ZTPDR lahko sindikat poleg tega, da sodeluje v postopku pred drugostopenjskim organom kot posebni udeleženelec, delavca na njegovo zahtevo ali z njegovo zahtevo ali z njegovo privolitvijo tudi zastopa pri uveljavljanju njegove pravice. Delavcu bo torej treba v vsakem primeru posebej ponuditi sindikalnega zastopnika.

– Kot sindikalni zastopnik (v bistvu delavčev odvetnik) naj bi praviloma nastopil kvalificirani pravnik sindikalne pravne službe. Ker pa sindikalne pravne službe zdaj v glavnem še niso dovolj kadrovske močne, da bi poleg nudenja pravnih nasvetov, sestave vlog in zastopanja pred sodišči lahko zadostile tudi potrebam po zastopanju delavcev pred organi znotraj podjetja, bo potrebno začasno poiskati druge rešitve.

– Do ustrezne kadrovske okrepitve specializiranih sindikalnih pravnih služb bo potrebno rešitev za zapolnjevanje te vrzeli iskati predvsem: v usposobitvi sindikalnih poverjenikov vsaj za zastopanje v enostavnejših postopkih ali v tem, da se delavcu kvalificirano zastopanje zagotovi s plačilom poklicnega odvetnika iz sindikalne članarine za vsak primer posebej.

c) Posredovanje mnenj pristojnim organom

– Določba 1. odstavka 82. člena nalaga pristojnemu organu (delavski svet ali drug v statutu določen drugostopenjski organ) v podjetju, da mora pred odločitvijo o delavčevi zahtevi oziroma ugovoru zahtevati mnenje sindikata ter ga obvezno obravnavati in o njem povedati svoje mnenje, če ga je ta poslal.

– Mnenje sindikata lahko pomembno vpliva na odločitev v korist delavca. Zato sindikat te možnosti za obrambo interesov in pravic delavca v nobenem primeru ne bi smel pustiti neizkoriščene.

– Posredovanje mnenja sindikata je poseben akt, ki ne spada med »zastopanje« delavca in ga sindikat posreduje posebej, ne glede na to, če je delavcu priskrbel tudi zastopnika. Zelo zgrešeno je prepričanje mnogih sindikalnih aktivistov, ki menijo, da so storili vse, kar je v njihovi moči, če so delavcu priskrbeli strokovno pravno pomoč. Mnenje je sindikat dolžan posredovati kot poseben subjekt, ki mu zakon priznava status udeleženca v postopku, ne pa v neposredni funkciji zastopanja delavca oziroma funkciji delavčevega odvetnika.

– Mnenje sindikata lahko oblikuje sindikalni poverjenik, v zahtevnejših in bolj zapletenih zadevah pa bo takšno mnenje oblikoval izvršilni odbor ali drug pristojen kolegijski organ sindikata. Posreduje pa ga vedno eden od sindikalnih poverjenikov, kajti organi podjetja so dolžni samo te upoštevati kot pooblaščen predstavnike sindikata. Mnenje se lahko pošlje v pisni obliki ali pa ga sindikalni poverjenik poda ustno na sami obravnavi.

– V postopkih za varstvo pravic sindikat deluje izključno v funkciji obrambe pravic in interesov delavca. Zlato pravilo sindikata bi moralo zato biti: mnenje naj vsebuje le tiste elemente in okoliščine, ki so lahko delavcu v korist, nikakor pa ne tudi tistih, ki lahko njegov položaj v postopku poslabšajo. Interese delodajalca nasproti delavcu v teh postopkih bodo brez dvoma lahko uspešno branili vodilni delavci in ni treba, da se jim pri tem pridruži še sindikat. Delavec se je včlanil v sindikat zato, da se bo uspešneje branil pred delodajalcem, ne pa zato, da bo z njim dobil proti sebi še kakšnega dodatnega nasprotnika.

Menimo, da bi lahko sindikat z mnenjem upravičeno odklonil podporo delavcu le v primeru, če bi bil interes delavca v postopku in njegovo ravnanje v neposrednem nasprotju s cilji in interesi sindikata samega.

– Glede vsebine mnenja pa ni mogoče dajati nobenih receptov, ker je le-to nujno odvisno od vsebine konkretnega primera. Nanaša se lahko na vse elemente in okoliščine, pomembne za odločitev organa. Sindikat se lahko v tem mnenju izjasni tako o posameznih pravnoformalnih elementih spora kot tudi o vseh drugih splošnih in konkretnih okoliščinah primera (delovnih, socialnih, osebnostnih itd.).

d) Prisotnost predstavnika sindikata na obravnavi

Tudi če sindikalni poverjenik v postopku ne nastopa hkrati tudi kot delavčev pravni zastopnik, je njegova prisotnost na vseh obravnavah pred drugostopenjskim organom vsekakor priporočljiva predvsem zaradi nadzora pravilnosti vodenja postopka.

VI. VARSTVO SAMOUPRAVLJALSKIH, SOUPRAVLJALSKIH IN PARTICIPACIJSKIH PRAVIC DELAVCEV PRI UPRAVLJANJU

Obseg pravic delavcev pri upravljanju podjetij je v različnih oblikah podjetij različen. Družbeno podjetje delavci (samo)upravljajo, mešano podjetje soupravljajo v sorazmerju z deležem družbene lastnine v podjetju, v zasebnem podjetju pa le sodelujejo (participirajo) pri upravljanju na podlagi svojega dela. Čeprav ne gre za pravice iz delovnega razmerja v ožjem pomenu besede, so to vendarle zelo pomembne delavske pravice, ki so potrebne ustreznega varstva pred kršitvami, enako kot vse druge delavske pravice. V razmerah, ko se ukinja institucija družbenega pravobranilca samoupravljanja, se seveda postavlja vprašanje subjekta in načina uresničevanja takšnega varstva.

Za čimvečje uresničevanje omenjenih pravic so delavci vsekakor zelo zainteresirani. Če je sindikat organizacija, ki naj se bori za celovito varstvo pravic in interesov delavcev, mora brez dvoma skrbeti tudi za varstvo tovrstnih pravic. Pri tem ni pomembno, če bodo v ta namen ustanovljene tudi druge družbene institucije. Glede načina delovanja sindikata pri varstvu teh pravic pa seveda ni potrebno uveljavljati kakšnega povsem specifičnega instrumentarija. Ker gre v bistvu za kolektivne pravice, pride za delovanje sindikata na tem področju pravzaprav v poštev vse tisto, kar je že bilo povedano o varstvu kolektivnih pravic delavcev iz delovnega razmerja.

VII. SKRB ZA DOSLEDNO IZVRŠEVANJE PRAVNOMOČNIH ODLOČITEV PRISTOJNIH ORGANOV

Pogosti so primeri, zlasti na stanovanjskem pa tudi na drugih področjih, da pristojni organi ne izvršijo pravočasno ali celo nočejo izvršiti pravnomočnih odločb organov podjetja in sodišč. Zgolj pravica na papirju pa seveda ni nobena pravica, in varovalna funkcija sindikata prav gotovo ni izpeljana do konca, če ni sposoben delavcu zagotoviti učinkovite podpore tudi v postopku izvršitve pravnomočnih sklepov in odločb pristojnih organov. Ukrepi sindikata v ta namen bodo seveda odvisni od primera samega, v vsakem primeru pa pridejo v poštev tudi postopki za ugotavljanje in sankcioniranje odgovornosti pristojnih vodilnih delavcev. Pri tem se lahko sindikat poveže tudi z ustreznimi organi družbenega nadzora (inšpekcije, družbeni pravobranilec samoupravljanja, javno tožilstvo itd.).

VIII. PREVENTIVNO VAROVALNO DELOVANJE SINDIKATA

V vlogi glavnega varovalca individualnih in kolektivnih delavskih pravic sindikat prav gotovo ne bo dovolj učinkovit, če ne bo razvil tudi ustreznih oblik preventivnega varovalnega delovanja. Pri tem imamo v mislih predvsem spremljanje vseh dogajanj na področju uresničevanja delovnopравnih pravic delavcev v podjetju, analiziranje posamičnih in splošnejših pojavov in teženj na tem področju ter pošiljanje ustreznih opozoril, pobud in predlogov pristojnim organom.

Namen takšnega delovanja je predvsem v tem, da se pravočasno sprejmejo ukrepi za izboljšanje stanja ter splošne klime glede varstva pravic delavcev na posameznih delovnopравnih področjih. Občasne poglobljene tovrstne analize stanja v posameznih okoljih so še posebej koristne tudi kot podlaga in usmeritev za bodoče delovanje sindikata v procesu sklepanja kolektivnih pogodb, zlasti na ravni podjetja. Le na podlagi analize konkretnih izkušenj iz prakse bo namreč sindikat sposoben učinkovito vgrajevati vedno nove »varovalne mehanizme« v sistem delovnega prava, ki jih omogoča normativno urejanje v kolektivnih pogodbah kot avtonomnih pravnih virih. S tovrstnim delovanjem pa bo za dvig splošne ravni sindikalnega varstva dosegel več kot morda z vsemi uspešno končanimi posamičnimi postopki in pravnimi.

IX. SINDIKALNE PRAVNE SLUŽBE

V nasprotju s precej razširjenim, vendar zgrešenim prepričanjem, da so sindikalne pravne službe v bistvu sinonim za sindikalno varstvo delavskih pravic, pa iz vsega doslej povedanega jasno izhaja, da so sindikalne pravne službe le eno izmed kolesc v sicer dokaj zapletenem mehanizmu uresničevanja celovitega sindikalnega varstva. V tem mehanizmu jih lahko obravnavamo samo kot neko strokovno-podporno sindikalno institucijo, ne pa kot glavnega in edinega nosilca izvajanja sindikalnega varstva delavskih pravic, ki sicer temelji predvsem na učinkoviti mreži in delovanju sindikalnih poverjenikov ter uporabi zelo različnih oblik in metod organiziranega sindikalnega delovanja. Vendar pa tudi njihove funkcije v tem sistemu ne bi smeli skrčiti zgolj na klasično sindikalno odvetništvo. Poleg dajanja nasvetov, sestavljanja različnih vlog in zastopanja delavcev naj bi namreč te službe skrbele predvsem tudi za usposab-

ljanje, svetovanje in usmerjanje delovanja sindikalnih poverjenikov v podjetjih ter za pripravljanje različnih strokovnih analiz za potrebe že omenjenega preventivnega delovanja sindikata na področju varstva delavskih pravic. Seveda pa bodo morale sindikalne pravne službe poleg na področju sindikalnega varstva v ožjem pomenu besede zagotavljati pravno pomoč pri delovanju sindikalnih organizacij tudi na drugih področjih. Njihova vloga bo zlasti pomembna v fazi, ko se bo sindikat boril za uveljavljanje novih pravic delavcev. To pa bo predvsem ob sklepanju novih in obnavljanju že sklenjenih kolektivnih pogodb ter ob delavskih stankah.

Kranj, 21. 5. 1990

Zveza Svobodnih sindikatov
Slovenije
Svet kranjskih sindikatov
Vodja pravne službe:
Mato Gostiša

Beleške:

Univerzalna nadstrankarska (protiboljševiška) vadnica (XVI.)

O strankarskem osrečevanju našega ljudstva

Zadnje čase ni več toliko zmerjanja po tisku kot pred meseci. Volitve smo, hvala bogu, srečno in še kar kulturno pospravili pod streho. Stalnim in občasnim kritikom boljševizma počasi že pohaja sapa; začeli pa so špičiti svinčnike zoper Demos, in upajo, da bo tudi pod novo oblastjo zanje še kaj kruha, saj bo zdaj menda več demokracije pri nas, kot jo je (bilo) kdajkoli. Čudno le, da ljudje bolj držijo jezike za zobmi, kot prejšnje čase. Menda iz strahu za službo. Če te že direktor ne bo pogнал na cesto, te pa lahko kakšna nova stranka, kdove. Je pa lepo, da oblast pri nas ne bo več od nekakšnega monizma, marveč spet od Boga in od ljudstva (Demos). In je kar prav, da imamo veliko novih strank, ne le ene močne, ki nam bi še naprej solila pamet (grenila življenje). Če ti pod eno streho ni kaj prav, greš lahko pod drugo; samo, da ima človek izbiro. Je pa eno vprašanje, na katerega ne vem odgovora, in to je, kako se mislijo zdaj vse te naše stranke lotiti dela. Doslej so se med seboj pričale, čas bi že bil, da se zbogajo. Je to možnost? Kako se obnašajo stranke drugod po svetu, ko so volitve mimo? Ali še naprej pogrevajo stare konflikte in si skačejo v hrbet ali začno po volitvah delati v skupno korist?

Tako nas sprašuje Brane Z., samostojni kulturni delavec in humorist, ki se je doslej ukvarjal s kritiko boljševizma, zdaj pa se mu ta tvarina vse bolj spodmika izpod peresa in išče zato navdiha za novo tematiko svoje kritično-humoriistične obdelave, pa zdaj ne ve, ali bodo tudi nove stranke tako prizanesljive do njegovega kulturnega poslanstva, kot je bila stara. In bi zato rad slišal znanstveno diagnozo obnašanja strank v kakšni tuji povolilni pluralistični družbi, da bi znal sklepati, kako bo v naši novi, domači in se ji kajpak še pravi čas prilagoditi.

Odgovor:

Tuji avtorji razlikujejo različne načine rešitve konfliktov glede na odnos strank do konflikta. Ta odnos je izražen v treh možnostih: 1. konflikt je nujen in sporazum ni možen, 2. konflikt ni nujen, vendar sporazum ni možen, 3. sporazum je možen kljub konfliktu.

Način rešitve konflikta je odvisen od stopnje angažiranosti in od vrednosti rešitve za stranke. V primeru, da je konflikt nujen in sporazum ni možen, so tri možne rešitve:

1. Zmaga – poraz, aktivni preizkus moči. Stranki vidita

svoje interese kot izključujoče. Nesporazum je nujen bodisi zaradi a) osebnosti, ki so si sovražne, b) ideoloških razlik, ki so nepremostljive, ali c) ekonomskega pomanjkanja. V tem primeru ena stranka zmaga na račun druge, ki izgubi.

2. Stranki sprejmeta presojo tretje strani (arbitraža). V tem primeru sta stranki v konfliktu dosegli brezizhoden položaj in nadaljnje interakcije ne bi dale rezultata. Odločitev tretje strani sprejmeta zato, da bi končali boj (ne morda zato, ker bi mislili, da tretja stran lahko pokaže pot k sporazumu).

3. Prepustitev usodi (naključju) je najbolj pasivna varianta. Sporazum ni možen, konflikt ni rešljiv, vendar stranki ne moreta ali ne želita uporabiti drugih mehanizmov. Denimo, da je arbitraža sprejemljiva le za eno stranko, za drugo pa ne. To je iskanje rešitve z »metanjem kovanca«, kjer sta rešitvi v odnosu 50:50. Čeprav je ta način dejansko redno uporabljen, gre vendarle v osnovi za ta pristop. Bolj pogosto je pasivno čakanje – »kar bo pa bo«. Če konflikt ni nujen, toda sporazum vendarle ni možen, so spet možne tri rešitve – glede na aktivnost in vrednost rezultata za stranki.

4. Indiferentnost ali ignoranca. To je najnižja stopnja aktivnosti. Člani ne vidijo druge možnosti kot ločitev obeh strank. Komunikacije so zmanjšane ali povsem prekinjene.

5. Izolacija je aktivnejša stopnja. Stiki med strankama so prekinjeni, med obema je postavljen »zid«. Vsak nadaljuje po svojem zaznavanju problema.

6. Umik. Ta oblika pomeni pravzaprav aktivno pretrganje stikov z drugimi strankami, kljub njihovi morebitni pripravljenosti za stike. Ta vrsta izolacije se pogosto razvije v dalj časa uspešnih firmah, ko njihov odnos do manj uspešnih karakterizira načelo »Mi jih ne rabimo«. Ta odnos je tipičen tudi za skupine, ki so doživele mnogo porazov. Za takšno skupino v organizaciji je značilno, da ne daje nobene iniciative za stike: odgovarja le na direktne zahteve organizacijskega vodstva.

Zadnja skupina načinov razrešitve temelji na prepričanju strank, da je sporazum mogoč, čeprav gre za konflikt.

7. Miroljubna koeksistenca. To je najpasivnejša od teh treh oblik. Stranki podarjata, kar je skupnega, tisti cilji ali norme, ki bi lahko povzročile konflikt, so potihem ali eksplicitno izolirani. Na področju, kjer je možen nesporazum, vlada tolerantnost ali skupno iskanje drugih izhodov. Sodelovanje pa je razvito na ciljnih, ki ne povzročajo nesporazumov. Za firme je nadalje značilno vzdrževanje harmonije na nedelovnih področjih (klubi, pikniki, plesi, šport, itd.). Miroljubna koeksistenca je uporabljena, kadar je cena za pristop zmaga-poraz previsoka.

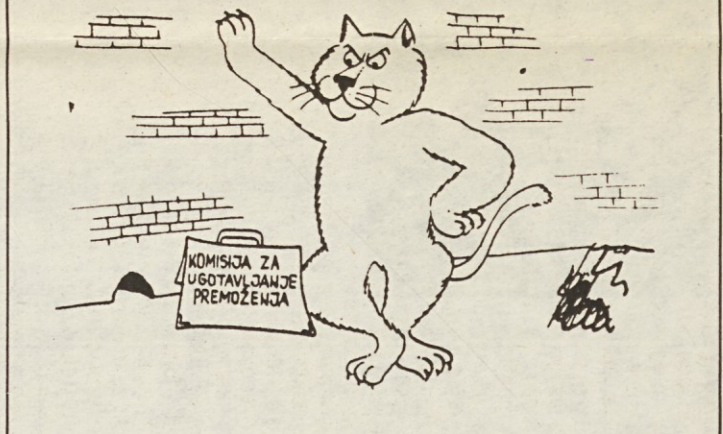
8. Kompromis, pogajanje in druge oblike sporazumevanja. Ta pristop je uporabljen, kadar sta stranki približno enako močni, trajno soodvisni in je trajno stanje konflikta dražje kot sporazum. Uporabna oblika, kadar nobena od strani ne more kapitulirati. Do aktivnejše rešitve pa ne pride pogosto zaradi redkih virov. Zato se obe strani približno enako umakneta. V tem smislu je rešitev relativno neugodna, saj obe strani doživita delen poraz. Čeprav ne zgubita, vendarle končata z delnim prikrasjanjem. Toda delni poraz je cenejši kot zmaga-poraz. Optimalna je uporaba te rešitve – če se lahko zaključijo s tem, da nihče ne dobi in nihče ne zgubi.

9. Skupno reševanje problemov. To je najaktivnejša oblika razreševanja konfliktov, ki temelji na prepričanju obeh strank, da sta sposobni najti boljše rešitev s sodelovanjem kot s konfliktom. Obe strani imata velik interes za rezultat in sta prepričani, da je lahko najti končen rezultat, ki bo ustrezal obema. Uspeta najti skupen nadreden cilj, ki vodi k sodelovanju obeh. Reševanje se začne z definicijo

velana
tedenske novice delavcev
velana, tovarna zaves p. o. ljubljana

O tehnoloških presežkih, da o tem, zakaj žaba nima dlak, niti ne govorimo

Več kot dober mesec smo bili priče prvim ostrejšim polemikam o tehnoloških presežkih, v njih pa so sodelovali malodane vsi pomembnejši fabriški subjekti. Da ne bi kdo temu oporekal, naj jih nekaj kar poimensko imenujem: Krešo iz nabave, Janko iz pletilnice, skladiščnica Marija, oplemenitilničarka Ivanka in direktor Andrej. Vendar pa so to le takšni pomembnejši arbitri, se pravi osebnosti, ki bi bili nemara celo užaljeni, če bi jih pozabil omeniti, mnogo več pa je bilo takih povsem običajnih delavcev, ki pa tako nimajo nikoli prave besede. Ti omenjeni in drugi, naprimer varnostni inženir Janez in skladiščnica Marjana, ki sta si skočila v frizuro, so se temeljito ukvarjali s tehnološkimi, natančneje ekonomskih presežkom nič manj ko štirih »delavcev«. Omenjeni, sporni osebk, so delovali običajno v nočni izmeni, vendar se niso nikoli pritožili, češ da so plačani le za delo v dopoldanski izmeni, čeprav sem na enega naletel tudi sam, ko se je ta podal po stopnicah – nemara v razvojni sektor ali pa le v menzo po mleko, ki mu pripada za delo v nočni izmeni. Zakaj je v razpravi, ki je bila ves čas dokaj žolčna in bi se večkrat skorajda prelevila v pretep, sodelovalo toliko posameznikov iz različnih sektorjev ali oddelkov. Dogovoriti se niso uspeli, v kateri sektor ti tehnološki presežki sodijo in kar je najbolj zanimivo pri vsej stvari, o tem niso imeli niti najmanjšega pojma oni iz splošnega sektorja, saj jih Barbara ni sprejela na delo ali predlagala komisiji za delovno razmerje, problemi, ki so jih nepridipravi povzročali, pa sodijo v sferi, ki jih ureja prav naš splošni sektor. Ko sem se pozanimal pri vratarju Nacetu, sem ugotovil, da nimajo kartic, torej da so pravzaprav slepi potniki na naši barčici. Stvar je končno rešil naš sindikat, točneje podpredsednik IOOOS Janez, ki je samohranilko črno mačko in njene tri mladoletne pamže odpeljal na kmetijo v Podgorje pri Kamniku in od torka v tem tednu se imenovani zopet nekoliko ukvarjajo tudi s proizvodnimi problemi, tehnološke preseške in sploh težave s kadri pa prepustijo odgovornim iz kadrovskega oddelka splošnega sektorja.

problema in ustvarjanjem pregleda nad problemom, nadaljuje pa z oblikovanjem in tehtanjem različnih možnih rešitev ter sprejemom najboljše.

Vir: dr. Bogdan Kavčič, Temeljne sestavine splošne teorije

vaš Janko Špiček

Svobodni Sindikati Slovenije

Humoreska

Besede o orožju

Najbolj vroča tema našega političnega vsakdanjika je zagotovo orožje naše teritorialne obrambe, ki se je jugoslovanski ljudski armadi nenadoma zazdelo tako grozno nezaščiteno, da ga je sklenila zavarovati. In ga je začela lepo zbirati po Sloveniji in skladiščiti v vojašnicah. No, resnici na ljubo, čisto povsod pa občinski teritorialci le niso dali orožja vojščakom. Mi pa smo vseeno poklicali jugoslovanskega obrambnega ministra, da bi ga povprašali za mnenje o tej selitvi orožja. Seveda ga nismo našli, ke je selil teritorialno orožje. Podobno tudi njegov namestnik in namestnikov namestnik in potem še nekaj namestnikov. Nazadnje smo le dobili k telefonu starejšega vodnika Jovana Jovanovića, ki je bil voljan odgovarjati na naša vprašanja.

– Zakaj ste sklenili, da mora orožje teritorialne obrambe v vojaška skladišča?
»Zato, da ga ne bi kdo ukradel.«
– Ali imate v mislih kakšne znane tatove?
»Ne, ne. Tatove kar tako. Veste, po svetu se klati vse več iredentistov, teroristov, separatistov...«
– In mislite, da naši teritorialci orožja ne bi mogli uspešno varovati pred njimi?
»Prav gotovo, da je bolje spravljeno v vojašnicah, kjer nanj pazijo specialno izurjene enote.«
– Če torej teritorialni obrambi ne zaupate, potem je ta obramba odveč?

»Ah, tega nisem rekel. Teritorialna obramba je sestavni del jugoslovanskega splošnega ljudskega odpora in sploh tistega, kar pravimo, da nas nihče ne sme presenetiti.«

– Potemtakem bi lahko rekli, da ste vi teritorialce presenetili?
»No, vidite, vidite. To s prenosom orožja v vojašnice je le nekakšna vaja. NNNP, kot ji pravite vi v Sloveniji.«
– Torej to pomeni, da boste orožje po končani vaji vrnili teritorialcem?
»A, to pa ne! Zdaj ga bomo varovali mi.«
– Orožje je vendar last občin.«
»To ni res, orožje je last oboroženih sil SFRJ!«
– Ampak kupili so ga občani za svoj denar. Morali bi jim ga vrniti. Navsezadnje je to velika vrednost.
»Res da so orožje kupili občani, ampak lastniki smo mi!«
– Dragi moj vodnik, starejši, seveda. Temu mi v Sloveniji pravimo kraja.«
»Pazite, kaj govorite. Sicer pa, ali imate doma elektriko?«
– Imam, pa kakšno zvezo ima to z orožjem?
»Ima, ima. Ste kupili števec za elektriko?«
– Seveda sem. Pa še vedno ne vem, kakšno zvezo to ima s teritorialno obrambo?
»Vprašam vas, ali je števec vaš?«
– Ne, elektrika je pravijo, da je njihov.
»No, vidite. Podobno je z orožjem. Kupili ste ga vi, je pa naše.«
– Figo je vaše. Ga bomo pa s silo vzeli nazaj!
»S čim pa? Saj nimate orožja.«

Bogo Sajovic

LIPE SVEDER: V LEPSHI JUTRI

Janez Zorko iz TKI Hrastnik

Ni vse sveto, kar reče direktor

Do začetka minulega tedna se je v Tovarni kemičnih izdelkov v Hrastniku v Svobodne sindikate Slovenije vključilo 450 delavcev izmed 514 zaposlenih. Kot ocenjuje predsednik sindikata TKI Janez Zorko, je to zelo dobro. Še posebej, ker akcija vključevanja še ni končana. Tudi sicer meni Janez Zorko, da njihov sindikat uspešno prevzema naloge, ki se po novem postavljajo predenj.

Janez Zorko je bil konec lanskega leta ponovno izvoljen za predsednika sindikata.

»Prilast sem na kandidaturu le, če bodo volitve tajne in če bo več kandidatov. Zakaj? Iz preprostega razloga, da bi vedel, ali mi ljudje zaupajo. Nikakor ne bi pristal na star način volitev, ko... No, saj sami veste. Predlog vodilnih ali partije, pa dvigi rok na občnem zboru. Saj tako ni bilo važno, kdo je postal predsednik. Danes ni več tako. Odgovornost postaja vse večja. Biti volonterji predsednik je vse težje, saj ta funkcija zahteva človeka, delo v tovarni pa tudi. Kar nujno je, da te gledajo malo po strani. Tako člani kot šefi, saj nobenega dela ne moreš dobro opraviti.«

Janez je sobosilek in dela v TKI kot vzdrževalec. Kot predsednika v prejšnjem mandatu so ga delavci očitno ocenili za uspešnega, saj so ga med tremi kandidati spet izvolili. Dobil je več kot polovico glasov.

»O, seveda se delo sindikata tudi pri nas spreminja. Delavci so vse bolj zahtevni. Predvsem pa hočejo vse več vedeti. Neverjetno, kako jih vse bolj zanimajo stvari, ki jih pred leti sploh niso. Kar naprej sprašujejo o ekonomskem položaju tovarne, o likvidnosti, o poslovni politiki. Skratka vse, kar vpliva na to, ali plače bodo ali ne in kakšne. Takoj opazijo, če se povečujejo zaloge in že sprašujejo, zakaj in do kdaj.«

Veliko razmišljajo o našem vidičnem proizvodni tripolifosfatu. Saj veste, da je to surovina za pralni prašek, ki je strupena in bo kmalu prepovedana. Tudi sindikat je vodstvu že postavil vprašanje, s čim bodo to proizvodnjo nadomestili po letu 1992. Vse je neka strah.

Tudi za delo sindikata se delavci vse bolj zanimajo. Še pred nedavnim jih zapisniki sej izvršilnega odbora sploh niso zanimali. Danes jih zahtevajo že takoj po seji. Pa še zaupnike sprašujejo o podrobnostih.

Delavci čutijo, da sindikat počasi dobiva pogajalsko funkcijo. Nič več ni vse sveto, kar reče direktor. Sindikat pa ne podaljšana roka. Res pa je, da se šele privajamo vsak na svojo vlogo.

Na pobudo sindikata smo zato, ker delavce vse zanima, uvedli vsak mesec direktorjev informativni dan. Na tem sestanku direktor seznanja člane izvršnega odbora in zaupnike z vsem, kar se dogaja v podjetju in kar kratkoročno in dolgoročno vpliva na plače delavcev ter njihovo socialno varnost.

Plače nas sicer še ne vznemirjajo. Smo pod povprečjem panoge, nekoliko nad slovenskim povprečjem.

V zadnjem času pa najbolj buri duhove v tovarni uvedba novega delovnega časa. Edini v Hrastniku

delamo sedaj od 7. do 15. ure. Čeprav s prevozi ni posebnih problemov, je pa zelo velik odpor med delavci zaradi rušenja družinskega ravnovesja. V večini primerov sta namreč oba zaposlena in morata sedaj hoditi vsak ob svoji uri na delo. V tovarni pa opažamo tudi zmanjšano produktivnost. Posebno v obratih, kjer okrog poldne naraste še zunanja vročina. Sindikat je že dal pobudo delavskemu svetu, naj ponovno razpravlja o upravičenosti teh sprememb. O grožnjah zavoljo tega se še nismo pogovarjali. V izvršnem odboru menimo, da se da vse po človeško pogovoriti. Tudi dosedanje izkušnje z vodstvom nam to potrjujejo.

Kot smo že dejali, včlanjevanje zelo dobro poteka. Resda nekateri še premišljujejo, med njimi je največ visokokvalificiranih delavcev. Morda mislijo, da so nepogrešljivi. Odlöčen ne so rekli le štirje in to člani poslovodnega odbora.

Neverjetno veliko pa je bilo vprašanj, ki so jih postavljali ob podpisu pristopne izjave. Mnogi so hoteli videti tudi statut sindikata dejavnosti.

Vpliv na odločitev pa je prav gotovo imela višina članarine, čeprav je ta po moje smešno nizka. Prav tako pa tudi zagotovljeno brezplačno pravno varstvo, ki ga imamo v Hrastniku vsakih 14 dni in velja seveda samo za člane.

O kolektivnih pogodbah delavci še premalo vedo. Zanimalo jih je, ali bo sindikat podpisal splošno pogodbo, če zbornica ne bo pristala na 600 DEM. Pri nas bi to sedaj težko izvedli. Po zagotovilih vodstva bi to dosegli šele v doglednem času. Skupaj bomo morali trezno presoditi, kdaj bo to izvedljivo. Imamo še nekaj delavcev s plačo pod 3600 din.

Čeprav niso tako pereča, vem da so tudi pri nas vprašanja tehnoloških presežkov. Seznamov še

nimamo in strokovno jih tudi še nismo ugotavljali. Nekateri vodstveni pa to izrabljajo, saj radi zagrozijo z delovno knjižico. Sindikat takih odgovarja, da imamo knjižice vsi.

Sicer pa smo se z vodstvom dogovorili, da odpuščanja ne bo in da bomo presežke reševali z naravnim odlivom in prerazporeditvami. Nanovo pa bomo zaposlovali le strokovnjake, ki jih bomo nujno potrebovali. Upravičenega strahu pred odpusti med delavci

tako ni. No, nekeje globoko v vsakem delavcu pa ta strah obstaja.

Če še enkrat rečem kaj o sindikatu, naj povem, da se čez noč ne more spremeniti. Čas bo najbolje pokazal, kakšni moramo biti. Dejstva pa že kažejo, da bomo morali razmišljati o profesionalcu, če pravilno predvidevam, kakšno vlogo in naloge bo imel predsednik v prihodnje.

Premikati pa se je že začelo in to kar hitro.

Andrej Agnič

Svobodni Sindikati Slovenije

Dialog

Ko prislunem in pogledam okoli sebe, se mi zdi, da se ne zavedamo prav sprememb, ki prihajajo. Kakor da se zatekamo v tisto ljudsko modrost, ki pravi, da je oblast oblast. Nezaupanje? Seveda. Odtajajo ga lahko samo dejanja.

Prvo dejanje bo inventura, s podatki bogatena ocena preteklih petdesetih let. Mnogi jo komaj čakajo, hranjeni s preprosto radovednostjo, privoščljivostjo in tudi maščevalnostjo.

Prav je, da bo inventura opravljena. Ni pa dovolj, če bo opravljena le na splošni, vsenarodni, javni ravni. Vsak bi jo moral narediti še zase, o sebi, o svojem deležu k polpreteklosti.

Na primer: v moji inventuri ne bo pogojev, kraj, šikaniranja, enozvočne arogance ipd. Težko je namreč ugotoviti, kaj bi bilo z mano, če bi živel v svobodnejših razmerah, ali bi se lahko šolal, kaj bi delal, koga ljubil, s čim bi se vozil, čigav član bi bil. Lačen sem bil samo v dijaških letih, pa še to redko. Preživel sem dober del svojega veka lepo, vedro, včasih jezno, še pogosteje počjoč.

Oporekal bom vsakemu, ki bo skušal v tem času razvrednotiti vse in oblatiti vsakogar. To je dober del mojega življenja in nihče mu nima pravice jemati svetlobe, ki je pogosto preraščala tudi temo in senco.

V moji inventuri bo mnogo lepega in uspešnega. Nekaj pa je, kar me muči in ne znam prav umestiti v svojo oceno. Ne znam se pogovarjati (na tem mestu razumem ugovore z nancev, toda to ne spremeni dejstev).

Družba, ki me je vzgojila, izobrazila, nasitila, kontrolirala, kaznovala in odpuščala, je bila monološka. Odkar pomnim, so mi nekaj pripovedovali in dopovedovali. Pri tem so me spodbujali k sodelovanju tako, da sem tudi sam pripovedoval, govoril, razlagal, nisem pa se pogovarjal.

S stopnjevanjem organiziranega uveljavljanja utopije samoupravljalcev je govorjenje preraslo iz pravice

v dolžnost vseh na tisočero načinov. Tudi sam sem sodeloval, povsod sem govoril in nikjer se nisem pogovarjal.

Pa smo »govornilnicam« rekli seje, posveti, pogovori, razgovori, delovna srečanja, razprave ipd. Mnoge sem celo vodil, govoril in poslušal – le pogovarjal se nisem. Pogosto se mi je zadelo, da nekaj ni v redu, a sem mislil, da premalo govorim.

Posvetilo se mi je šele, ko sem v letih prenove začel zavzeto spremljati najrazličnejša maratonska, nočna in druga srečanja govornikov – in sem se nenadoma zagledal med njimi. Drug za drugim, bolj ali manj vzgobjeno poslušajo iz vljudnosti, govorniki iz nuje, drug mimo drugega, nihče nikomur ne odgovarja, nihče ne sprejema argumentov – nihče se ne pogovarja.

Kako bi se tudi, saj se tega niso mogli nikjer naučiti, saj niso tako živeli, saj so morali vedno samo govoriti. Povsod enako, v Beogradu, v Ljubljani, na Vrhnikih in na Logu pri Brezovici – pa v bifeju na Cigaletovi tudi, ko razgreti ne poslušamo sogovornika, da bi ga slišali, temveč le zato, da prvi zaznamo, kdaj bo moral zajeti sapo, da ga prekinemo in mu naložimo svojo, še boljše variacijo podobnega doživljanja... Ne pogovarjamo se.

In tudi na sejah organov Zveze svobodnih sindikatov Slovenije se ne pogovarjamo. Kdor je imel priložnost slišati retorično produkcijo na seji sveta in razširjeni seji predsedstva, bo že vedel – ali pa vsaj priznal, da je to bila parada samogovorov, ocen, oznak, opozoril, groženj, tiskarskih skratok in tehničnih motenj. Nihče ni sebe dopolnil, popravil, se opravičil, prosil za pojasnilo, spremenil mnenje, s katerim je že prišel na sejo itd. Nihče se torej ni pogovarjal. Ni bilo dialoga. Od kod bi tudi bil, če pa ne vemo prav, kaj je narobe. Niso nas naučili poslušati, da bi slišali, temveč v vsem svojem času samo zato, da bi vedeli, kdaj je govornik nehal govoriti in dal prostor naslednjemu.

Dragi tovariši in gospodje, vsak zase mora zato pripraviti inventuro, se pogovoriti sam s sabo. Za vajo bo to kar praveš način, da se naučimo pogovarjati tudi z drugimi.

Na seznamu grehov »družbe ene resnice« pa bom na prvo mesto zapisal, da je zavestno preprečevala, da bi se naučil pogovarjati. Zamerim ji seveda ne, saj z dialogom ne bi bilo več ene same resnice.

Doro Hvalica

EPIGRAMA

FRANCETU TOMŠIČU

Neodvisni sindikati, res čedna so stvar. A žal so odvisni, kar jim Tomšič, dá na oltar!

MIHI RAVNIKU

Svobodni sindikati, prevzeti morali orožje bi v hrambo!

Saj so ga žulji delavski kupili, za svojo obrambo!

Delavska enotnost	UVELJAVITEV	SLOV. PISATELJ (-MALI LJUDJE-)	TUJE MOŠ. IME, ZBOROVODJA KUNEJ	FR. SKLADATELJ (MAURICE, -BOLERO-)	REKA NA PELOPONEZU (EVROTAS)	SPOGLED-LJIVKA	ALIDA VALLI	Delavska enotnost	UMETNI LESNI KAMEN	BOSENSKI POLITIK HUMO	NATRIJ	TRI-MESTNO ŠTEVILKO	OKRAJŠAVA	ŠVEDSKI AVTOMOBIL
ENA OD CELIN (JUŽNA IN SEVERNA)								DRŽAVA V ZDA						
MOZARTOVA OPERA														
MANJŠI JADRANSKI OTOK							STENA OHROME-LOST			TALISOVA ORANŽADA				
TELESNE POŠKODBE						SKLEPNA BESEDA						EDVARDO BENEŠ		
MARKO NOVAK			AVION			IZRAELSKI POLITIK (LEVI)				PODZEMNI HODNIK				NAJVEČJA KOPENSKA ŽIVAL
VULKAN NA FILIPINIH			MESTO V SEV. ZAH. ROMUNJI					ST. GRŠKA POKRAJINA		RUS. REKA, TEČE V BELO MORJE				
STRNJEN, OZEK TOK TEKOČINE								SLAVJE OB ZAKLJUČKU DEL						
ZDRAVILNIŠČE V BOKI KOTORSKI														
JEDILNI LIST									SOL ZA ZAUSTAVLJANJE KRVVI					
SREDOZEM. RIBA, KI NIMA PLAVALNEGA MEHURJA							OSAMILO		LOVRO TOMAN					AVTOR KRIŽANKE R. NOČ
Delavska enotnost	JUGOŠL. AVTORSKA AGENCIJA							GOSTA GLAJENA TKANINA V PLATNENI VEZAVI		ČEŠKO MOŠ. IME EKONOMIST SIK				ETIOPSKA NAGOVORNA BESEDA (-GOSPOD-)

NAGRADNA KRIŽANKA STEVILKA 22

Rešitev nagradne križanke pošljite do 5. junija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 22. Nagrade so: 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 20

PANAIT, EGOIST, AGATHA CHRISTIE, TRIATLON, STREL, RIL, AJDA, ERICA, IKAR, ETA, ANK, OU, MIR, OKA, ALT, TLA, RESNAIS, UA, ITARINA, BRANDT, ZULU, ALOA, LAW, EREMITAŽ; JODID, MAN; DANE, SNAGA.

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 20

- Franc Slokan, Prebold 127, 63312 Prebold
- Zvonka Dremel, Debelakova 16, 61430 Hrastnik
- Miran Hočvar, Levstikova 22, 61000 Ljubljana

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

- List je ustanovljen 20. novembra 1942.
- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brejter (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, redakcija, šport in odhiti), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, h.c. 310-033
- Naročnica 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 8 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Majljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik